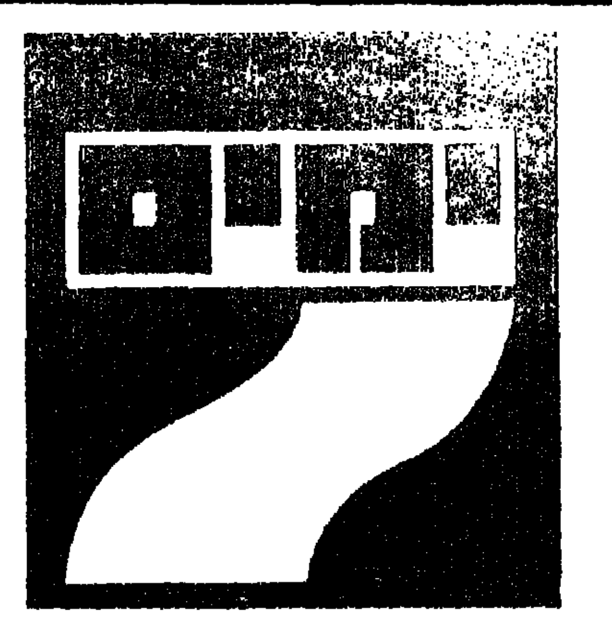

שבועון ידיעות אחרונות

מס' 1152 • י"ט אדר א' תשמ"ו • 28.2.1986

לאה אתגר על האיש שנולד עם נעל ביד. פירסום, מכירה, כסף. תעשיית הנעלים המקומית

חיים שיבי על פסק הדין של בית המשפט העליון. מתי מוטב לו לאדם שלא להוולד

עמוס נבו עם יואל בן נון. יונה בגוש אמונים

השער — ראקל וולש. אלילת המין האמריקנית יוצאת במופע חדש. היא משחקת את אלוויס פרסלי, ברוס ספרינגסטין. חיקוי משועשע. מי שקנה אותה בתור כוהנת־בריאות, יקנה אותה בתור מייקל ג'קסון
תצלום השער, סיגמא

מיוחד • אסתר זוכוביצקי על יחסיה עם אביה, המיליונר שאול אייזנברג

כדאי

סוף עונה. המכירה הגדולה!

סוף עונה: חגיגה של מחירים בכל־בו שלום, אופנה משגעת לילדים, נשים וגברים הכל במחירים מגוחכים, חבל להחמיץ.

מאת ג. יפית

כך נהוג בעולם הנאור. מכירות סוף עונה מהוות מאז ומתמיד, מוקד משיכה לצרכנים. במכירות אלו, משתתף קהל מגוון ביותר, החל מעקרת הבית וכלה באנשי עסקים. גם מי שמצבו הכלכלי איתן, אינו מוכן לוותר על התענוג, לקנות מוצר איכותי הנמכר – בסוף העונה – במחיר אטרקטיבי.

גם בכל־בו שלום, בעל המוניטין, מנהלים את מחלקות האופנה על פי סטנדרטים בינלאומיים. וכמו שנהוג בחנויות האופנה המובילות בעולם, שאינן מעבירות מוצרי אופנה מעונה לעונה ומפנות את הקולבים לסחורה החדשה, כך גם בכל־בו שלום, דגמי החורף חייבים להמכר ולפנות מקומם לדגמי הקיץ העתידים להגיע בקרוב. התוצאה – אופנת חורף „חמה" שהגיעה רק לפני מספר שבועות מחו"ל, נמכרת בכל־בו שלום בהנחות של עד 50% !!!

העובר בין הקולבים והמדפים בכל־בו שלום, בתל־אביב או בחיפה, מגלה אין ספור פריטי לבוש אופנתיים, הנמכרים במחירים

סוודרים איטלקיים לגברים, החל מ־49 ש"ח (דגמים כליבו שלום) סוודר אנגורה – 39 ש"ח

חנות האופנה בחיפה שכולם מדברים עליה...

לפני כשלושה חודשים נפתחה חנות האופנה של „כל־בו שלום" בחיפה, שהיא מרכז האופנה הגדול ביותר בצפון הארץ.
מאז פתיחתה ועד היום ביקרו בה מאות אלפי קונים והתגובה הכמעט אחידה של כולם היתה התפעלות מן המבחר האופנתי, מן המחירים הזולים ומיופי החנות.
מרכז זה נועד לשרת את כל המשפחה, נשים, ילדים וגברים בסגנון חנויות הכל־בו ובתי האופנה ה„מתמחים" הקיימים בעולם.
על מנת להקים כל־בו חדשני ומודרני יצאה משלחת של אנשי „כל־בו שלום" לסיור בבתי הכל־בו והאופנה המפורסמים ביותר בעולם ויישמה את החידושים שראתה.
מחירי הבגדים תחרותיים מאד בסגנון ה„הנחה" (Discount) האמריקני.
הפריטים נושאים 2 מחירים – מחיר המחירון המומלץ ע"י היצרנים, לעומת המחיר המוזל ללקוחות הכל־בו. מחיר זה מתחרה בבתי הכל־בו ובחנויות האופנה האחרות.
כמו כן מתקיימים מבצעי הוזלה תכופים.
תכנון הכל־בו נעשה בצורה אקונומית, מחושבת ביותר, על־ידי שילוב של ציוד מודרני ופונקציונלי שאין כמותו בארץ, אך בהשקעה מינימלית, כדי לאפשר הוזלת המחירים לטובת הצרכן.
הכתובת של החנות בחיפה היא – מרכז הכרמל, מרכז פנורמה, שד' הנשיא 109.

מגוחכים... איך אפשר שלא להתלהב, כשאפשר לצאת היום מכל־בו שלום עם מלתחה מושלמת שהגיעה ישירות מחו"ל, במחירים אותם אפילו ב־SALES באירופה קשה מאוד להשיג.

להלביש ילד ב־29.90 ש"ח?

בכל־בו שלום דואגים להלביש את כל המשפחה. החל מהתינוקות התמורים ועד בכלל... צריך לראות את מחלקת בגדי הילדים של כל־בו שלום כדי להבין מהי אופנת ילדים. הדגמים האיטלקיים לילדים פשוט משגעים. המחירים? חגיגה להורים! לדוגמא מערכות של טרנינג, בעיצוב מקסים, 2 חלקים 29.90 ש"ח בלבד, קומביניזונים שהילדים משתגעים עליהם (וגם אנחנו...) החל מ־24.90 ש"ח בלבד, סוודרים בצבעים משגעים מאקרילן עם אפליקציות ב־29.90 ש"ח וסוודרים איטלקיים צמרים, חמים, רכים ונעימים למגע, עם וגלי דוגמא, ממש כמו לגדולים החל מ־39.90 ש"ח. יש כאן מעילי ילדים חמים ובעיצוב משגע עם חרמשי סקי, אותם ניתן להפוך לשכמיה

בעונות המעבר, ע"י פתיחת רוכסני השרוולים החל מ־69.90 ש"ח בלבד. מי שעוקב אחר יופיים של הפריטים ועל תוית המחיר לא מתפלא מדוע „מתנפלים" הגדולים עם הקטנים על בגדי הילדים -- מה יש לומר הפנינג אמיתי.

צמודה למחלקת בגדי הילדים, מחלקת הלבשת התינוקות. כאן ניתן למצוא בגדי תינוקות חמודים מקסימים. כל סבתא תרגיש ברגשות החמים, האופפים אותה לנוכח בגדי התינוקות. שמלות קטנות, אוברולים בשילוב מלמלה מתוקה ומעילים קטנים ומקסימים. אוברולים משגעים החל מ־29 ש"ח, מציאה ממש.

אולם, ההפנינג האמיתי מתרחש במחלקת אופנת נשים. מחלקה שכל אשה תוכל למצוא בה את הבגד האהוב עליה. לצעירות ולצעירות ברוחן, מהכה אופנה נוספת בבוטיק ה„אקשיין", כאן ניתן למצוא בגדים בעיצוב צעיר ותוסס. לדוגמא: חליפות ג'ינס (תצאית + ז'קט), חולצות ג'ינס גדולות ואופנתיות, חולצות משובצות שהצעירות אוהבות להתאים אותן למכנסי טייץ צמודות. כמו כן, ניתן למצוא שם דגמים אופנתיים וצעירים של: חוה לוי, רונה גי, מיק, בול, פררי, גלי ומכנסיים איטלקיות מתוצרת פיימהקלסת.

נשים שאוהבות לבוש מקורי ומיוחד, המעריפות יצרן מסיים, תוכלנה למצוא כאן את השמות הגדולים: גוטקס, אובריון, ניבה, דורינה, בירגר, סריגי הלן, סריגי אמיר ועוד רבים אחרים, כולם כאמור במחירי סוף עונה!

הופעה אלגנטית במחירים לכל כיס

גם מי שאוהבת את הלבוש האלגנטי המתייס, לא תוכל לעמוד מן הצד במחלקת הנשים של כל־בו שלום. במדור האלגנטי מחכות עתה תצאיות קלאסיות, חלקן בשילוב קו מותניים, חלקן מופיעות עם פליסה בצדדים. תצאיות שמחירן 39 ש"ח, מציאה ממש!

ואם מדברים על הקו האלגנטי של כל־בו שלום, אי אפשר שלא להזכיר את החולצות ממשי נקי, בהדפסים עדינים, הנמכרים ב־69 ש"ח, בחולצות דמוי משי מקסימות בעיצובן, במחיר של 49 ש"ח. החולצות בהדפסי פייזלי, הנראים על הגוף כמו חריטה, נמכרים רק ב־49 ש"ח.

סריגי אנגורה ב־39 ש"ח

במחלקת הסריגים, סריגי אנגורה מחמיאים לגוף, במחיר כנסציוני של 39 ש"ח.
במבחר הפרסים, נמצא סריגים יפהפיים לנשים, בהדפסי ז'קרדים ודוגמאות פרחוניות עדינות. סריגים עם שילוב לורקס. וכו, בו. אלו עם היטי הכסף הנוצצים הכי אופנתי במחירי סוף עונה -- החל מ־49 ש"ח.
כאן נציין, כי מאד התלהבנו ממבחר הגרביים

כל־בו שלום ברב מכר שכולם ידברו עליו...

מרכז האופנה ורב־מכר שכולם ידברו עליו, נפתח לפני מספר ימים, בצומת גלילות, כביש החוף ליד הרצליה.
כל־בו שלום מציג ברב־מכר מוצרי אופנה לגברים, נשים, ילדים, בגדי ספורט, נעליים, אביזרי אופנה, כלי־בית ולבני בית.
מבחר המוצרים יהיה מדהים בהיקפו ובאיכותו — והמחירים יהיו נמוכים במיוחד, הפתיחה היא בתקופת סוף העונה, וכל מי שיבקר בחנות כל־בו שלום ברב־מכר, לא יוכל לעמוד בפני הפיתוי לרכוש מוצר זה או אחר.

האופנתיות כל כך, במבחר כזה באמת קשה למצוא. נשים שאוהבות להתלבש „פיט פופ", המציאה כאן הכל, צבעים גדולים, מהבהבים כיופיים, תיקים אופנתיים ומגוון אביזרים תואמים נוספים.
כדאי לרוץ לקנות, המחירים – מציאה!
האופנה של כל־בו שלום בת"א ובחיפה יכולה בהחלט להתחרות היום עם בתי האופנה המבוקרים ביותר באירופה.

איך מתלבש הגבר הישראלי

אפי ששאל: מה עם הגבר הישראלי? מוזמן לבקר במחלקת הגברים של הכל־בו. שם ישגוש בג'קטים המפורסמים של בריאיו ארמני. שהפכו להיות פופולריים ביותר בעולם כולו, הנחטפים מן הקולבים במחיר מצחיק של 89 ש"ח... ארמני חולל את תהילתו בכל־בו עם עיצוב מפורסם בוהק

עצבי, כישל ביותר האיטלקי, שההולצות שהוא עיצב הפכו לשם דבר בעולם האופנה. מגוון גדול של סוודרים לגבר החל מ־29 ש"ח וסוודרים איטלקיים משגעים החל מ־49 ש"ח, מופיע שם לצד חליפות אלגנטיות מהיפות ביותר. גם שם המחירים אטרקטיביים. והבדסים מרתקים בבהירות.

ואם אנו עוסקים באופנה, אי אפשר שלא להזכיר את מחלקת ההנעלה של כל־בו שלום. שם ניתן למצוא נעליים לכל המשפחה. מצאנו שם נעליים צבעוניות לעונת המעבר, המופיעות בעיצובים כה שהצעירות קונות מהן יותר מזוג אחד. נעלי הסניקרס הצבעוניות, מוסיפים אף הן להיפעה. מגוון רחב של מגפונים, בעקבים שטוחים אילים בבחירות בימים אלו. ובירב נעליים אלגנטיות לנשים בעיצוב חדשני עם עקב ובלעדיה, בהנחות עד 50%. לדוגמא, נעל אלגנטית מעור, רק 54 ש"ח.

אגף ההנעלה לגברים מציע ללקוחותיו מבחר אדיר של נעליים על פי מיטב העיצוב האיטלקי ובהנחות של 50%. מבחר היצרנים המוצג כאן הוא רחב ביותר. כל אחד יוכל למצוא כאן נעליים, במחירים הטובים ביותר בארץ.

מי שמחפש את הקניה המבינה, מוצר אופנתי הנמכר במחיר הגון, כדאי לו למהר ולהגיע לכל־בו שלום, לפני שיתרוקנו שם כל המדפים.

ודגמים (כל־בו שלום)

חליפות טרנינג לילדים, החל מ־29 ש"ח (דגמים כל־בו שלום) נעלים שקוחות לצעירות אסל הנחה

New Wave
הגל החדש בעיצוב השיער

יש חדש בתחום מוצרי השיער: קצף (מוס) „הגל החדש" של וולה. התכשיר מביא מכלול פתרונות לעיצוב השיער לאשה המודרנית. זהו הקצף שהוגדר על־ידי מומחים כטוב ביותר. כיצד ניתן ליהנות מקצף „הגל החדש" וגם להגיע לאירופה, על כך ברשימה הבאה

מעצבי השיער, מודעים לעובדה כי המוניטין שלהם תלוי לא רק ביכולת לעצב תסרוקת הולמת לאשה. בעידן המודרני נשים דורשות מן המעצב המרטי שיצליח גם לייצב את התסרוקות, כך שהעיצוב יישמר לאורך זמן. אם תשאלו, יספרו לכם הספרים על בקשות חוזרות ונשנות לתספורות קלילות, כאלו שניתן יהיה לעצב אותן בבית. האשה המודרנית היא אשה עסוקה, וזמנה יקר והיא אינה מוכנה לבזבז זמן רב מול המראה, בניסיון נואש לשחזר את המראה שאהבה כל כך לפני שיצאה מהמספרה... צרכים אלו הם שיצרו את הביקוש לתכשיר החדשני „קצף הגל החדש" שבאמצעותו ניתן להגיע לייצוב הטוב ביותר. „קצף הגל החדש" מעניק פתרון לבעיה הנצחית – ייצוב מראה השיער!

בעבר ניסו הנשים את התכשירים השונים שהיו בשוק, הללו התלוננו כי תכשירים אלה הופכים את שיערן ל„שמנוני ודביק" או ל„קשה כמו קש"... נוצר בשוק צורך דחוף לתכשיר מייצב שיהיה איכותי ובעל תכונות משלימות לשיער. לא פלא איפה כי דווקא חברת הענק וולה מצאה את הנוסחה האידיאלית לתכשיר המייצב. כידוע וולה הינה חברה מובילה בעולם לייצור תכשירים לשיער. וולה מוכרת בשוק הבינלאומי, כחברה למדע השיער וזאת בשל מעבדותיה המשוכללות וצוות החוקרים העמלים תדיר בפיתוח תכשירים אופנתיים ואיכותיים.

מנכ"ל וולה בישראל, מר מיכאל בראון, מי שהצעיר את וולה ישראל קדימה, והכניס אותה לליגת המקצוענים של השיער, שמע על הפתרונות לבעיית המייצבים מפי המומחים העולמיים של וולה. על ממדי הבעיה כאן בישראל, למד המנכ"ל הנמרץ, מן הלקוחות שעימם קיימה החברה קשר הדוק ביותר, באמצעות מרכזי ההדרכה שלה וע"י שאיבת אינפורמציה ממעצבי השיער. אנשי המחקר של וולה, החליטו להקדיש מאמץ לפרוייקט חדשני, שנועד כדי לייצר מייצב חדש בעל איכות שיתאים לדרישות האופנה ויענה על צרכיה של האשה המודרנית. במשך תקופה ארוכה עבדה המחלקה המיוחדת שבמעבדות וולה באירופה, על ייצור התכשיר המבוקש. טובי המרענים, הביוכימאים ומעצבי השיער באירופה נטלו חלק בפרויקט. הציוד המתקדם שעמד לרשותם ומאגר הידע המקצועי עזרו להם, לאחר עבודה מאומצת, למצוא את הנוסחה המהפכנית לתכשיר המבוקש.

התכשיר המייצב החדשני, שיוצר כאמור ברוח הגל החדש, מכיל מיגוון רחב של תכונות שהופכות אותו לתכשיר אידיאלי לאשה המודרנית. הקצף בקצב „הגל החדש" של וולה, הפך מיד עם צאתו לשוק ללהיט עולמי מבוקש ביותר. נשים שניסו את הקצף גילו כי בנוסף להיותו מעצב ומייצב, מכיל התכשיר של וולה, חומרים המטפחים את השיער, מרעננים אותו ושומרים עליו לאורך זמן. האשה המודרנית גילתה בהתלהבות כי סוף סוף עומד לרשותה תכשיר המעניק ברק ונפח לשיער.

עד לייצורו של הקצף בקצב „הגל החדש", היווה השיער ללא נפח מקור לתסכולים עבור האשה. גם ההסברים המקצועיים של מעצבי השיער, כי קשה לעצב שיער דליל ללא נפח לא הקלו על הרגשת האשה.

הקצף של וולה פתר אחת ולתמיד את התסכולים האלה. השימוש בקצף מעניק לכל שיערה ושיערה ציפוי דקיק של חומר גמיש, המקנה לשיער את ה„נפח" המבוקש, הדרוש כדי לעצב את התספורת המיוחדת שתהלום את פניה ואת אישיותה.

תכונה חשובה אחרת של הקצף היא ההגנה שהוא מעניק לשיער. שכבת הציפוי שלו

מגינה על כל שיערה מפני נזקים בלתי צפויים, הנגרמים ע"י שימוש במייבשי שיער, או חשיפה למזג אויר משתנה. העיבוי שמעניק הקצף לשערה מעניק לה עמידות כנגד שבירה ופיצול. במקביל לבריאות שמוענקת לשיער, אחראי הקצף של וולה למראה המרשים של הראש שניתן להגיע אליו.

הציפוי האחיד של הקצף החדשני מתקבל בברק משיי, שמקנה לשיער מראה טבעי. נשים שניסו את הקצף בקצב „הגל החדש" העידו כי הוא מנוטרל מכל תופעות לוואי, שהכירו בתכשירים קודמים, (תופעות כמו הרגשת דביקות וברק שמנוני, שקילקלו את ההופעה) – הנוסחה החדשנית של הקצף עמדה במבחן המציאות – נשים בכל רחבי העולם נהנות היום מן הקצף המעצב, המאפשר להן לייצב את השיער בעצמן, ללא השקעת זמן מיותרת. השימוש בקצף הוא קל יותר. לאחר החפיפה כשהשיער יבש נוטלים מעט קצף בידיים ומחדירים אותו היטב לשיער. לאחר הפעולה הזאת כל שנותר לעשות הוא לעצב את השיער באצבעות, ולהגיע בקלות למראה האהוב. רצוי להשתמש רק פעם אחת בין החפיפות – מי שחפצה בתסרוקת פאנקיסטית, נוסח הסרט „רכבת תחתית", מומלץ להשתמש בספריי „הגל החדש", המשלים את הקצף. בספריי „הגל החדש" ניתן להשתמש לעיצוב יומיומי של השיער.

מבצע „הגל החדש" בוולה

הסיפוק העצום שזכו לו האנשים שמאחורי וולה, עם צאת הקצף החדשני, הוליד את הרעיון לקיים מבצע חדשני ברוח הגל החדש. מגידי שבוע תפתיע ליודי „ניו וויב" של וולה, את הלקוחות הרוכשות את הקצף החדש בנקודות המכירה, ותזכה במקום את הזוכה המאושרת בכרטיס טיסה לאירופה, או בסוף שבוע זוגי במלון יוקרתי. המבצע ימשך עד ה־31.3.86. גם מי שלא פגשה בליודי של „ניו וויב" עדיין, יכולה לזכות בפרס. כל שעליך לעשות הוא להוריד את המדבקת שעל מיכל הקצף ולשלוח אותה לוולה. בין השולחים יוגרלו 4 כרטיסי טיסה לאירופה, 4 סופי שבוע, ו־1000 מיכלי קצף מעצב. שיחית בהצלחה.

נוסבאום, אריגי ריפוד ווילונות, סוף שנת הכספים 86–85.
המטרה: צימצום המלאי, התוצאה: מכירה מיוחדת של עד 50%!

כל שרצית לדעת על אריגי ריפוד ווילונות

צוות כדאי שביקר בנוסבאום, גילה: בעיות של מלאי לא יהיו שם השנה עם ישראל מגיע בהמוניו ואריגי היוקרה נחטפים, ממש כך!

האם אפשר לשנות את צורתו של הסלון, מבלי להכנס להשקעה רצינית, הכרוכה בהחלפת הריהוט כולו? האם ניתן לגוון במראה ובסגנון, לגרום לכל הנכנס לדירה להסתכל סביבו בהערכה.

אפשר! הנוסחה: החלפת אריגי הריפוד והוילונות. בנוסבאום גם הסבירו לנו כיצד עושים זאת? אבל לפני ה„כיצד", אם תרשו לנו, נסביר גם מתי, שכן חשוב וכדאי לצרכן האריגים לדעת, באיזו תקופה משתלם לו ביותר לבצע את רכישותיו.

סוף עונת הכספים, לקראת חודש אפריל, גורמת ליבואנים רבים לפתוח במבצעי מכירות גדולים, להוריד את המחירים באופן משמעותי כדי לצמצם את המלאי. הרווח הוא כולו של הצרכן הנבון!

האריגים של נוסבאום, אימפריה, 50 שנה ב„עסק", מתוכן למעלה מ־25 ברחוב לבונטין 3 בתל־אביב. „מוסד" ו„בית ספר" בכל הנוגע לבדי ריפוד ווילונות ואיכות של אריגי יוקרה.

אין מתחרים, חד וחלק.

בנוסבאום הנסיון מדבר מתוך אריגי הריפוד והוילונות עצמם. באולם התצוגה המרהיב ביופיו, וכדגמי האריגים שבו, תמצא את אנשי המקצוע המעולים ביותר, בתחום עיצוב הפנים. הלקוחות זוכים להדרכה, להסברים, לשיעור מאלף בהתאמת צבעים. כאן יסבירו לך איך, כיצד ולמה. ימליצו, יראו וידריכו ובנוסף לכל ישלחו לביתך רפד, דקורטור או אנשי מקצוע אחרים, בשירות ויחס מקצועי.

מנהלי נוסבאום מקפידים להתעדכן ולבקר, בכל תצוגה, תערוכה, או כינוס עולמי בתחום אריגי הריפוד והווילונות.

במהלך עשרות השנים התפתחו קשרים נפלאים עם מפעלי האריגים הטובים והגדולים בעולם. „רובלי" האיטלקי מוונציה, „טביליס" הפריזאי, „זיוונשי", „מסוני" ורבים אחרים מפארים בדגמיהם הנהדרים, את אולם התצוגה המרשים של „נוסבאום".

מעצבים אלה מיוצגים ע"י נוסבאום בכל הקשור לאריגי ריפוד ווילונות. במקרים מיוחדים ניתן להטיס תוך 10 ימים כל דגם מהמבחר האקסקלוסיבי.

באולם התצוגה אווירה מיוחדת, סולידית. הקו והזיקה המודרנית־קלאסית מסבירים מה הפך את המקום לשם דבר בענף אריגי הריפוד והווילונות. אריגים יפהפיים ונעימים למגע, בצבעים ובדוגמאות יוצאים מן הכלל, מרוכזים כאן תחת גג אחד. המבחר העצום והמרהיב משאיר חכים מהמבקרים פעורי פה ונפעמים. הלקוחות הקבועים, וכאלה יש רבים־רבים, כבר התרגלנו לאיכות. גם הם מופתעים לא פעם מחידושים שונים ומגוונים.

אנחנו התרשמנו בעיקר מאריגי הכותנה המשגעים, בהדפסים מקוריים, של זהב וכסף על רקע שחור. מפואר ומרשים. ניתן למצוא באולם התצוגה גם את האריג התלת־ממדי, שנחשב למילה האחרונה בתחום אופנת אריגי הריפוד בעולם (ובלעדי בארץ).

בנוסבאום תוכל למצוא באולם התצוגה וילונות וטפטים, בדוגמאות ובצבעים זהים ותואמים להפליא לאריגי הריפוד הנהדרים, היוצרים מיד הרמוניה מושלמת. אין ספק כי לצרכן נוח, קל, משתלם ויעיל הרבה יותר לרכז קנייתו במקום אחד.

(קניית אריגי הריפוד במקום אחד, וילונות במקום שני וטפטים במקום אחר, לא רק תייקר את ה„סיפור", היא תפגע בהרמוניה שבין המערכות השונות ותהיה כרוכה בהתרוצצות מיותרת).

לנוסבאום, חייבים להגיע כדי להתרשם, להסתכל ולנגוע... כן! לנגוע. מבט חטוף, נגיעה אחת באריגי הריפוד של נוסבאום, עושה את שלה, תאמינו לנו.

כדאי מאוד להכנס ולשמוע כיצד לגוון, לשנות, איך להפוך את מראה הדירה על פיה ולהעניק לבית צביון חדש, יפהפה ומודרני, מבלי להשקיע כסף גדול בבניה או בהחלפת מערכות ריהוט שלמות.

ארכיטקטים ומעצבי פנים

נוסבאום אגף מיוחד לארכיטקטים ומעצבי פנים.
בשיחה שערכנו עם מר רפי קאופמן, מנכ"ל „נוסבאום אריגי ריפוד", שמחנו לשמוע כי אגף פרוייקטים מיוחד לארכיטקטים ומעצבי פנים נפתח. דרושים בפרטים נוספים יתבקשו לטלפן 03־621840 ויבקשו את מר קאופמן.

נוסבאום, אריגי ריפוד
ת"א, רח' לבונטין 3, טל' 03־621840
ירושלים, רח' היבלין 8, טל' 02־224607
הכתר־תשרון, אוסישקין 84, טל' 480087

עד 50% הנחה על בדי ריפוד ווילונות אקסקלוסיביים

במסגרת המבצע המיוחד, שמטרתו כאמור חיסול חלק מהמלאי, מוצעות הנחות ענק על המבחר המגוון של אריגי ריפוד, וילונות וטפטים יוקרתיים. ההנחות הגדולות המגיעות במקרים רבים ל־50%, מוצעות היום לקוחות נלהבים, לאולם התצוגה של נוסבאום – ברחוב לבונטין 3. המבצע בתוקף, גם באולמות התצוגה הנוספים של נוסבאום – בירושלים והרצליה־תשרון.

המבצע בתוקף בחודש מרץ, או עד גמר המלאי, בהנחות של מ־5 עד 50 אחוזים. לדוגמא:

בד כותנה מודפס „שיש": במקום 20 ש"ח למטר – 10 ש"ח למטר!!

בדי כותנה מסוג אחר: במקום 29 ש"ח למטר – 14.5 ש"ח למטר!!

בדי ריפוד, צמר או מעורב עם סיב סינטטי, מדגמי „נפולי" ו„יורק", במקום 29 ש"ח רק 14.5 ש"ח למטר.

המלאי הולך ואוזל במהירות. עשרות לקוחות שכבר שמעו על המבצע החד־פעמי, מציפים היום את אולם התצוגה של „נוסבאום"

אין פלא, כדאי!

לרזות בקלות 3-10 ק"ג
כל 10 ימים, לתמיד

צוות רפואי במרזי מורית מתאים עבורך תכנית הרזיה אישית בשילוב המשקה והתכשירים לריכוזי השומן.
צוות יועצות מנוסה מעניק לך ייעוץ ועדוד יום־יומי.
בכל 10 ימים יפחית גופך 3-10 ק"ג בשיטה הטבעית והבריאה ביותר — ללא רעב או תרופות.
יותר מ־100,000 גברים ונשים שהצליחו הם ההוכחה להצלחה.
חינם — 24 שעות ביממה מרזי מורית שולחת לביתך חומר הסבר לשיטה והוכחות מצולמות. חייג 02-663125, או בכתב.

נחמיה שטטמן, קרית ים, סולד 9/4
הפחית 21 ק"ג ב־40 יום

כן שמואל אורית, כרמיאל, הדית 6
הפחיתה 26 ק"ג ב־60 יום

לאכול בחורף — ולרזות

הרזיה בריאה בחורף חייבת להיות כראש, הבראשונה מתוכננת ומותאמת לנתונייך (הגופניים והבריאותיים) ע"י רופא ולהתבצע בפיקוח רפואי. זוהי ההתחלה הנכונה בהרזיה בטוחה — ולתמיד. הצוות הרפואי במרזי מורית חקר ומצא את הפתרון המושלם היחיד שנבדק והוכח כבריא. זוהי תכנית הרזיה אישית משולבת, המותאמת לנתונייך בנוסחא מיוחדת, שמבטיחה לך הצלחה מלאה: בכל 10 ימים יפחית גופך 3-10 ק"ג בקלות וביעילות — וכן אם עודף משקלך מסתכם ב־3 או ב־40 ק"ג. התחשיבים המדוייקים של כמויות המזון והמנות — מאפשרים לך אכילה משביעה בחורף — ובמקביל הפחתה מהירה ובריאה — ודווקא בזמן קצר.

שיטת מרזי מורית היא התכנית הבלעדית המורכבת אך ורק ממוצרים אישיים ובריאים, המשלים את כל הנקודות השליליות והמסוכנות שגרמו לכל "שתוכניות ההרזיה" להיכשל. לא עוד הרזיה אישית תמנית, לא עוד רעב ותפריטים כלליים, לא עוד מפגשים המוניים ובזבוז אלפי שקלים, המזל לכל — לא עוד חוסר הוכחות להצלחה.

סילוק ריכוזי השומן

השיטה הבלעדית למרזי מורית בפיקוח רפואי כוללת: תכנית הרזיה אישית, תכנית התעמלות אישית, תכנית

מחקרים בריאותיים שנערכו מזהירים; דווקא בתקופת לחץ קיימת נטיה לאכילת יתר בלתי מבוקרת ולצורך משקל, המובילים לסיבוכים בריאותיים מסובכים ומיותרים. ככלל, מצב הרוח הכללי ירוד. אך אסור לנו להיכנע לאכילת יתר ולהזנחת הגוף והבריאות. הרזיה ובריאות — הן לא מותרות. הוכח שגזרה חטובה, הפחתה מבוקרת במשקל והרגלי אכילה נכונים, הם הם הפתרון האמיתי לשיפור ההרגשה ולמניעת מחלות מיותרות המופיעות במצבי לחץ — ולאלו אנו זקוקים היום, יותר מתמיד.

השיטה היחידה להרזיה בריאה ולסילוק ריכוזי השומן, שנבדקה והוכחה ע"י רופאים מומחים מישראל וארה"ב: שיטת מרזי מורית — המנוהלת מזה 8 שנים — ע"י צוות רפואי מנוסה. זוהי השיטה היחידה המביאה אלפי הוכחות יום־יומיות להצלחה בטוחה ובריאה.

לשמירת המשקל לתמיד, תכנית לסילוק ריכוזי השומן. תכשירים בלעדיים ומשקה טבעי — ללא תרופות, צוות ייעוץ יום־יומי, קטסה להצלחה, ומעל לכל — הבטחה של רופא להרזיה מהירה ובריאה.
השיטה המשולבת זכתה 8 פעמים ברציפות בתואר השיטה המצטיינת להרזיה בישראל.
לאחרונה, הפתיעה אותנו חברת מרזי מורית בסדרת מוצרים נפלאים להרזיה ו/או לשמירת המשקל. כעת, אפשר לאכול הרבה וטעים — ולרזות. את סדרת המוצרים ניתן להשיג בכל רשתות השיווק.

חינם — 24 שעות ביממה

לרזות 3-10 ק"ג בכל 10 ימים — עכשיו זה אפשרי. יש לך מרזי מורית.
לקבלת חומר הסבר מפורט חינם לשיטה ועשרות הוכחות מצולמות חייג או שלח את התלוש.
טלפון 02-630423 ; 02-663125
(24 שעות ביממה, גם בשבתות)

מרזי מורית בע"מ
רח' אלפסי 30, ת.ד. ... ירושלים ...

טעות בחיים

בשבוע שעבר, פורסם פסק דין של בית המשפט העליון. ילדי שנולד עם פגם חמור במיוחד, והוריו, תבעו רופאה שלא איבחנה את הסיכוי של הילד להפגע במחלה תורשתית קשה. בית המשפט הכיר בזכות לתבוע. כלומר, ישנם מקרים מיוחדים בהם טוב לו לאדם לולא נולד. זהו פסק דין עקרוני ותקדימי, הנוגע למושגי יסוד, לקדושת החיים ● *חיים שיבי* מציג את סיפור המקרה, משוחח עם האב, בוחר קטעים מתוך פסק הדין, מראיין משפטן מומחה ● מתוך פסק הדין: „השאלה אם קיום תמיד עדיף על פני אי קיום טרם נדונה בישראל, והיא עומדת לראשונה להכרעה בפנינו... הנזק שגרם הרופא הוא בחיים במום. הנזק אינו בגרימת עצם החיים או במניעת אי החיים..." ● *צבי זינגר* מתאר את האספקט הגנטי

מאת חיים שיבי

קראתי את פסק הדין העקרוני והתקדימי של שופטי בית המשפט העליון, המכיר בזכותו של ילד פגוע קשה שלא להיוולד, ובזכותו לתבוע את הרופא שעצתו הביאה ללידה – והלכתי עם פסק הדין הזה אל הורי הילד. אמרתי להם: אני מבקש שתעזרו לי להסביר את המציאות שמאחורי המילים. אני מבקש שתעזרו לי להבין מה מביא הורים לדרוש משופט בשר ודם לקבוע שטוב היה אלמלא בא ילדם לעולם.

האב אמר: אני רוצה התחייבות בכתב ידך. אני רוצה שתתחייב לרשום הכל, לתאר הכל, במילים שלי. הבטחתי בהם. ראיתי אדם צעיר־זקן, בתחילת שנות הארבעים, עם פנים שעוצבו בסבל. ראיתי אשה נעימת סבר, שלא שכחה איך לחייך.

זאת היתה העיסקה שלנו. הם חשפו בפני פצע פתוח. אני רשמתי והבטחתי. בהמשך, יובאו דברים של האב, וקטעים נבחרים מתוך פסק הדין. האב מתייחס להרגשותיו שלו, לחייו, לילד, לקשר שנוצר ביניהם, לחרדות. הוא מתייחס גם לדברי רבנים ביחס לקדושת החיים, לשיטה הרפואית.

אין הוא מתייחס לפסק הדין עצמו, לתהליך המשפטי, לטענות הצדדים. רק טבעי שהאב דובר עברית רגילה, היוצאת מן הלב ומגיעה אל הלב, ואילו שופטי בית המשפט העליון כותבים בלשון מסוגננת, פורמאלית. פסק הדין מתאר את המקרה, ומציג את קני המידה לשפיטתו.

מתוך פסק הדין של בית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים, מדברי כבוד המשנה לנשיא, מרים בן־פורת, בעמוד 2: „אשה פנויה, עוד בטרם נישואיה, ליעוץ גנטי כדי לברר אם מחלה תורשתית מסויימת (הידועה בשם הנטר) הקיימת בקרב משפחתה עלולה לפגוע בצאצאיה לעתיד, שאם כך הדבר – נחושה

פסק דין של בית המשפט העליון: ישנם מקרים בהם זכותו של אדם שלא להיוולד

היא בדעתה לא להביא ילדים (זכרים) לעולם. הרופאה היועצת, כתוצאה ממעשה רשלנות בעריכת הבדיקות או בהסקת המסקנות מהן, קבעה שאין חשש כזה. על סמך חוות הדעת הרתה האשה (להלן „האם") וילדה בן (להלן „הקטין") כשהוא נגוע באותה מחלה הפוגעת קשות בהתפתחותו הפיזית והנפשית.

„בגין אלה הוגשה (בין היתר) בשמו של הקטין תביעת נזיקין נגד הרופאה והמוסד שבמסגרתו היא עובדת. התביעה נדחתה על הסף משני נימוקים: האחד – כי „עילה זו שייכת לאותו סוג של עילות שאין זה מיכולתו ולא מתפקידו של בימ"ש להקימן, ומלאכת העשייה בבגון דא חייבת להיות מסורה למחוקק..."

„והשני, שאילו היינו מתירים זכות תביעה נגד זרים בלבד, היתה המסקנה שלמרות שאנו מכירים בכך שנעשתה לילד עוולה, אנו משחררים מאחריות בגינה את גורמי העוולה שהם ההורים ומטילים אחריות בגינה רק על זרים. זו תוצאה שתחושת הצדק מתקוממת נגדה...על סמך הלך מחשבה זה החליט בית המשפט קמא (בית המשפט המחוזי, כבוד השופט ויילר ח.ש) לדחות על הסף את

השופטת מרים בן פורת: את הטענה בשמו של הקטין ניתן לנסח... מדוע גרמתם ברשלנותכם... שאהיה קיים

תביעת הקטין ומכאן הערעור בשמו."

אבא של הילד: "אני רוצה לדבר איתך על דברים שהם מעבר לכסף, מעבר לפילוסופיה, מעבר לתאוריות. אני רוצה לדבר אתך על פחד של ילד, ועל פחד של הורים.

"יש צרוף מילים שנקרא פחד מוות. על זה אני מדבר. אבל, לא כביטוי כי אם כמציאות של יום יום. אני חי כל הזמן על סף שיגעון, אני חי במתח נוראי. אני אבא. אני יודע שבחדר השני ישן הילד. אני מרגיש שכל שניה עלולה נשימתו להפסק, שכל רגע הוא עלול להחנק, וזה רק חלק מהבעיה. אני קם כל לילה לטפל בו. אני מאזין כל לילה לכל שיעול, לכל שינוי בנשימה.

"ותדע לך, זה לא ילד מפגר, זה ילד כל כך נחמד, כל כך חכם. זאת התמונה שלו. תראה את הילד הזה. תבין על מה אני מדבר."

מתוך דברי כבוד המשנה לנשיא, מרים בן-פורת, בעמוד 4: "...אחזור ואבהיר כי הקטין יכול היה להיוולד אך ורק במומו או לא להיוולד כלל. לא היתה כל אפשרות רפואית לסייע לו להיוולד שלם ובריא, היינו ללא אותה מחלה תורשתית. את הטענה המושמעת בשמו של הקטין כלפי הרופאה

החיים עדיפים תמיד

הרב הראשי הספרדי הראשון לציון, מרדכי אליהו: "מבלי להתייחס להערות השופטים במשפט זה אומר: החיים עדיפים תמיד על פני המוות והם ניתנים מאת הקב"ה. אדם לא יכול לקבוע על חייו של אדם אחר. זה בבחינת רצח. האם מישהו יבוא ויאמר שיש לרצוח אדם אחר שהוא בעל מומו? באים אלי אנשים ונשים שנבדקו במכשירים המרעיים החדישים ביותר ואני אומר להם: אם הלידה תזיק לאשה, זה נקרא שהילוד "רודף", ורודף מותר להרוג. אם אין בלידה נזק לאשה, אני אומר לא להפיל גם במקרים כהם צפוי הילוד לפגם גופני, או לפיגור שיכלי."

שלנו. הוא ילד שמח ואוהב חיים למרות מגבלותיו, וכל מלחמתנו היא להעניק לו חיים טובים עד כמה שאפשר. זה ילד חכם שחי בצל המוות. כולנו חיים עם זה. רק

מלכתחילה. עקרון קדושת החיים תופס בעיקר, אם כי לאו דווקא אך ורק, בהשוואה בין החיים למוות. ראיה לדבר ניתן למצוא בגישת המחוקק לשאלת הפלה מלאכותית...המתיר בין היתר, הפסקת הריון אם "הוולד עלול להיות בעל מום גופני או נפשי". מצד שני, משבא לעולם וולד כזה, שוב אין לפגוע בחייו ותופס בו במלוא עוצמתו עקרון קדושת החיים...עולה מכאן שניים אלה: (א) אין להרתע מהשוואה בין קיום מזה, לאי־קיום (או מוות) מזה. (ב) השאלה אם קיום תמיד עדיף על פני אי־קיום (הפעם להבדיל ממוות) טרם נדונה בישראל והיא עומדת לראשונה להכרעה בפנינו."

אבא של הילד: "אתה רואה שאני אדם רתי וחובש כיפה, ותדע שטוב, בשעת משבר, שיש למי להתפלל ושיש ממי לבקש. עם זאת, אני מוכרח להודות שיש לי קושי להבין את המצב הזה. זה פצע פתוח שאתה הולך איתו כל הזמן ושואף לתשובות שאין לך, גם כשאתה יהודי דתי.

"אני מקווה שיום אחד אקבל תשובות לשאלות המציקות לי. עכשיו, אני לא מסוגל להבין למה הילד ולמה אנחנו צריכים לעבור את זה. שמעתי את דברי הרבנים הראשיים

האב: אם היה עולה שוב מצב של הפסקת הריון, היינו מחליטים על הפסקת הריון

השופט גולדברג, דעת מיעוט: כללי המשפט הקיימים אינם חובקים את עולם הנסתר ואין בידינו למצוא בהם מענה לקיומה של הזכות שלא להוולד

(צילום: [illegible])

והמוסר ניתן איפא לנסח כטענה: "מדוע גרמתם ברשלנותכם ...שאהיה קיים. אילו היה היעוץ מתבצע כהלכה, היתה לידתו נמנעת, ואי קיום (זו הטענה בשמו) עדיף על פני קיום כשהוא נגוע במחלת הגנטי."

אבא של הילד: "אני לא רוצה להתמודד עם כל השאלות הכבדות על קיום או אי קיום, אבל את התשובה האמיתית ביותר שיש לי לכל זה, קיבלתי מהילד עצמו.

"אני זוכר שהוא היה אז בן עשר וזאת היתה תקופה של סבל ושל אישפוזים נמשכים. הוא היה צמוד למכונה והוא אמר לי, אבא, אני מעדיף למות.

"הלב שלי נקרע מצד שני, כשהוא מרגיש טוב, הוא [illegible]

בשבוע שעבר, לקחתי אותו לילה אחד לחדר מיון. הוא נכנס למיון ואני עמדתי עם הרופא במרחק של כ־40 מטר. פתאום הרגשתי שיש לו בעיה ורצתי אליו. זאת מין רגישות כזאת שאתה מפתח. ובאמת, ראיתי שהוא בבעיה. כל שיעול שלו מקפיץ אותי. את הדברים האלה אפשר לתרגם לכסף? כשילד בן 10 מגיע למסקנה שהוא רוצה למות, את זה אפשר לתרגם לכסף?"

מתוך דברי כבוד המשנה לנשיא, מרים בן פורת, בעמוד 16: "...יש לדעתי מקום לאבחן בין מוות מזה לבין אי־קיום מזה. בשני המקרים אין להמנע מעריכת השוואה עם [illegible]

שרק במקרה ויש סכנה לחיי האשה ההפלה מותרת, אפילו שידוע שהילד יצא פגוע.

"קטונתי בכלל להכנס לבעיה ההלכתית הזאת, אבל אני חולק על דעתם. קל להגיד

לא להוולד

הרב טוביה פרידמן, יו"ר הועד המנהל של התנועה ליהדות מסורתית (הקונסרבטיבית): "עם בירור הדבר ובקביעה על ידי רופאים שהילוד פגום היה [illegible] שהודע לא להולדו."

ולפסוק, אבל לחיות עם ילד פגוע זה כבר סיפור אחר. אני מאמין, כיהודי דתי, שיום אחד מתייצב כל אחד מאיתנו בפני בוראו ונותן דין וחשבון, ואני מאמין שאין אדם בארץ אשר לא יחטא. או אולי פה, בעניין של עובר פגוע כשיודעים מראש על מחלה, יש למצוא את הדרך ההלכתית לפתור את הבעיה. אני חושב שאדם, בשיכלו האנושי, בכלים שניתנו לו, רשאי לשקול ולהעריך אם יש טעם בחיים כאלה".

מתוך דברי כבוד המשנה לנשיא, מרים בן־פורת, בעמוד 17: "...לתיכן השאלה היא כלום ייתכן שבמצב כלשהו יהיה אי קיום (כאמור להבדיל ממוות) עדיף על פני הקיום. לאחר ששקלתי בדבר התגבשה בי הדעה כי ייתכנו מקרים, אם כי נדירים, בהם ניתן יהא לקבוע שטוב היה לאדם פלוני לולא נולד.

"לעיתים תהא זו הנחה חברתית מוסכמת שמוטב היה לפלוני לא להיוולד מלחיות תוך מוגבלות חמורה. הנחה חברתית כזו תוסק אז במקרה נתון תהיה זו דעתו של "האדם הסביר" – מונח מושרש היטב בדיני הנזיקין. זהו, לפי השקפתי, בסיס משפטי והגיוני כאזור לקביעה שקיים אותו "אבדן" או קיימת אותה

תנו לאדם להחליט

גדעון דרורי, מפיק כתב בטלוויזיה, אב לילד בן 12.5 פגוע שיתוק מוחין: "השאלה האמיתית איננה הזכות להיוולד, כי אם הזכות להתקיים, ובשאלה הזאת צריך להכריע רק האדם הפגוע בעצמו. אני חושב שבית משפט לא צריך להתערב בשאלה האם טוב לו לאדם שלא נברא משנברא. אני חושב שאל לו לבית משפט לקבוע מתי יש ערך לחיי בעל מום.

"אם תבוא אלי הביתה, תראה ילד פגוע מאוד, ילד שוכב, ילד שלא שולט בצרכיו, ילד פגוע בשיכלו שאין לו מודעות עצמית. אבל, על פי תגובותיו, אני יודע שהוא ילד מאושר. כל דבר שאגיד מעבר לזה יהיה על דעתי, ולא על דעתו.

"הילד שלי לא יכול לעסוק בשאלות פילוסופיות על ערך החיים, אבל הילד שלי מחייך. אני יכול להגיד שמצאתי סיפוק ותחושת שליחות ביכולת להתמודד עם הקשיים שבגידולו. עלו בי מחשבות על מותו. אני לא בטוח שהייתי רוצה שלא יוולד, ואם הוא ילך מאיתנו זאת תהיה פרידה קשה כמו פרידה מכל ילד אחר. ואולי קשה יותר, למרות שיכולה להיות בפרידה כזאת גם הקלה מסוימת.

"אני לא מאושר גם מהכט נוסף של פסק הדין הזה. הוא עלול לדעתי לחזק את התפישה שאולי טוב היה אם בעלי מום לא היו באים כלל לעולם. מזה נובעים, אחר כך, דפוסי התנהגות של החברה כלפי בעלי מום כמו התעלמות, בריחה, אי־נכונות להתמודד. אולי שלא במודע, עלול בית המשפט לחזק את הגישה הרוצה לסלק את בעל המום מנגד עיני החברה ולהכניסו למוסד, כאילו לא היה קיים.

"הרגשתי היא שבפסק הדין עולות שאלות שמוטב יהיה אם לא יטופלו באמצעות הכללות ונורמות שמעוצבות במוסדות החברה. אני מוכן לקבל רק נורמה אחת: שלא ישללו חיים ממי שכבר נולד. אשר לערך חייו של אדם-תנו לאדם להחליט."

"גריעה" כנדרש בהגדרה של "נזק" בפקודת הנזיקין".

אבא של הילד: "יש משפחות שנשברות. אצלנו זה חיזק את הקשר בבית ביני לבין אשתי ובין הילדים. אפשר להגיד שבטיפול השגרתי רוב העול נופל עליה. היא מטפלת ביום ואני מטפל בלילה. במשך שנים אני קם כל לילה. טיפול כזה בא על חשבון שני הילדים האחרים הבריאים שיש במשפחתנו. אני חי עם מכשיר קשר צמוד. לא פעם ולא פעמיים הוזעקתי מהעבודה.

"אי אפשר לתאר מה שעבר עלינו בשלוש השנים האחרונות. אבל הקשר לילד חזק. הילד חביב ונחמד בצורה לא רגילה. צריך להבחין בין מצב שבו אתה מדבר על עובר, שאין לך מושג מה אישיותו והוא בבחינת נעלם, וכל מה שאתה יודע הוא שהעובר הזה אמור לסבול כל חייו ולהביא סבל למטפלים אותו, לבין מצב שאתה רואה את הילד מול עיניך ומטפל בו.

"ברור שהקשר הנפשי שלי עם הילד הוא כל כך חזק שאם היתה עומדת בפני היום השאלה אם להשאירו בחיים, התשובה היתה חיים. אבל, אם היה עולה שוב מצב של הפסקת הריון לפני לידה, היינו מחליטים על הפסקת הריון".

מדברי כבוד השופט אהרן ברק, בעמוד

אם אין קיום, אין זכויות

פרופ' דוד הד, מרצה בכיר לפילוסופיה באוניברסיטה העברית, עוסק בנושאי אתיקה ורפואה: "אני טוען שאין לקטין עילת תביעה. אני [illegible] כבוד [illegible] השופטים. [illegible] יכולים להיות [illegible] במילא הזכות לאי־קיום [illegible] השופטת בן־פורת.

"ולשיטת השופט [illegible] לדעתי, לנתק את קיומו [illegible] בעלי זהות שנקבעת [illegible] זהות נפשית ופיזית. לכן, [illegible] אינו יכול לבוא ולטעון, מדוע לא הבאו לעולם מצוייד בתכונות טובות יותר. רק לאחר שהגיע, יכול הילוד להיות נושא ונושא לערכים ולזכויות."

56: "...נראה לי כי ניתן להציג תזה נוספת, אשר כמו זו של חברתי, מכירה אף היא באחריות הרופא־המזיק, אך המעמידה את האחריות על בסיס שונה.

"גישתי שלי מבוססת על כך, כי חובת הזהירות המושגית של הרופא מטילה עליו לנקוט באמצעי זהירות סבירים כדי שחייו של הקטין יהיו ללא מום. אין לו לקטין כל זכות לאי־חיים. האינטרס אשר מגן עליו אינו האינטרס של אי־החיים, אלא האינטרס של החיים ללא מום. על כן גם הערכתו של נזק זה אינה צריכה ליקחת בחשבון את מצב של אי־חיים.

"ההשוואה שחברתי מבקשת לעשות בין החיים בפגם לבין אי החיים, כגבשת את הנזק שבגרימת החיים. אך בגין נזק זה אין הרופא אחראי. הרופא אחראי בגין גרימתם של חיים פגומים ונזק זה מתגבש בהשוואה בין החיים הפגומים לבין החיים ללא פגם.

"גישתי זו מתבססת על קיומם של החיים עצמם ועל אי יכולתנו להשוותם לאי־חיים. השוואה כזו אינה אפשרית ואינה נדרשת. הקטין אינו מבקש לחזור למצב של אי־חיים ואין אנו מעמידים לפניו נטל זה. אין לו זכות לכך. אפילו טוען הקטין כי הוא מעדיף אי־חיים על פני חיים אין אנו שומעים לו, שכן הזכות היא לחיים ולא לאי־חיים.

"מכאן שאין כל צורך בנסיון להעריך את ערכם של אי־החיים בהשוואה לחיים פגומים. הנזק שגרם הרופא הוא חיים במום. הנזק אינו בגרימת עצם החיים או במניעת אי החיים."

אבא של הילד: "הטיפול שקיבלנו מהמערכת הרפואית, לאחר שהחלו להתגלות בילד סימני המחלה, היה נפלא. לא איבדתי את האמון במערכת הזאת כתוצאה מההלטה של רופא אחד. יחד עם זה, נתקלנו בתופעות של זילזול וחוסר אמון כלפי החולים ופה הבעיה.

"היום הם כבר יודעים שאני מרגיש וחוי את הילד לעיתים יותר טוב מהם. אתן לך דוגמא. לפני ראש השנה, ביצעתי לו החייאה באמצע הלילה. קראנו לאמבולנס, אבל לקח להם זמן להגיע. פה מדובר בנשימה. דקה של חוסר נשימה, והילד איננו. כשהם סוף־סוף הגיעו, בא הרופא ודבר ראשון אמר לי תזוז. אמרתי לו דוקטור, תעמוד אתה בצד ותשמע קודם מה שיש לי לומר, ומה שאני כבר עשיתי, ואחר כך תחליט אם פעלתי כהלכה. אחר כך לקחו את הילד לחדר מיון, ושם שמעתי את הרופא של האמבולנס אומר לרופא של המיון "הוא עשה בדיוק מה שאני הייתי עושה."

השופט שלמה לוין, אשר ישב בהרכב זה, הצטרף לפסק דינו של השופט ברק, השופט רב לוין הצטרף למסקנותיה של השופטת בן־פורת, ואילו השופט אליעזר גולדברג, בדעת מיעוט, היה סבור שיש לדחות את עתירת הקטין.

קבע השופט גולדברג, בעמוד 81 לפסק הדין: "כללי המשפט הקיימים אינם חובקים את עולם הנסתר ואין בידינו למצוא בהם מענה לקיומה של הזכות שלא להוולד, לה טוען הקטין. התפישה הערכית המושרשת של מהות היצירה החיים, הנקבעת על פי תפיסת עולמו של המשיג, אינה מספקת ליצירת אמת מידה לקיומה של הזכות המשפטית. יסוד תכלית שלפנינו על "מהות" אי הקיום מצויה כל כולה בתחום התגות על סודות הבריאה לא בתחום המעשי־משפטי."

אבא של הילד: "אנשים אינם מודעים להוצאות הכרוכות בגידול הילד. אתן לך דוגמא. הילד זקוק למכשיר שמיעה. כאשר רכשנו מכשיר כזה, בוסטון, היינו להתים. ניסינו לבדוק מי מסוגל לעזור. פנינו למשרד הבריאות. שירותי אותנו עם תלושי משכורת, האישורים ואחר כך קיבלנו החזר של כ־2500 שקל מתוך 100.000 שקלים ישנים של אז. קרה פעם שהיינו זקוקים למכשיר מיוחד שלא קיים בארץ. הצלחתי למצוא יצרן אמריקני

ולהביא את המכשיר במועד. זה היה כרוך בהוצאה של 800 דולר, שאין לך ממי לבקש. אם יש נוסף אחד בארץ שמגיע לו שבחים זאת אגודת "ידידים". זה לא יאמן מה שהם עושים".

עבור הקטין, [illegible] העליון, פסק הדין איננו סופו של [illegible]

[illegible] כאלה.

[illegible]

"[illegible] אחיות הוכרה זכות תביעה מוגבלת בחוק [illegible] בית המשפט העליון שלנו, ברוב של 4 נגד 1, הכיר עקרונית בזכותו של הילד לתבוע

האב: אני מדבר על פחד מוות. בחדר השני ישן הילד, כל שניה הוא עלול

השופט אהרון ברק: האינטרס אשר מגן על הקטין הוא האינטרס של החיים ללא מום

בית המשפט העליון ישב בעניין זה בהרכב מיוחד. לפסק הדין עשויות להיות השלכות על המציאות הישראלית. לא מעט רופאים רשמו לעצמם את פסק הדין. לרבנות הראשית עמדה שונה מזו של בית המשפט. הדיון נגע בשאלות פילוסופיות וקיומיות, ואולי מן הראוי שהמחוקק הישראלי יתייחס אליהן פורמאלית ● הנושא, כאמור, הזכות שלא להוולד תוך נכות חריפה, שניתן היה לאתר את אפשרותה קודם הלידה

האב: אני מאמין, כיהודי דתי, שיום אחד נתייצב לפני הבורא וניתן דין וחשבון

במסגרת דיני הנזיקין הקיימים. [illegible] העניין לבית המשפט [illegible] היתה רשלנות [illegible]

[illegible]

(המשך בעמ' 11)

האגדה לבית אייזנברג

ראיון עיתונאי ראשון עם בת משפחת אייזנברג, מאז תחילת פרשת־אלבין • *לאה אתגר* משוחחת עם אסתר זוכוביצקי על מערכת היחסים במשפחת המיליונר שאול אייזנברג • אסתר זוכוביצקי מאמינה שהמשפחה תתאחד בקרוב. היא, למעשה, מנסחת כאן פנייה לאביה לשלום־בית

ראיון עיתונאי ראשון עם בת משפחת אייזנברג, מאז פרשת־אלבין. אסתר זוכוביצקי, הבת של שאול אייזנברג, האשה של יונתן זוכוביצקי. היא, לדבריה, היתה מוותרת היום על התארים. הם יוצרים עומס, אם לא מועקה. שמות ואנשים בחדשות. מאז חודש אוגוסט שעבר, מאז מותו של איש העסקים מיכאל אלבין ז"ל, תשומת הלב הציבורית ממוקדת יותר מתמיד על השמות אייזנברג, זוכוביצקי.

רקע. ראיון זה נולד מפרובוקציה כמעט מקרית. זוכוביצקי כעסה עלי. כתבתי, בעיתון זה, במעין הערת אגב, שהיא עוזבת את הארץ. היא רתחה. איך אפשר להרתיק אותה מן הארץ שהיא כל כך אוהבת? שאלה. מגיל חמש עשרה היא חיה כאן, פחות או יותר, ברצף. ציונית בכל הנשמה, עוסקת בהתנדבות. גרה בכפר שמריהו, שולחת את שלושת ילדיה לבתי ספר מקומיים.

נפגשנו לשתי שיחות. השיחות, כצפוי, התפרשו מעבר להבהרת עניין שהותה בארץ. בעלה, יונתן זוכוביצקי, שוהה בניו יורק, מאז חודש יולי שעבר. אסתר זוכוביצקי התייחסה, בשיחות אלו, לשהותו של בעלה בניו יורק. קיימת סברה שהוא נימנע מלבקר בישראל, משום החשש שיתבקש למסור הסברים על פעילות כלכלית המשותפת לו ולאלבין. זוכוביצקי אולי חי בתחושה שמישהו מחכה לו בארץ, עם רדתו מן המטוס.

רציתי לשמוע ממנה על היחסים הסבוכים במשפחת אייזנברג. על הקרע הגדול בין זוכוביצקי לאייזנברג. על עזיבת זוכוביצקי את עיסקי אייזנברג.

אסתר זוכוביצקי מורעת היטב לכך שאייזנברג, עסקיו ומשפחתו, נעשו בישראל מעין מיתולוגיה. המשבר במשפחה מרתק אותנו. גברת זוכוביצקי סיפקה תשובות אחרות.

בהזדמנות פומבית זו, ניסחה פניה אישית נירגשת לאביה. היא מאמינה באיחוד קרוב של משפחת אייזנברג. היא מייחלת לאיחוד זה.

ישבנו כשלוש שעות. ליתר דיוק, זוכוביצקי שכבה במיטתה. היא לא הרגישה טוב. ישבתי ורשמתי. חברות ניכנסו לבקר, ויצאו. זוכוביצקי לא מתוחכמת במיוחד, ישירה, אומרת כמעט כל מה שעובר במוחה, רואה את החיים באור חיובי, שמח. אולי לא מוגנת. נשים במעמדה, בעולם הגדול, צמודות לדוברים וליועצים בתחום יחסי הציבור.

מאז יולי האחרון, היא עושה שבועיים בכל חודש בניו יורק, יושבת עם יונתן שלה במלון ריג'נסי. מלון פאר ניו יורקי. זוכוביצקי מתגורר דרך קבע במלון זה, כ־160 דולר ליום. כשהיא בארץ, היא מטלפנת אליו כל יום. סיפור אהבה, היא אומרת. הם נשואים 17 שנה. "ההרגשה שלי כאילו נישאנו אתמול".

לפני כשנה, יונתן ואביה הסתכסכו. תוך חודשים אחדים, הסכסוך פורץ את גבולות המשפחה, ונעשה נחלת הרבים. הנוסח האייזנברגי המאופק, ולעיתים החידתי, לא מחויק מעמד, במקרה זה. יותר מדי אנרגית, סקרנות ואמביציה מקיפות ומפעילות את בית אסיה, מרכז העסקים של המשפחה, מכדי שניתן יהיה לכלוא שמועות על קרע, ובוודאי קרע ממשי.

תוך ימים, תופץ הסברה שמקור אפשרי לקרע הוא העברת התנים של אייזנברג לעמדות הניהול של העסקים בישראל. וכן, השקעות ענק, אולי מוגזמות, בחברה לישראל. כל אלה מעיקים על יונתן זוכוביצקי, מכרסמים במעמדו.

מותו של אלבין מתיר את רצועת הרכילות, הספקולאציות. הוגה האדיר של משפחת אייזנברג עשה אותה מיתוס. העם, אנחנו, האנשים הרגילים, צרך את המשפחה המסוכסכת כפי שנצרוך סדרת טלוויזיה כגון ראלאס.

שאול אייזנברג שמר במשך שנים ארוכות על מרחק בטוח מפירסום אישי, מן התקשורת. בישראל, במשך השנה הנוכחית, הוא לא היה עוד מסוגל לשלוט בכך. משבר אתא, שחלק ממניותיה היו בשליטתו, הציג אותו, בחוגים מסויימים, באור שלילי. הפועלים המאויימים הגיעו גם לבית אסיה, תל אביב. מעטה החידתיות הוסר מעט מעל משפחת אייזנברג.

כשניבע הקרע בין בעלה לבין אביה, אסתר זוכוביצקי צידדה בבעלה, עוזבה את בית אסיה יחד עימו. עד לעזיבה, ניהלה את עיסקי הצדקה שלה מבית אסיה. משם עברה לבית אליהו. מאז, נותק הקשר עם אביה. זוכוביצקי משוכנעת שעוד ישלימו ביניהם. אי אפשר אחרת, היא מאמינה.

היא השלישית מתוך ששת ילדיו של שאול אייזנברג, הנשוי לאשה יפנית, שהתגיירה וקיבלה את השם העברי לאה. הבת הגדולה, אלפרידה, אספנית חפצי אמנות ומשוגעת על סוסים, חיה בלונדון. בעלה, יגאל דיאמנט, חי בישראל. הבת השניה, עידית, ציירת, מחזיקה סטודיו ביפו. סטודיו ענק, שהיה ביתו של אורי זוהר, קודם שזה עשה תשובה. עדית נשואה למאיר רוונפלד. הבת השלישית, אסתר זוכוביצקי. הילדה הכי שובבה, היא אומרת בחיוך. הרביעית, אליזה, בעלת חברת "אמירים" ליבוא ויצוא תרופות בהרצליה, נשואה לדורי הרדי, מהנדס אניות. אחר כך בא הבן אירוין אייזנברג, חי בלונדון, ואחרונה, האחות אמילי, חיה בלונדון ונשואה להורציו פורמן, מהנדס.

זוכוביצקי מספרת כי הם גדלו בטוקיו בבית יפני. להיות ילדה יפנית פירושו של דבר ללמוד לשתוק, להיות מנומסת, ולגדול להיות עקרת בית.

זוכוביצקי לא רצתה בכך. "גדלתי בבית שבו כל הזמן הייתי מוגנת. רציתי לנסוע, או הנהג לקח אותי. לטוס, היו לי כרטיסים. כסף אף פעם לא ראיתי בעינים. אולי, אם הייתי גדלה בבית מסוג אחר כו הייתי צריכה לדאוג לעצמי, הייתי היום אשה עם מקצוע יצרני".

זוכוביצקי התמחתה בצדקה ובעזרה לזולת. יש לה, בתחום זה, רקורד מרשים, הכולל עזרה למוסדות וליחידים. פעילויות אחדות זכו לפירסום נירחב למדי, וביניהם הפעילות למען אידה נודל, אירגון מכירות פומביות בבית אסיה. הכל ברוחב יד של בת מיליונר נלהבת, ציונית נלהבת.

סביב פעילותה נקשרו מעט סיפורים, וסוג של פולקלור. הנקודה המרכזית בסיפורים, אסתר זוכוביצקי תמימה, נסחפת, בעצם לא מבינה בכסף, במשמעותו מבחינת הבריות שאינן מורגלות בו. וכך, לעיתים נוצרות סיטואציות מעט אבסורדיות. היא מקצרת, בפעילות זו, תהליכים ומרחקים, אומרת להנהלת הסוכנות את דעתה עליהם, יוצרת קשר אישי עם עליזה בגין.

היום, היא יושב ראש אגודת ידידי נעמת. זה אינו רק תואר. כשהיא בארץ, היא הולכת יום יום למחסן נעמת, מתיישבת על הרצפה ואורזת חבילות לניזקקים. הפעילות הפומבית שלה לא מתיישבת בדיוק עם החינוך מהבית. המנטליות של בני אייזנברג היא מנטליות יפנית: אסור לבלוט.

כשהגיעו ארצה, אסתר היתה בת 15. "ואז, התחילו הצרות", היא צוחקת, "אף אחד לא ידע עברית. כשבאים ארצה בגיל 15 ומדברים יפנית גרמנית ואנגלית, כבר לא מתאקלמים". שכרו אז את אליהו ביילים שהיה מנהל בית ספר גורדון. הוא לימד את ילדי אייזנברג שיעורים פרטיים. הלימודים בארץ לא היו מסודרים, והחליטו שכל ילד ילמד על פי נטייתו. מי שרצה לנסוע ללמוד בלונדון, נסע ללונדון. אסתר רצתה לחזור ליפן ללמוד שזירת פרחים. ארווין נסע ללונדון. אליזה למדה בארץ. אלפרידה ואמילי שירתו בצבא.

בגיל 16, אסתר חזרה לטוקיו. "היה שם כמובן בית מסודר עם הכל. החיים שלי זה מושגים אחרים. מי טיפל בי? לכל אחד היתה אומנת. לי היתה אומנת שויצרית מן הסוג שעד היום אני פוחדת ממנה. אפילו כשהכרתי את יונתן ויצאנו לבלות, הייתי צריכה לקבל ממנה רשות. בטוקיו היה כל הזמן בית עם צוות; ואני גמרתי בהצטיינות לימודי סידור פרחים. יש לי דוקטוראט בסידור פרחים".

כשפרצה מלחמת ששת הימים, זכתה אסתר בפרס ראשון בסידור פרחים. היא רואיינה בטלוויזיה היפנית, בשידור חי. בטוקיו, השתמשה בשם סבתה היפנית קימורה. יפנית היא שפת אמה. היפנים היו משוכנעים שהיא משלהם. במהלך השידור, הציגה עצמה כישראלית. השידור הופסק. רצו לבטל את הענקת הפרס. היא הספיקה לצעוק למיקרופון שמחר היא תטוס לעזור לישראלים במלחמתם. למחרת, שבה ארצה. "ציונית גדולה ונאיבית מאד".

בגיל כמעט 18, רצתה לנסות פעם בחיים איך זה שבן אדם מרוויח כסף. סידרו לה ללמד סידור פרחים בשלוש כיתות בבית ספר אורט. "התחלתי בהוראה של שש שעות בשבוע, וגמרתי עם ארבעים שעות לשבוע. שיגעתי את כל התלמידים, והם אהבו אותי. היה שיגעון לקבל את המשכורת. מייד כשקיבלתי אותה, הייתי מבזבזת אותה על שטויות: לוקחת את כל הכיתה לטיול ושונה להם גלידה".

עד היום, זוכוביצקי, לדבריה, לא מתמצאת בכסף. כשהיא נוסעת לחו"ל, היא לא מבחינה בין אלף לירטות לעשר. לירטות הכל אותו דבר. כשהיתה ילדה ואבא היה לוקח אותה עימו לנסיעת עסקים, היה משאיר אותה במלון וכדי שלא תשתעמם היה נותן לה ביד 500 דולר. היא היתה משתעשעת ומבזבזת על שטויות.

חיים שכאלה. יש לה לא מעט סיפורים המדגימים את המרחק הפנטסטי שבין ילדותה לבין ילדותנו.

שלוש שנים לימדה באורט. את בעלה, יונתן, שידך לה יגאל דיאמנט. כשיונתן שמע שהבת של אייזנברג עובדת באורט, התפלא. הוא היה בן 22, היא בת 21. היא, לדבריה, התפעלה מאופיו העצמאי, מהעובדה שאינו "יס מאן".

"הוא נורא מצא חן בעיני. הוא סבלני ואני מפונקת. גבר אחר היה שולח לי שתי סטירות, והוא לא, הוא מסביר לי כמו מורה. בקיצור, הוא השלים את החינוך שלי, ואנחנו התחתנו בהילטון, כמו כל האחיות שלי. בחתונה היתה כל הארץ, גם גולדה באה. אחר כך, עברנו לגור בדירה בתל אביב, רציתי לראות איך זה לחיות על המשכורת של יונתן, שהיה בצבא קבע, וחוץ מזה לא רציתי להמשיך לחיות תחת אבא, ולקבל בית כסביון כמו כולם. בגיל 23, יונתן התחיל לעבוד אצל אבא. הוא התחיל מלמטה כמנהל חשבונות, והתקדם עד למעלה".

לפני כעשר שנים, עברו לכפר שמריהו. בית מהודר, צוות עובדים. אייזנברג לא חסך מהם דבר. את שלושת ילדיה היא בוחרת ללדת בבית חולים דג'אני ביפו, כדי שאביה יבוא לבקר, ויראה איך ניראה בית יולדות, ואולי יתרום.

"השכיבו לידי אמא לשמונה ילדים. היא לימדה אותי את מעט הקללות הנהדרות שאני יודעת בשפה העברית. אני חושבת שאפילו ליידי אמיתית צריכה לדעת לקלל, אחרת היא עשויה להתפוצץ מרוב נימוס".

עד לקרע עם אייזנברג, נהגה לאכול כל יום שישי, כשאייזנברג הגיע ארצה, אצל אמא ואבא בסביון. האירוע המשפחתי הגדול ביותר היה ליל הסדר. מסדרים את חדר האוכל כמו מסעדה. מכינים שולחנות עגולים וכל משפחה יושבת עם ילדיה. בליל הסדר, שורר שקט וסדר מופתי. אייזנברג ורעייתו דורשים גם מהנכדים הקטנים משמעת יפנית. לליל הסדר מזמינים את כל הבנות, החתנים הנכדים וגם את המחותנים. עם רב.

אבא שלי, אומרת אסתר זוכוביצקי, הוא גאון עם ראש של קומפיוטר. אנשים צעירים לא יכולים לעמוד בקצב העבודה שלו. אין אצלו יום או לילה, הוא עובד אפילו במטוס. ביום הולדתו השישים, הכנתי לו מסיבה בקיסרית, עם תפריט מיוחד, והזמנתי את כולם. אפילו הנציג של אבא מהונג קונג הגיע. ברגע האחרון, הסתבר שאין לאבא זמן לבוא ליום הולדת של עצמו, אז הייתי צריכה לבטל את האירוע.

עד לשנה האחרונה, ניראים החיים של זוכוביצקי כגן שושנים. והנה, סדרת האירועים הנ"ל משבשת את החיים. צרות בגן העדן. פרשת אלבין. יונתן זוכוביצקי עוזב את אייזנברג, והעיתונות עשתה מטעמים מיחסי המשפחה המורכבים. פורסם כי אייזנברג הסב לא הגיע לבר מצווה של נכדו, שנערכה במלון דניאל. יונתן עוזב את הארץ ואסתר וילדיה עימו.

"לא נעלמתי. נסעתי עם הילדים לאוסטריה, לקיציבהל, שם אני מבלה תמיד את הקייץ שלי. אני לא מוכנה לוותר על החיים התוססים בישראל".

על מה שאירע, היא אומרת, בזהירות: "הקרע במשפחה נבע מכך שאני לא טיפוס שתקן. כשליונתן היו אי הסכמות עם אבי, עמדתי לצד בעלי".

על אי ההסכמות היא אינה רוצה לדבר. "אלה הם עניינים משפחתיים, ולא צריך להוציא כביסה מלוכלכה. אני משוכנעת שזה רק עניין של זמן והיחסים עם אבי, שהוא אדם ניפלא ואוהב אותי מאד, ישובו להיות טובים כמו שהיו.

"אני הייתי קודם קרובה מאד לאבי, עבדתי עימו בבית אסיה, והייתי הפנים היפות של שאול אייזנברג, בעיני החברה הישראלית. עכשיו, יונתן יושב בניו יורק, ועושה עסקים בינלאומיים. הוא לא תלוי כלכלית באבי. אני יודעת את זה, אף על פי שבביזנס אני לא מתעניינת. אנחנו זוג קרוב, וכל חודש אני נוסעת אליו לשבועיים. יונתן רוצה שהילדים ימשיכו ויתחנכו בארץ. מאז חודש יולי, הוא לא שב ארצה. אני לא רוצה להרחיב את הדיבור כאן, אבל אני מאמינה שבקרוב גם משפחתי תשוב ותתאחד.

"למרות הריב והניתוק מאבי, אני חייבת לציין שאני ואבי דומים מאד, גם פיסית וגם נפשית. שנינו גאוותנים. אני מחכה ליום ששוב נחבק אחד את השני. אני אוהבת את אבי, ומאמינה שגם הוא אוהב אותי.

"כל ימי הייתי אשה טובה ליונתן, והחיים חייבו אותי להתייצב לצידו. זו גם חובה על פי הדת היהודית. אשה תלך אחר בעלה, ולא אחר אביה".

אסתר זוכוביצקי סבורה שתדמיתו, זו הישראלית, של אביה, עוותה. "כל הזמן כתבו שאבי הרוויח בארץ בקלות, וזה לא נכון. אני יודעת רק שהוא נתן ונתן ונתן. הוא נתן תרומות של מליוני דולרים. עד היום, הוא מחזיק את בית התפוצות. בכל מעשיו אבי לא ביקש אף פעם פירסומת. הוא אדם ביישן וטוב לב. אנשים עיוותו את דמותו, וכתבו עליו כאילו הוא קר ומסוייג. הוא לא אדם פתוח. לא יודע לטפוח על השכם, אבל בעיניו מנצנץ טוב לב".

זהו זה, זוכובוצקי על עצמה, על בית אבא, על הבעל, מביטה קדימה וממתינה שאייזנברג ייתן אור ירוק, והכל ישוב על מקומו כשלום כמו באגדות. חומר הגלם של חיי אסתר זוכוביצקי כולל אגדות.

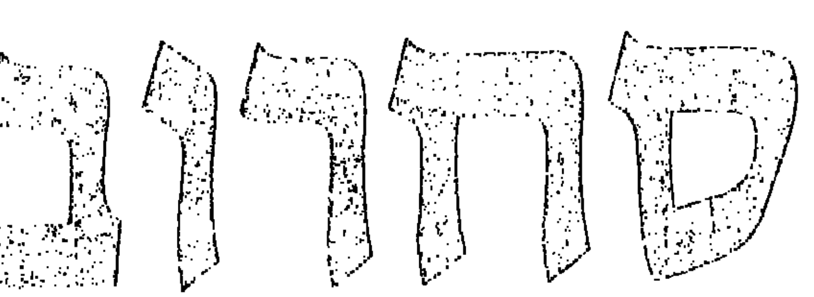
מיליונר שאול אייזנברג. "שנינו גאוותנים"

כאשר פועלי אתא הגיעו לבית־אסיה, היה ברור שאייזנברג אינו שולט עוד במשחק התדמיות הישראלי

אסתר זוכוביצקי. "סיפור אהבה"

לא עזבתי את הארץ. אני חיה כאן. בעלי עושה עסקים בניו יורק. הוא עכשיו איש עסקים עצמאי • עיוותו את דמותו של אבי, בישראל. הוא אדם שונה לחלוטין. הוא תרם ותרם ותרם

„הם מנסים להרוג אותנו', אמרה לי אשתי ילנה, כבר ב־1983. לא בכדור או בסכין, אלא בדרכים עקיפות. לק.ג.ב. יש דרכים משלו'. וזה נכון. מה שהם עשו לה, ואחר־כך מה שעשו לי בבית־החולים בגורקי, בקיץ 1984, נושא דמיון נורא למתר אר באנטי אוטופיה המפורסמת של ג'ורג' אר רוול, ואפילו בהתאמה שבין מועד ההתעללות שלהם בי לבין שם הספר – '1984'".

כך, בכתב ידו במכתבים שהוברחו למערב בדרכים חשאיות ועקלקלות, מתאר הפיזיקאי הסובייטי אנדריי סאחרוב, ה„סירובניק" המפורסם ביותר בבריה"מ וחתן פרס נובל לשלום, את פרשת המאבק שלו ושל אשתו, ילנה בונר, במשטר הדיכוי של הקרמלין.

המכתבים הגיעו לארה"ב לידי בנה ובתה של ילנה מנישואין קודמים, וכיום ילדיו החורגים של סאחרוב, שגורשו מבריה"מ לארה"ב. הבן, אלכסיי סמנוב, והבת טטיאנה, הנשואה ליפרם ינקלביץ, משוכנעים באותנטיות שלהם. לדבריהם, המכתבים נשלחו אליהם מאחת הדיפלומטיות במערב, והוגיה מחוץ למעטפות פגומות.

„איננו יכולים לומר כיצד הוברחו מיתוך כי יהלום ילנה: העירנית הזו, אבל המקור אמין ביותר", אומר אחד מבני המשפחה. בימים אלה, המשפחה מפרסמת את המכתבים, כדי לעורר את דעת הקהל בארה"ב ובמערב למאבק מחודש לשיחרור סאחרוב. „ארה"ב שילמה לסובייטים את המחיר שדרשו עבור אנטולי שצ'רנסקי. מדוע שלא תמצא משהו להחליף תמורתו את סאחרוב?", הם שואלים.

המכתבים מתפרסמים בארה"ב בלעדית בשבועון החדשות „יו.אס.ניוז אנד וורלד ריפורט", ועוררו סנסאציה. הראשון שבהם מובא כאן, כלשונו, בקיצורים קלים, בלעדית ל„7 ימים".

15 באוקטובר, 1984, גורקי

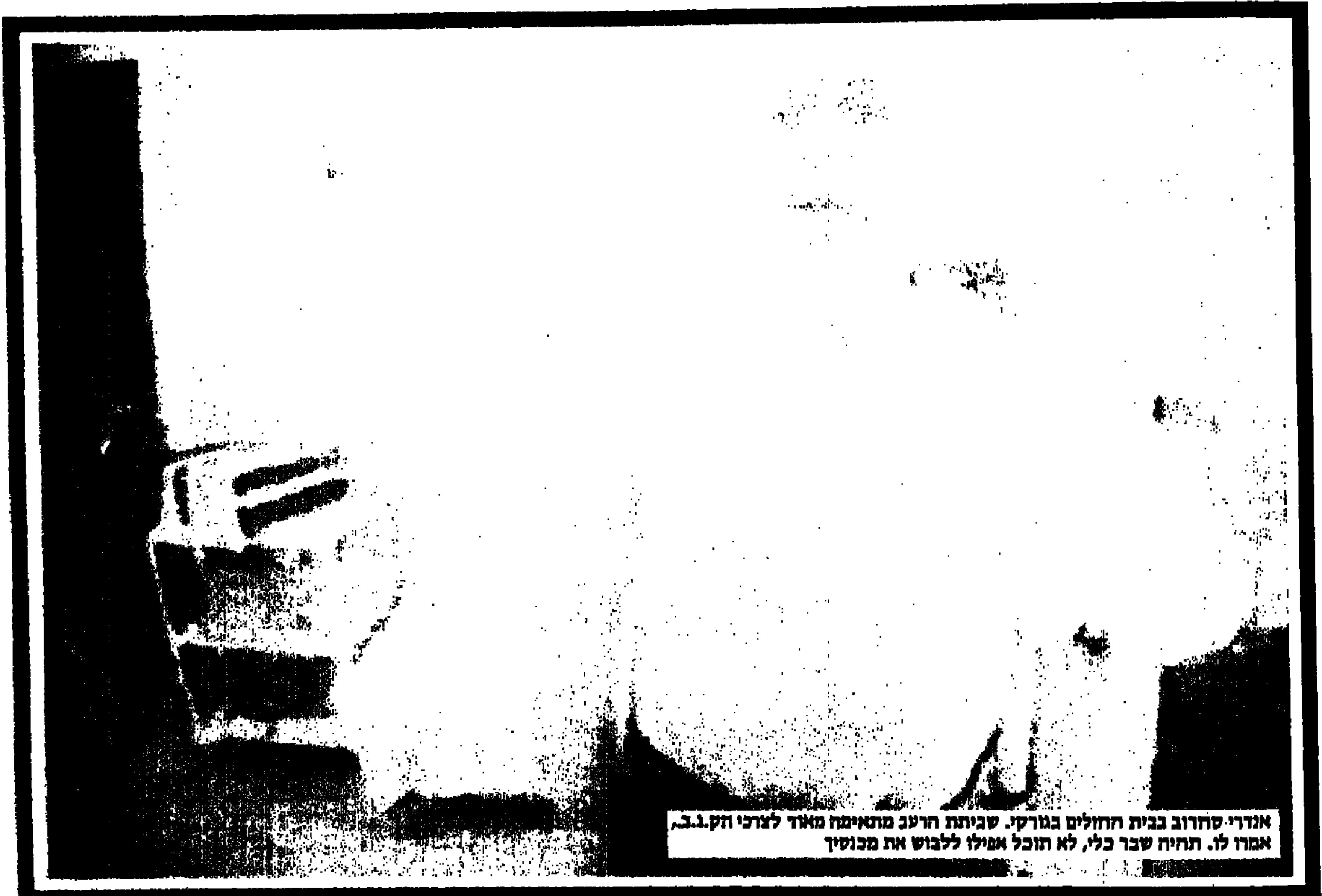
אל: אנטולי אלכסנדרוב, נשיא האקדמיה הסובייטית למדעים ואל חברי הנשיאות, האקדמיה הסובייטית למדעים.

לאנטולי פברוביץ' היקר,

אני פונה אליך ברגע הטראגי ביותר בחיי. אני מבקש ממך לתמוך בבקשתה של רעייתי ילנה בונר לצאת לחו"ל לבקר את אמה, ילדיה ונכדיה, ולקבל טיפול רפואי בעיניה ובליבה. אסביר מדוע מסע זה הוא כה הכרחי עבורנו. המצב חמור התקרים שבו אנו נמצאים, בידודנו, השקרים וההשמצות המקיפים אותנו, כופים עלי לכתוב לך בפירוט, ואנא סלח לי על אריכותו של מכתב זה.

השלטונות מאוד לא שבעי רצון מהפעילות הציבורית שלי – הגנה על אסירי מצפון – ומהמאמרים והספרים שחיברתי בנושאי שלום, החברה הפתוחה וזכויות האדם ואת רעיונותי הבסיסיים הבעתי ב„קידמה, דו קיום וחופש אינטלקטואלי", 1968; ב„ארצי והעולם", 1975; וב„סכנת המלחמה התרמו גרעינית", 1983.

איני מתכוון להגן כאן על עמדתי, או להסבירה. מה שאני רוצה להבהיר הוא שאני, ורק אני לבדי, אחראי לכל פעולותי, שהן תוצאת האמונות שהתפתחו במהלך שנות חיי.

אנדרי סחרוב בבית החולים בגורקי. שביתת הרעב מתאימה מאוד לצרכי הק.ג.ב., אמרו לו. תהיה שבר כלי, לא תוכל אפילו ללבוש את מכנסיך

מכתבים מבית הכלא

אחרי שצ'רנסקי, ציפו הכל לשיחרורו של אנדרי סחרוב, ה„סירובניק" המפורסם ביותר. השבוע נודע, שסחרוב ויתר לעד על זכותו לעזוב את בריה"מ, על מנת שאשתו תוכל לקבל טיפול רפואי במערב ● באחרונה, הצליח סחרוב להבריח למערב מכתבים ששלח לצמרת הסובייטית, במהלך מאבקו להשגת התרי יציאה לאשתו ● המכתבים, המתפרסמים בגוף ראשון, חושפים עינויי גוף ורוח שעבר „אבי פצצת המימן הסובייטית" וחתן פרס נובל, במשך 6 שנות כליאתו בידי הק.ג.ב. ● הפירסום, בלעדי ל„יו.אס. ניוז אנד וורלד ריפורט", עורר סערה בעולם ● מיוחד ל„ידיעות אחרונות"

מאז נישואי לילנה בונר, ב־1971, איסץ הק.ג.ב. תוכנית שיטתית ואכזרית לפתור את „בעיית סאחרוב". הם ניסו להפנות את האחריות למעשי ממני – אליה, להרוס אותה מוסרית ונופנית גם יחד. הם קיוו לשבור אותי ולחסום את פי, בעודם מציגים אותי בכלי התקשורת בבריה"מ כקרבן תמים לתככיה של אשתי, שתוארה כ„סוכנת של הסי.איי.אי.", „סוכנת ציונית", „שכירת חרב [illegible]" וכד'.

אשתי היא בת למנהיג בכיר במפלגה הקומוניסטית, ונכדת מלוכנת שהצליחה לשקם עצמה, לבנות משפחה, לטייח [illegible] ולידידים ולזכות בחיבה ובהערכה.

[illegible] השתנה אחרי שנתיבות [illegible] התמזגו. ילדיה, [illegible], שאני רואה אותם כילדי, נאלצו לעזוב את בריה"מ אחרי חמש שנים של הטרדות ואיומי מוות. בעקבותיהם יצאה לארה"ב גם אמה, בת ה־84.

←

האם ישברו את סחרוב? לק.ג.ב. שיטות משלו. מסמך

לניתוק המכאיב נוספה שלילתו של קשרי מכתבים וטלפון, שלילת זכוונו של כל בני האדם לקשר עם בני משפחותיהם.

כבר ב־1974 שיכנעו אותי מאורעות רבים, ששום טיפול רפואי יעיל לא יוכל להינתן לאשתי בבריה"מ. ויתר על כן, כי טיפול כזה עלול להיות מסוכן, בגלל התערבותו הבלתי נמנעת של הק.ג.ב. מסע ההשמצות שנוהל נגדה, בעיקר ב־1983, רק סיבך עוד יותר את המצב.

ב־1975, 1977, ו־1979, בתמיכת דעת הקהל העולמית (ואני מניח שעל־פי פקודתו של ברז'נייב), קיבלה אשתי היתרים לצאת לאיטליה לטיפול עיניים. פעמיים גותחה. אבל ב־ 1982, כשהתעורר צורך לצאת שוב לאיטליה, שוב הגישה בקשה – ושנתיים לא זכתה בתשובה.

ב־1983 ספגה בריאותה מהלומה נוספת: התקף לב רציני. מאז שבה וסבלה כמה וכמה התקפי לב נוספים.

בספטמבר 1983 הגעתי להכרה, שהדרך היחידה שלי להשיג היתר יציאה לאשתי היא בשביתת רעב. אולם היא ביקשה ממני להימנע מדרך זו. ב־30 במארס 1984 נקראתי למישרד האשרות בגורקי, שם הודיעו לי רשמית, כי בקשת האשרה של אשתי נמצאת בעיון, וכי התשובה „תינתן אחרי ה־1 במאי".

ב־2 במאי יצאה ילנה לשדה התעופה של גורקי, כדי לשוב למוסקבה. מבעד לחלונות שדה התעופה ראיתי כיצד נעצרה בדרכה למטוס, והוכנסה למכונית משטרה שהסתלקה משדה התעופה. חזרתי מייד לדירתנו, והתחלתי שביתת הרעב שלי.

שעתיים לאחר מכן חזרה אשתי לדירה, בליווי ראש הק.ג.ב. המחוזי. התברר, כי בשדה התעופה נערך חיפוש על גופה של אשתי, והיא הואשמה על־פי סעיף 190־1 של הקוד הפלילי של ברית־המועצות. באוגוסט 1984 הועמדה למשפט, ונדונה ל־5 שנות גלות. בספטמבר השמיעה את עירעורה בפני בית הדין העליון לצדק, ששופטיו באו במיוחד

ב־7 במאי, ליוויתי את אשתי למשרד התובע. לפתע, עצרו אותי אנשי ק.ג.ב, לבושים חלוקי־רופאים לבנים

למקום גלותנו בגורקי – ובית דין זה אישרר את גזר הדין.

זו, אם כן, היתה תשובת השלטונות לבקשותי למען היתר יציאה לאשתי. היא נדונה לגלות יחד עמי, בגורקי. לכאורה, בכך שאיפשרו לה להישאר לידי. הם הפגינו „הומאניטאריות". בפועל, על ידי שלילת הטיפול הרפואי, היה זה מעשה רצח מוסווה.

הק.ג.ב. ניהל את כל העניין, מההאשמה ועד לגזר־הדין, כדי לחסום את יציאתה של ילנה לחו"ל. ההרשעה וגזר הדין היו טיפוסיים לשימוש שנעשה בסעיף 190־1, המגדיר „הפצת האשמות כוזבות נגד המדינה והחברה הסובייטית", כ„מעשה פשע". הסעיף קובע, כי הנאשמים מטיחים את האשמותיהם כשהם יודעים שהן כוזבות. דעתי היא, שמי שמטיח האשמות אלו יודע שהן נכונות. לכן, הסעיף כולו רק נועד כדי לשפוט אנשים על דעותיהם.

במהלך האשמתה ומעצרה – ארבעה חודשים, מה־7 במאי 1984 ועד ה־8 בספטמבר 1984 – הופרדנו, אשתי ואני, זה מזו. ב־7 במאי, בעת שליוויתי את אשתי למשרד התובע, לאחר מחקירותיה, נעצרתי בידי אנשי הק.ג.ב., לבושים חלוקי רופאים לבנים. הם הובילו אותי בכוח לבית החולים המחוזי של גורקי, שם כלאו אותי משך 4 חודשים. כל ניסיונותי להימלט מבית החולים נבלמו בידי אנשי הק.ג.ב., אשר הופקדו עלי 24 שעות ביממה.

מה־11 במאי ועד ה־27 במאי הייתי חשוף לתהליך העינויים המייסר והמשפיל של הזנה בכוח. הרופאים, בצביעותם, טענו שהם „מצילים את חיי", אבל למעשה פעלו בהנחיית הק.ג.ב. הם שינו כל העת כל השיטות שבהן השתמשו להאכלתי. הם ניסו להגביר את מצוקתי עד כדי כך, שאשבור ואפסיק את שביתת הרעב שלי.

מה־11 במאי ועד ה־15 במאי ניסו לכפות עלי הזנה תוך ורידית. אחיות נהגו להטיל אותי על המיטה, לקשור אותי בידי וברגלי, ואז ללחוץ מטה על כתפי, בעוד המחט מוחדרת לאחד הוורידים. ב־11 במאי, היום הראשון ל„טיפול" הזה, ישב אחד מאנשי בית החולים על רגלי, בעוד חומר כלשהו מוזרק לגופי, באמצעות מזרק קטן. איבדתי את הכרתי, ושלא בשליטתי הרטבתי את המיטה. כששבתי להכרה, ראיתי שהאחיות התרחקו ממיטתי. גופיהן נראו בעיני מעוותים בצורה מוזרה, כמו באשלייה אופטית הנגרמת כאשר יש הפרעות בשידור טלוויזיה. מאוחר יותר גיליתי, שסוג כזה של אשליה אופטית אופייני למצבים של התקף לב או שטף דם במוח.

נותרו עמי טיוטות של מכתבים שכתבתי לאשתי מבית החולים, מכתבים שרובם לא נמסרו לידיה. במכתב הראשון, שנכתב ב־20 במאי, לאחר שהחלה ההזנה בכוח, ניכר שכתב ידי רועד ומעוות, שכתבתי בשיבושים, כשאותיות חוזרות על עצמן כמה וכמה פעמים שלא לצורך. זהו עוד סממן למצב של התקף לב או שטף דם במוח, והוא יכול לשמש עדות למי שירצה לנתח את כתב היד וללמוד על מצבי באותה עת. במכתב שכתבתי 10 ימים קודם לכן, 9 ימים אחרי שהתחלתי בשביתת הרעב, אבל לפני שהרופאים החלו ב„טיפול", כתב ידי נורמלי לחלוטין.

אני זוכר היטב את המאורעות שבין ה־2 ל־10 במאי, לפני ההזנה בכוח, אבל זיכרונותי בדבר הימים שבאו לאחר תחילתה, מטושטשים. ההתקף או העווית הוא במפורש תוצאת הטיפול הרפואי שניתן לי, על־פי הוראת הק.ג.ב.. במכתבי מה־20 בחודש נאמר: „אני בקושי מסוגל ללכת. אני מנסה ללמוד.

בין ה־16 במאי ל־24 במאי ניסו הרופאים שיטת הזנה חדשה: החדרת צינורית דרך האף. ב־25 במאי הפסיקו עם השיטה הזו, משום שנדרכי הנשימה שלי נתגלעו פצעים. אבל, אני מאמין שהיא הופסקה בעיקר משום שהכפוף לה יכול לשאת אותה, למרות הכאבים הכרוכים בה. אחרי הכל, במחנות עבודה לעתים מזינים כך את שובתי הרעב במשך חודשים ארוכים – ואפילו שנים, ברציפות.

בין ה־25 ל־27 במאי הפעילו נגדי את השיטה המייסרת, המשפילה והברברית ביותר. שוב השכיבו אותי בכוח על המיטה, ללא כרית לראשי, וכפתו את ידי ורגלי. לאחר מכן הצמידו האחיות מלחציים הדוקים לאפי, כך שלא יכולתי לנשום אלא דרך פי הפעור. כל פעם שפערתי את פי, לשאוף אוויר – דחקה מישהי לתוכו כפית עם נוזל תזונה או דייסת בשר. ואז, היו סותמות את פי עד שאבלע את תוכן הכפית, ולא אוכל לירוק אותו החוצה.

לעתים, גם פערו בכוח את ליסתותי בעזרת ידית קטנה. אם ירקתי את המזון, הייסורים רק התארכו. חוויתי תחושה מתמרת של חנק, שהוגברה בגלל התנוחה של גופי וראשי. הייתי מוכרח לפעור את פי, להתנשם, לשאוף אוויר. יכולתי לחוש בתפיחת הוורידים שעל מצחי. נדמה היה לי, שהם עומדים להתפוצץ.

ב־27 במאי, ביקשתי שיסירו את המלחציים מעל אפי. הבטחתי שאבלע את האוכל מרצוני. לרוע המזל, משמעות הדבר היתה, שבירת שביתת הרעב שלי. התכוונתי לחדש אותה במועד מאוחר יותר, אבל דחיתי זאת שוב ושוב. מבחינה פסיכולוגית, לא יכולתי לשאת את המחשבה שיהיה עלי לגזור על עצמי תקופת ייסורים נוספת, בלתי מוגבלת, של עינויים בדרך של חניקה. התברר שקל יותר להתחיל במאבק ולהתמיד בו, מאשר להפסיקו ואז לנסות ולחדש אותו.

במהלך אותו קיץ, נשחק חלק גדול מכוחי ב„דיונים" עקרים ומאמצים עם חולים אחרים, שכני לחדר. גם זה הוא חלק מהטקטיקה המתוחכמת של הק.ג.ב.. הם שיכנו אותי בחדר

אחת האחיות הצמידה מלחציים הדוקים לאפי. כל פעם שפערתי את פי לשאוף אוויר, דחקה לתוכו כפית נוזל דחוס

בן שתי מיטות, ומדי פעם החליפו את החולה שבמיטה השנייה. כל אחד מהחולים הללו ניסה לשכנע אותי איזה טיפש נאיבי אני, כמה אני נבער מדעת בתחום הפוליטי, למרות שכולם החניפו ליכולתי המדעית.

סבלתי נדודי שינה נוראים בגלל גירויי־היתר שעוררו בי הוויכוחים הללו, בגלל הכרתי במצב הטראגי שאליו נקלענו, בגלל שהאשמתי את עצמי בטעויותי ובחולשותי, ובגלל חרדתי לרעייתי, החולה קשה, אשר נותרה לבדה. סבלתי כאבי ראש קשים.

אבל לא יכולתי להביא את עצמי לחדש את שביתת הרעב. חלקית, משום שפחדתי כי לא אוכל להמשיך בה ולסיימה בניצחון, וחלקית משום שחששתי שאם אחדש אותה, רק אדחה את מועד פגישתי מחדש עם רעייתי. מעולם לא עלה ברעתי, שההפרדה בינינו תימשך ארבעה חודשים.

ביוני הבחנתי בתופעה חדשה: רעידה קשה בשתי ידי. נאורולוג אמר לי, כי זוהי מחלת פרקינסון. הרופאים אמרו לי, כי אם אחדש את שביתת הרעב שלי, אני צפוי להידרדרות מהירה וקטסטרופית של מחלת פרקינסון. אחד הרופאים אף נתן לי ספר ובו תיאור קליני של השלבים האחרונים של המחלה.

גם זו היתה שיטה להפעלת לחץ פסיכולוגי עלי. הרופא הראשי, או.אי. אובוקוב, הסביר: „לא נניח לך למות. אביא שוב את צוות האחיות כדי שיאכילו אותך עם המלחציים. יש לי עוד קלף בשרוולי, שיטה נוספת להאכלתך. בכל מקרה, אכן תהפוך לנכה חסר־ישע". רופא אחר תרם גם הוא הסבר משלו: „לא תוכל אפילו ללבוש את מכנסיך", אמר. אובוקוב רמז, כי כל זה רק יתאים מאוד לצרכי הק.ג.ב, משום שבכך יוכל להסיר מעליו כל האשמה. אחרי הכל, מחלת פרקינסון היא מחלה אמיתית, שאי אפשר לכפות אותה על החולה באורח מלאכותי.

מה שאירע לי בבית החולים בגורקי בקיץ 1984, נושא דמיון מדהים למה שמתואר בספרו האנטי אוטופי המפורסם של ג'ורג' אורוול, „1984". בספר, כמו במציאות, מטרת העינויים היא לגרום לאדם לבגוד באשה

הרופא אמר: לא נניח לך למות, אבל תהפוך לנכה ולחסר־ישע

שהוא אוהב. את התפקיד שאותו ממלא כלוב העכברושים בספר מילאה עבורי, בחיים המציאותיים, מחלת פרקינסון.

ב־7 בספטמבר הצלחתי לחדש את שביתת הרעב. יום לאחר מכן שוחררתי בחופזה מבית החולים. הועמדה בפני ברירה קשה: לסיים את שביתת הרעב כדי שאוכל לראות את רעייתי אחרי ניתוק של ארבעה חודשים, או להמשיך בשביתה כל עוד כוחי יעמוד לי, ועל ידי כך להאריך את תקופת הפירוד עד אין קץ, בלא שאיש מאיתנו יידע על גורלו של בן־זוגו. לא יכולתי להמשיך.

עתה אני פונה אליך, ומקווה לעזרתך, כדי שתיפנה לרמות הבכירות ביותר שיאפשרו לאשתי לצאת לטיפול. אני מבקש את סיועה של נשיאות האקדמיה למדעים של בריה"מ, ואת סיועך האישי, כנשיא האקדמיה וכאדם שהכיר אותי שנים ארוכות.

אשתי נדונה לגלות שלא בצדק, ולמעשה הורשעה באשמה אחת: היותה נשואה לי.

אני חבר האקדמיה היחיד בהיסטוריה של האקדמיה למדעים של בריה"מ, שרעייתו הורשעה כ„פושעת", נחשפה לעלילות ולהשמצות פומביות, ונשללה ממנה הזכות להתקשר עם אמה, עם ילדיה ונכדיה. אני חבר האקדמיה היחיד, אשר אחריותו למעשיו ולדעותיו הוטלה על כתפי רעייתו.

זהו המצב מבחינתי, והוא קשה מנשוא.

אם אתה וחברי נשיאות האקדמיה למדעים לא תוכלו לסייע לי בעניין טראגי זה, שהוא כה חיוני עבורי, או אם מאמציכם לא יביאו לפתרון הבעיה לפני ה־1 במארס 1985 – אני מבקש שמכתב זה ייחשב כמכתב התפטרות שלי מהאקדמיה הסובייטית למדעים. אתנער מהתואר „חבר מלא באקדמיה", תואר אשר בנסיבות אחרות היה מקור גאווה עבורי. אוותר על כל זכויותי וזכויות היתר המגיעות לי כמי שנושא בתואר זה, כולל משכורתי כאיש האקדמיה. צער משמעותי, מאחר שאין לי שום חסכונות.

אני שב ואומר: אני סומך על עזרתך.

א. סאחרוב.

ילנה בונר קיבלה באוקטובר 1985, זמן קצר לפני פיסגת רייגן־גורבצ'וב בג'נבה, אשרת יציאה לחו"ל לצורך טיפול רפואי. הוויזה היתה קשורה בתנאי אחד: שלא תדבר עם כלי התקשורת במערב.

ה־8 בדצמבר הצטרפה ילנה למשפחת ביתה, ליד בוסטון שבארה"ב. ב־13 בינואר עברה ניתוח מעקף בלבה. ביום הוא כתאוששת, ואמורה לשוב לבריה"מ. תוקף אשרת השהייה שלה אמור לפוג ב־28 בפברואר – היום.

מיכאיל גורבצ'וב, מנהיגה של בריה"מ, התייחס באחרונה לנושא סאחרוב: „אנדריי סאחרוב מתגורר בגורקי בתנאים נורמאליים", הצהיר.

[illegible]

תמונה נדירה של אנדרי סחרוב ואשתו, אוקטובר האחרון

הסודות הצבאיים של סאחרוב

„אנדריי סאחרוב בקי בסודות הצבאיים שלנו, ולכן הוא חייב להישאר בבריה"מ", טען בראשית 1986 מנהיג הקרמלין, מיכאיל גורבצ'וב, מנסה להצדיק בכך את סירובו לשחרר את ה„סירובניק" המפורסם.

האם יש ממש בטיעון הזה? מיהו באמת אנדריי סאחרוב?

סאחרוב, יליד 1921, היה אחד מ„נערי הפלא" של המדע הסובייטי. ב־1942 סיים בהצטיינות את לימודי הפיסיקה באוניברסיטת מוסקבה, וב־1947 השלים את עבודת הדוקטורט שלו. ב־1948 הצטרף לתוכנית התירום לפיתוח נשק אטומי, אשר בהוראת סטאלין נועדה להעמיד לרשות הסובייטים פצצת אטום, כתשובה לפצצות הירושימה ונגסקי של האמריקנים. ב־1949, כבר הושגה המטרה. סאחרוב הפך לאיש המפתח בתוכנית השלב הבא, פיתוח פצצת המימן.

ב־1953 הושגה גם מטרה זו. כתגמול היתמנה סאחרוב, בן 32 בלבד, לחבר הצעיר ביותר שכיהן אי־פעם באקדמיה למדעים של בריה"מ. הוא היה הסופרסטאר המבריק מכולם, ומעשה ידיו – ה„סופר פצצות" הגדולות וההרסניות מכולן. בן 32, היה סאחרוב ל„אבא" הצעיר של פצצת המימן הסובייטית.

הקרמלין גמל לו בשיטה הסובייטית הרגילה: סאחרוב היה הבן יקיר, איש העלית שבעלית, עם עיטורים וטובות הנאה. הוא זכה בפרס סטאלין, בתואר „גיבור העבודה הסובייטית", וב„מיסדר לנין". בבריה"מ של המלחמה הקרה, הוא היה המוכתר מכולם, העילוי.

ואז קרה לו משהו. ב־1957 פירסם בבטאון מדעי מאמר אזהרה נגד ניסויים גרעיניים באטמוספירה: „הם עלולים לגרום נזקים גנטיים", התריע. בתקופה, שבה מדי חודש פוצצו הסובייטים פצצות עתירות מגטונים, זו היתה חריקה צורמת באוזני הקרמלין.

אבל הם עדיין נזקקו לה: במוחו המזהיר כבר עסק במחקר בתחומים הבלתי נודעים של הפיסיקה הגרעינית, בתחום הפיסיקה של הפלאסמה. לפי אחת הגירסאות, שפורסמה בשבועון התעופה „אוויאיישן וויק" לפני מספר שנים, פריצת הדרך בתחום זה רמזו כבר אז על אפשרות לבניית כלי נשק אדירים, מהפכניים, שיתבססו על אגירת אנרגיה והפיכתה ל„קרני מוות". על פי גירסה זו, אי שם בסוף שנות ה־50' ותחילת שנות ה־60', כבר החלה המנהיגות הצבאית הסובייטית לחשוב על מה שרייגן עתיד היה לבשר כ־15 שנה לאחר מכן, במארס 1983: תחילת עידן „מלחמת הכוכבים".

אולם בעת ההיא, כבר נפערה תהום בין סאחרוב המדען לבין אדוניו הפוליטיקאים. עניינו בפיסיקה נעשה תיאורטי בלבד: בעיניו, היא חדלה להיות הדרך לפיתוח כלי־נשק, והפכה מפתח לחבנת מיבנה היקום. כמו עמיתיו מדעני „לוס אלאמוס" בארה"ב, שפיתחו את פצצת האטום ואחר־כך ניסו להיאבק בה – גם אותו תקפו יסורי־מצפון ומוסר־כליות.

ב־1961 פנה למנהיג בריה"מ ניקיטה כרושצ'וב בבקשה שיפסיק את הניסויים הגרעיניים. „החלטות כאלו אינם עניינם של המדענים", השיב לו כרושצ'וב ברוגז. „מכאן ואילך", סיפר סאחרוב, „הפכתי לאדם אחר".

בעיני הקרמלין, החל הבן־היקיר ליהפך למישרד. ב־1966 חתם על עצומה נגד החיאת הסטאליניזם. ב־1967 הוקיע את הזיהום הסביבתי של אגם בייקל בסיביר.

ב־1968 עשה סאחרוב את הצעד שאין ממנו חזרה: בארה"ב התפרסם מאמר פרי־עטו בן 10 אלפים מלה, כותרת „קידמה, דו־קיום וחופש אינטלקטואלי", ואשר בו הוא קורא למוסקבה להצטרף למערב במערכה נגד זיהום, רעב ומלחמה. התגובה: הקרמלין ביטל את אישוריו הבטחוניים. סאחרוב הוצא אל מחוץ לגדר.

מכאן ואילך, הפך סאחרוב למנהיגם של ה„סירובניקים" הסובייטים. ב־1970 אירגן את ה„וועד המוסקבאי לזכויות האדם", וקרא לדמוקרטיה בבריה"מ. ב־1971 נשא לאשה את ילנה בונר. הוא הפך לדמות מוכרת בכלי־התיקשורת המערביים. עמיתיו באקדמיה הסובייטית למדעים הוקיעו אותו כ„כלי בידי תעמולת האויב".

ב־1975 הוענק לו פרס נובל לשלום – ובכך היה לאזרח הסובייטי הראשון שזכה בפרס זה. אולם השלטונות לא הניחו לו לצאת לטקס באוסלו. רעייתו קיבלה את הפרס בשמו, תוך שהיא קוראת בטקס את תביעתו לחברה סובייטית חופשית ופתוחה.

בשנים שלאחר מכן, הפך סמל למאבק לחופש האדם בבריה"מ. ב־1980, שילם על כך את מלוא המחיר. הוא הוקיע בגלוי את הפלישה הסובייטית לאפגניסטן. סוכני הק.ג.ב. לכדו אותו ברחוב במוסקבה והוא הוגלה לגורקי.

עתה החל מאבקם של בני הזוג סאחרוב לא רק על חירותם, אלא על חייהם, כפי שהוא מתואר במיכתבי סאחרוב.

באחרונה העלו הסובייטים מיגוון נימוקים בשתוגיים לאיסור יציאתו בתחומם. יש לו מידע צבאי רגיש, אמרו. „וחוץ מזה, הוא יוכל לנצל את הידע שלו כדי לסייע לקבוצות טרור לבנות פצצות אטום קטנות, כך שאם נשחרר אותו נפר את האמנה אי הפצת נשק גרעיני..."

„הכל שטויות, תירוצים וכזב", אומרים במערב. „ההתקדמות בפיסיקה גרעינית היתה כה מהירה ב־15 השנים האחרונות, עד שלידע שלו לא יכולה להיות שום תרומה מעשית למדעני המערב העוסקים בפיתוח נשק. פצצות אטום לטרוריסטים? נו, באמת".

אבל ברור שלא כזה העניין. סאחרוב הוא גיבור ברית המועצות, אחד האנשים הגדולים באמת שצמחו תחת המשטר הסובייטי, שאיפתו להשתחרר מעולו של המשטר הזה, במחיר בסטירת לחי לכל מה שהקרמלין ניסה לטפח משך עשרות שנים. סאחרוב עלול לשאת עימו למערב הרבה יותר מאשר „סודות צבאיים". הסוד שלו הוא סוד החופש.

ילנה, האישה שאיתו

כמו בעלה, אנדריי סאחרוב, גם ילנה בונר היתה תוצר מושלם של המערכת הסובייטית הקומוניסטית, עד שהחלה לקרוא תיגר על הקרמלין. [illegible]

ילנה סחרוב וכלתה, מוסקבה, 1984. באוקטובר 1985, זמן קצר לפני פיסגת רייגן־גורבצ'וב, קיבלה אשרת יציאה לחו"ל, לטיפול רפואי. היום, ה־28 לפברואר, תוקף האשרה אמור לפוג

חתיך איטלקי עם נעל כחולה ביד התנוסס באחרונה בחוצות הערים מעל לשלטי פרסומת ענקיים, מעל דפי מודעות צבעוניות בעתונות, ובסרטי פרסומת. הוא הציג לאנשים צעירים נעליים צעירות, ברוח איטלקית ● רק מעטים ידעו, שמאחורי מסע הפרסום האטרקטיבי מסתתר „המגפר", בית החרושת הישן לנעליים, שסימני ההכר שלו עד אז היו, נעלי בית משובצות ● הלשונות הרעות מלחשות, שההצלחה שייכת למסע הפירסום המזהיר בלבד. במגה־ג'ירוטי, השם החדש של המגפר, מספרים על מהפכה ממשית ומצביעים על נתונים של הצלחה מסחרית ● יש מי שמצטער, שג'ירוטי לא ביקר גם באתא

מאת לאה אתגר

הנעל הכחולה

אלן ג'ונס

סטודנט צעיר בשם רביב יצחקי, העובד כרעיונאי (קופי רייטר) במשרד פירסום תל־אביבי, המציא אותו. במשך שלושה חודשים מרוכזים שרו לנו ברדיו „מגה ג'ירוטי, האיש שנולד עם נעל ביד". בשלטי חוצות תלו פוסטרים של חתיך איטלקי על רקע הקוליסיאום ברומא, נועל נעל כחולה לרגלה של דוגמנית. בבתי הקולנוע הקרינו באיטלקית סרטון המראה יפהפיה איטלקיה, הנוסעת עם המעצב ג'ירוטי ברחובות רומא, ומשליכה נעליים. בעיתונות פירסמו עמודי צבע כפולים. בקיצור, מסע פירסומת ושטיפת מוח מקיר אל קיר.

התוצאה: מגה ג'ירוטי, נעליים מבית הייצור של המגפר, מפעל שהיה בעבר מפעל הסתדרותי כושל, בבעלות כור, 100 אחוז כחול לבן, עשה תפנית של 180 מעלות: פתאום הוא מוכר דגמי נעליים בשם „סיינה" ו„מרצ'לו", „מילנו" ו„אנטוניו", מוכר אותם בשפה האיטלקית, במחיר של כמעט 90 שקלים חדשים לזוג. ואנחנו קונים.

פעם מכר המגפר בעיקר נעלי בית חומות משובצות, עם רוכסן מקומי מאוד. היו לו בשוק עשרות נעליים עם שמות כמו ספיד וגראנד ספיד, מגה, יגואר וקיקרס. היו גם שמות לעשרות נעליים ישראליות אחרות, שאף אחד לא שמע עליהם. מעטים בלבד קנו.

בשנים שנעלי גלי הופיעו בשוק, וכל תינוק עברי רצה רק נעלי אדידאס או נייקי ונאלץ להסתפק בגלי, יצאו מפעלי המגפר בסיסמה: „נעלי התעמלות הם רק נעלי התעמלות, אז למה לשלם יותר?" אף אחד לא אהב אותם בגלל הסיסמה הזאת. הצעירים רצו בדיוק את ההיפך. הם דווקא רצו נעלי התעמלות שהם הרבה יותר מנעלי התעמלות. בכלל לא היה איכפת להם לשלם יותר. רק הסבתות אהבו את רעיון החיסכון של המגפר.

המפעל, שהיה לו סניף בחיפה וסניף בירושלים, קירטע. בסוף '83 התחילו לרשום הפסדים. ההפסד הראשון היה של 600 אלף דולר. הכיוון היה מדאיג: המשק נכנס למיתון, שוק הנעליים היה רווי, התחרות פרועה. המגפר התקשר במוח הישראלי כמפעל זקן,

הצרות החלו עם הופעת נעלי גלי. במגפר ראו בגלי תופעה חולפת, לא שינו ולא חידשו

לא אופנתי, משהו שעשוי ללכת בדרך כל הארץ, כמו חולצת חקי ובגדי אתא.

בהמגפר טוענים היום, כי הם החלו לשנות מוצרים וכיוון כבר לפני כשלוש שנים. רכשו מכונות חדשות, שינו את איכות המוצר. רק אחר כך יצאו במסע פירסום אדיר שהחדיר לכל בית בישראל את השם של מגה ג'ירוטי. המטרה היתה להשכיח לציבור את השם הישן של המגפר, מפעל שנוסד ב־1941, ולמכור לאנשים צעירים נעליים צעירות ברוח איטלקית.

תפסו במפעל, שמי שקובע מגמות בשוק, הם הצרכנים הצעירים. ההסבר של מה שהתרחש במגפר נשמע פשוט בפי אנשיו. הם אומרים: שינינו מוצרים, הבאנו מאיטליה מעצב חדש, ברוח הזמן, ושיפרנו את רמת המכירות. יש לנו נתונים על כך, בספר.

בענף הנעליים, כן כולם לא אוהבים את כולם, מתייחסים בספקנות להצהרות המגפר. אומרים, שהם לא שינו את מוצריהם באופן דרסטי. שהם רכבו על גל של מסע פירסום מוצלח מאוד, שהוציאו הון עתק על פירסום בתקופה קצרה ו„יכשה" יחסית, ושמה שהשיגו הוא, שכל אחד בישראל יודע על נעלי מגה ג'ירוטי, אבל לא בטוח שכל אחד קונה אותן.

כך או כך, מבצע הפירסום של מגה ג'ירוטי קנה לו מקום בלקסיקון התרבותי הישראלי. הליצנים כבר המציאו בדיחות ברוח – „הניתוח להרחקת הנעל מידו של ג'ירוטי, ארך שבע שעות"; או – „מסכנה האמא שלו, איך שהוא נראה כשהוא נולד..." בעיתונות רווחות כותרות בנוסח: האיש שנולד עם גיטרה ביד, עם כנר ביד, עם מחבט טניס ביד, עם כדורגל ביד...

עם ישראל אהב את הסיסמה. המגפר מכר יותר נעלי מגה, לא בהכרח נעלי ג'ירוטי. במישרדי הפירסום התל אביביים חככו ידיים וטענו לכתר של הצלחה. המתחרים בענף הנעליים כעסו. הנהנים מפירות הפירסום – הרוויחו. ולצרכנים התאפשרה הצצה לתעשית [illegible] תעשית אשליה אנו חשופים יום יום, הקובעת במידה

מסויימת, אם נאכל נקניקי לוסי ואם נצעד בנעלי מגה.

המנכ"ל הנוכחי של מיפעל המגפר, נתי מתוקי, מספר כי בעבר היה המגפר מפעל למוצרי גומי, ומן הגומי עברו לנעליים. במפעל ייצרו בשנים הטובות 1.4 מליון נעליים לשנה – נעלי עבודה, נעלי בית, ונחשבו לתעשיית הנעליים הגדולה של המדינה. כך, עד לפני כ־8 שנים. בארץ החלו לייצר אז נעלי ספורט מגומי בשיטת הזרקה (הזריקו גומי וייצקו נעל במיקשה אחת).

מתוקי טוען, כי הצרות של המגפר החלו עם הופעת נעלי גלי. אלה נכנסו לשוק בעוצמה, עם עיצובים חדשניים, עם הרבה פירסומת. היינו צריכים להרוג את גלי עוד כשהיה קטן, אומר מתוקי. אבל בהמגפר ראו בגלי תופעה חולפת. לא שינו ולא חידשו. לדברי מתוקי, המפעל שלו הלך אחורנית. גלי צמח.

ביולי '83 מינתה חברת כור את נתי מתוקי למנכ"ל המגפר. בעבר, מתוקי עבד ב„טבע". אחר כך ניהל אחת מחטיבות הסחר של כור. הרקע שלו – לימודי כלכלה ומינהל עסקים באוניברסיטת תל אביב ובפונטיינבלו.

מתוקי אומר, שמצא את המגפר בנחיתות שיווקית. המפעל התקשה למכור 900 אלף זוגות נעליים. אנשי השיווק חיזרו על פתחי החנויות. הועסקו 450 פועלים וחרדו מהעתיד. הוא לא היה מנכ"ל עם רקע סנדלרי, אומר מתוקי. בענף הנעליים הישראלי, כל יצרני הנעליים הגדולים נולדו לעומתו עם המסמרים בפה.

על פי ניתוח השוק שלו, מ־81' החלה בארץ פריחה של סנדלרים קטנים. התוצאה: יש היום לפחות 300 יצרנים קטנים השולטים על יותר ממחצית שוק הנעליים. הם מחזיקים בפלח שוק הגדול מזה של המגפר וגלי גם יחד, משליטים טון מחירים פרוע וקובעים מה מתרחש בענף. בעולם היצרנים, אומר מתוקי, יש עודף מכונות הזרקת גומי, הצפה בסחורה זולה המגיעה מהשטחים. השוק רווי.

בעבר, מספר מתוקי, כאשר כל יצרן נעליים רצה לדעת מה המתחרה שלו מתכנן לעונה הבאה, איש לא התעניין מה קורה אצל המגפר. לא התייחסו אליו. התדמית היתה של מפעל זקן, זול, שמרני. בחנויות יוקרה נמנעו מלהחזיק סחורה של המגפר. המפעל מכר, לעיתים, נעליים על בסיס של קונסיגנציה: אם לא תצליחו למכור, יסכים המפעל לקבל את הסחורה בחזרה. וזה, במדינה שבה כל אדם צורך 3־4 זוגות נעליים בממוצע לשנה.

בסוף '84 פנה מתוקי למשרד הפירסום של אריאלי. הוא ביקש להתייעץ מה אפשר לעשות. בראש חצוות הרעיוני שהוקם עמד רוני אריאלי, בנו של הפירסומאי הוותיק אמנון אריאלי. שעות רבות ישבו אנשי הנעליים יחד צוות של עשרה אנשי מקצוע ותיכננו את העתיד.

בתחילה הקציבו לאריאלי רק 3000 דולר – משכורת חודשית של יועץ. אחר כך החליטו להוציא על מסע הפירסום 350 אלף דולר, סכום שאינו נחשב לגדול בענף הפירסום. מפעלי אמקור ותדיראן, למשל, מפרסמים דרך קבע בסכומים גדולים יותר. הנתח של אריאלי במסע הפירסום של המגפר נע סביב 10 עד 15 אחוזים מתקציב הפירסום, כך מקובל בענף.

בשלב ראשון החליטו בהנהלת כור, שהגיעה העת ליצור סל מוצרים חדש. החליטו אז כמעט את כל הצוות שעמד בראש המגפר. החליטו, שהגיעה העת להיפטר מהשם „המגפר" ולאמץ את השם „מגה", שהיה או

סוג נעליים טובות שייצר המגפר, ולהעניק להן תדמית חדשה. הרעיון היה, להתרכז בנעלי מגה ג'ירוטי ודרכן למכור נעלי מגה מכל הסוגים.

הגדירו את פלח השוק שאליו רוצים להגיע. המסקנה היתה ברורה: השוק רווי בנעלי התעמלות. יש מקום לנעלי פנאי, לנעלי רחוב נוחות ואופנתיות שתדברנה לקהל צעיר, ובעיקר לצעירות. רוני אריאלי התעקש על מה שהוא מכנה: איטלקיזציה של הנעליים. הישראלים ירכשו כל נעל איטלקית, סברו בצוות הפירסום.

מי שהמציא את הסיסמה המציא גם את „ותודה שטסתם מעוף"

פנו אז לחפש שמו של מעצב איטלקי חי ונושם, שירים את הנעל. בתחילה מצאו ברומא מעצב בשם גורינו. הוא לא התאים. לבסוף, מצאו את ג'ירוטי, מעצב ממשפחת יצרני נעליים ליד מילנו. בעבר, עיצב נעליים לחברות כמו וארזה, באלי וחברות אמריקניות.

רוני אריאלי האמין, שהחוכמה הגדולה של הפירסום תהיה להעמיד את ג'ירוטי במרכז העניינים. רצו שהוא יעשה להמגפר מה שגוצ'י עשה לנעליים ופירוצ'י עשה לבגדים. רוני אריאלי אומר, שכבר אז חשב על פירסום עם חוש הומור. לדבריו, ההומור הוא תכונה נדירה בפירסום הישראלי.

בכדי שהעם לא יחשוב שג'ירוטי הוא סתם שם פיקטיבי מצוץ מהאצבע, הביאו אותו ארצה. איש קטן קומה, עם פנים המודרות וחיוך נעים. הפגישו את ג'ירוטי עם טדי קולק, צילמו אותו באירועי חברה ותיכננו את מסע הפירסום סביבו. אפילו לימדו את ג'ירוטי מעט עברית.

כשג'ירוטי ישב עם הפירסומאים וסיפר להם על ילדותו, המציא הרעיונאי את הסיסמה „האיש שנולד עם נעל ביד". המטרה היתה, להרים את השם מגה על הגב של האיטלקי ג'ירוטי. הרעיונאי שהמציא את סיסמת הנעל ביד, כבר הוכיח את עצמו הוא זה שהמציא את „ותודה שטסתם מעוף", ואת „בנק לאומי הולך איתך קדימה".

מתוקי ואריאלי מסכמים: במשך שלושה חודשים פירסמו את מגה ג'ירוטי בצורה מרוכזת. השמיעו ג'ינגלים ברדיו 30 פעם ביום. פירסמו בעיתונות עמודים כפולים בצבע. 80 אחוז מהפירסום הלך לגלימות סוף השבוע של ידיעות אחרונות. בחוצות הערים תלו כ־1,000 שלטי חוצות, ב־30 בתי קולנוע

הגברת בנעלי המתים

הסיפור הזה שייך לגברת חיפנית, שנכנסה לחנות נעליים בכרמל ורכשה זוג נעליים איטלקיות מהודרות ב־80 דולר. אחרי שנעלה אותן רק פעם אחת, ניתקה הסוליה. שבה הגברת לחנות בה רכשה את הנעליים, והתלוננה. בעל החנות משך בכתפיו. מדוע לא תתלונני בבית החרושת האיטלקי שייצר את הנעליים אותן קנית בחנותי, הציע הסוחר.

הלקוחה לא התעצלה. היא כתבה לבית החרושת האיטלקי ונענתה, כי צר להם מאוד, אולם הנעליים אותם רכשה אינן מיועדות להליכה, אלא המתים בלבד. כידוע, באיטליה עוטפים את הנפטרים במחלצות ובנעליים ומשכיבים אותם בארונות.

סיפור הנעליים למתים מלמד עד כמה פשטה האיטלקיזציה באופנת הבגדים, הנעליים והריהוט בארץ, ועד כמה המלים „תוצרת איטליה" היו לשם נרדף לאיכות, גם כשאין זה בדיוק כך.

בתל אביב מוכרות חנויות מיוחדות סחורה של בנטון ופירוצ'י. בפולגת מוכרים סחורה של קרדן. בחנויות האופנה לגברים מוכרים את ג'ורג'ו ארמני. בחנות תל אביבית חדשה בשם „גוביטה" מוכרים ריהוט איטלקי. בחנויות רהיטים אחרות שליט הקו האיטלקי, גם כשהרהיטים הם מתוצרת הארץ.

אגב, ההשפעה האיטלקית על עולם הביגוד הריהוט והנעליים איננה אופיינית רק לישראל, היא קיימת גם בשאר ביזות העולם.

זול, מהיר ובהישג יד

במאי האחרון יצא מישרד הפירסום של וימר יעקובסון טמיר בשלושה חודשי מסע פירסום של נקניקיות „מיס לוסי". תקציב הפירסום היה 250 אלף דולר. יצרני הנקניק חברת הוד לבן מכוח נקניקיות ישראליות בגלימת מיס לוסי, גברת בתלבושת המזכירה את הרגל האמריקני. יש מי שהאמריקניזציה של נקניקיות הוד לבן, מזכירה לו את האיטלקיזציה של נעלי המגפר.

על האמריקניזציה של מבצע הפירסום של מיס לוסי אומרת התקציבאית של הוד לבן, שלי שליט: הרעיונאית אורית ריגל המציאה את השם מיס לוסי ואת הסיסמה „נקניקיה בטיב אמריקאי". השם האמריקאי לוסי צילצל היטב ונקניקיות נתפסות אצל הצרכן הישראלי כמזון מהיר, אמריקאי, זול ואפשרי בהישג היד.

לדברי התקציבאית, פנו אליהם מחברת הוד לבן וביקשו מהם לפרסם מוצר אחר. חברת הוד לבן לא הכתיבה למפרסמים באיזה מוצר לבחור. לדברי המפרסמים, הם הקימו שמונה קבוצות טעימה, שמנו כל אחת 15 נשים וביקשו מהנשים, במשך תשעה חודשים, לטעום מוצרי בשר שונים.

לאחר מבחני טעימה החליטו לפרסם את הנקניקיות של הוד לבן. ההערכה היתה, כי במצב הכלכלי במשק, טבעי לפרסם ולמכור מוצר זול־יחסית כנקניקיה. בן הוד, העריכו, כי שוק הנקניקיות בארץ הוא שוק רדום עם פוטנציאל. עוד העריכו, שמחיר הנקניקיות נמוך, עלות ייצורן נמוכה ומתח הרווחים בהן גבוה.

לדברי המפרסמים, הם טיפלו דרך הפירסום ברתיעה המסויימת שיש לישראלים מפני נקניקיות. לכן על אסטרטגיה, שמיס לוסי היא נקניקיה נקיה, ממשפחה טובה. הם הבליטו את העובדה, שחברת הוד לבן מייצאת בשר לארה"ב וניבדקת שם.

הבלטת עובדה זו אמריקה העצימה את האמריקניזציה של הנקניקיה. במשך שלושה חודשים נימשך מבצע הפירסום של מיס לוסי. זה היה הגל הראשון. הפירסומאים מקווים, שיהיה בעתיד עוד גל של פירסום הנקניקיה.

אגב, בעיקבות הפירסום נפתחה חנות של מיס לוטי בדיזנגוף סנטר, וגם סביבה עשו רעש לא קטן. לאחר מבצע הפירסום בעלות של רבע מליון דולר, המשיכו את הפירסום על אש קטנה, כשהתקציב נע בין 2,600 ל־5,000 דולר לחודש.

הקרינו סרטים שצולמו ברומא והופקו במיוחד על ידי צוות שנשלח מהארץ.

מיספרים: פירסום ברדיו – כ־80 אלף דולר. הפקת הסרט – כ־40 אלף דולר. פירסום בעיתונות – כ־180 אלף דולר. שלטי חוצות – כ־70 אלף דולר. לג'ירוטי שילמו כ־40 אלף דולר. מספרים, כי כששמעו בכור את מחיר הפירסום, נבהלו. במצב הנוכחי של המשק, חששו, מסע פירסום בומבסטי אינו יאה לחברת העובדים.

בסופו של דבר, ג'ירוטי כבש את רגליהן של הישראליות הצעירות. הוא הפך לשם בכל בית. כשהגיע ארצה ונסע במונית, ביקש ממנו הנהג חתימה. כשעבר ברחוב, יצר פקקים. אנשים התייחסו אליו אל כוכב. עם ישראל קנה את המגפר בלבושו האיטלקי החדש. שם החברה שונה באופן רישמי למגה.

מתוקי טוען, שרק מן הנעל הכחולה המצולמת בפירסום ג'ירוטי, מכר 20,000 זוגות. בחורות נכנסו לחנויות וביקשו את הנעל מן הצילום. בארבעה חודשים, מספטמבר עד דצמבר האחרון, מכרו 550 אלף זוגות נעלי מגה, במחיר ממוצע של 13 דולר לזוג לחנויות, ובממוצע של 20 דולר לזוג לצרכן. גילגלו מחזור של 8 מליון דולר, והמגפר, סליחה מגה, היתה שוב בעסקים.

הפרדוקס: המאסות הגדולות של הנעליים שנמכרו היו מסוג מגה, לא מסוג ג'ירוטי. אבל שמו של המעצב היה זה שסחף לחנויות צרכנים, שהחלו להתעניין בנעל עם התדמית החדשה.

„דור הג'ינס שותה קווינס" ואת „בירה 222 קלה". אלה היו מבצעי פירסום מעולים, למוצרים שנעלמו, סבור אורון.

אורון טוען עוד, שגם אתא ניסתה בזמנו להחליף תדמית זקנה לצעירה, ונכשלה. אך למרות הביקורת הקשה, הוא זהיר: אם מגה תצליח גם כשמסע הפירסום יסתיים – ימים יגידו, הוא אומר, ולא קשה לנחש מה הן מישאלות ליבו. יש לאורון גם בדיחה: הוא טוען שלקוחות נכנסו לחנויות שלו וביקשו ג'ירוטי של גלי. כשיש פירסום מוצלח, הפירורים מתפזרים לכל עבר.

יעקב רווי מ„נעלי רווי", חריף עוד יותר בבקורתו את מבצע מגה ג'ירוטי: הם עשו שטות גדולה, עשו הרבה צילומים והצגות של בחורות יפות. אני מאמין, שהם הוציאו קרוב למליון דולר על פירסום, ואת הכסף הזה הם לא יוציאו בחיים משוק הנעליים.

רווי אגב, מוכר כל שנה רק 120 אלף זוגות. הוא במקצוע מגיל 16, ובפירוש אינו מתלהב מתחרות בענף הנעליים הרווי.

יונה שימבורסקי, יושב ראש אירגון יצרני הנעליים: כל המבצע הזה הוא טוב בשביל הפירסומאים. המגפר לא הצליח במכירת נעלי מגה ג'רוטי, אבל בהחלט הצליח במכירת נעלי מגה. שוק הנעליים רווי מאוד, יש עודף ייצור ועודף של מכונות יציקה. אם לא נצליח בקרוב לייצא, כל הענף צפוי להתפוצצות.

חברת הפירסום הביאה את ג'ירוטי לישראל, הפגישה אותו עם טדי קולק, צילמה אותו באירועי חברה. כשהגיע ארצה ונסע במונית, הנהג ביקש ממנו חתימה. כשעבר ברחוב, יצר פקקים. אנשים התייחסו אליו כאל כוכב

כמעט סוף הסיפור: מתוקי טוען, שהיום הוא שוב ענק התעשיה בנעליים. שהוא מוכר נעליים כמו שמוכר גלי, אבל מייצר יותר מגלי, שכן אין לו יצרני מישנה.

אריאלי טוען, שערך מבצע פירסומת מוצלח לא פחות משערך, בזמנו, לחברת סניו, תחת הסיסמה „האיינשטיין של יפן". הוא מתפאר, שהמבצע בסך הכל לא עלה למפרסם הרבה, אבל היה בו טריק מצויין והוא תוכנן בעיתוי טוב: הרבה פירסום במשך זמן קצרצר. שטיפת מוח אמיתית.

גבי אורון, בעלי „גלי", כועס על ההשוואה בין המגפר לגלי. הוא טוען, שאצלו מוכרים 1.2 מליון נעליים לשנה במחיר של 40 דולר לנעל, ומדברים על מחזור של 30 מליון דולר לשנה. אורון לא משתגע מהפירסום של מגה, לדבריו, הוא עסק בעבר בפירסום מטיבי של חברתו והגיע למה שנקרא פירסום יתר, או תדמית יתר. בימים בהם כל המדינה נקראת לחיסכון, הוא אומר, החליט לא לזרוק מליוני דולרים על פירסום. במקום זה, לדבריו, החליט לשפר מוצריו ולהוזיל מחירים.

את הפירסום של מגה ג'ירוטי הוא משווה למבצעי פירסום ענקיים אחרים, שבהם כל ילד שר על מוצר שנעלם מן השוק. כך, למשל, הוא טוען, שמגה ג'ירוטי מזכיר לו את

אמנון שקורי, מנכ"ל חברת שיווק נעליים בסיטונות, מהגדולות בתל אביב: בעקבות מבצע הפירסום נוצר ביקוש גדול לנעלי מגה. הפירסום היה יעיל ואפקטיבי. היום, אני מוכר לחנויות ברחבי הארץ נעלי מגה בכמויות גדולות בהרבה מבעבר.

אני מבקשת משקורי להתייחס לעובדה, שמחירי מגה אינם קבועים, שאפשר להשיגם כזול או ביוקר בהתאם לחנות השונה. הוא אומר על כך: המחיר של המפעל לסוחר, קבוע. הוא נע, כאמור, סביב הממוצע של 13 דולר לזוג נעליים. אולם בשל התחרות הפרועה בין סוחרי הנעליים, יש סוחרים המוכנים לקצץ ברווחים ובלבד שיוכלו לגלגל מחזור.

כמו בכל ענף תחרותי קשה ורווי, מיגוון הדעות בענף הנעליים הוא כמעט כמו מיגוון הקשת הפוליטית בארץ. מה שקובע, בסופו של דבר, היא השורה התחתונה במאזן של מגה. זו תפורסם בסוף השנה. בינתיים, מדברים שם על מיספרים ועל נתונים המלמדים על מגמה ברורה של הצלחה.

סיכום ביניים: בשלב הראשון, עם ישראל אהב את ג'רוטי ואהב את האיטלקיזציה של המגפר. הצרכנים הצעירים התפתו לאיטלקי שנולד עם נעל ביד. אם ימשיך לככב אצלנו, ימים יגידו.

כשהשוויתי בפני הפירסומאי רמי סמיר את מבצע מגה ג'ירוטי של אריאלי למבצע מיס לוסי שלו, הוא כעס. והמבצעים כל כך שונים, עד שהדמיון היחידי הוא, שמי שהולך לקנות נקניקיה צריך להיות נעול נעליים, הגיב סמיר.

גם בשוק הפירסום לא תמיד שוכחים להגיד מלה טובה על מישהו מתחרה. סמיר טען, כי מישרד הפירסום של אריאלי יצר אצל הצרכן רמת ציפיות גבוהה. הבטיחו לו נעליים ברמה של בולי ומאלי, ונתנו משהו של המגפר, אמר. פרט הפירסום של אריאלי ברומא, אומר סמיר, יוצא מן הכלל. [illegible] המודעות בסיגנון הגלאמור מרשימות מאוד, אבל הצרכן צריך להיות חכם [illegible] מישרדו של סמיר הוא מישרד הפירסום של נעלי גלי.

כאשר מורידים [illegible], מוסיף סמיר, יש לבנות את האסטרטגיה ולזכור מה הוא המוצר, מה הוא מבטיח [illegible] הצרכן באמת מקבל מה שהובטח. לדברי סמיר, יכול הפירסומאי להביא את הסוס למים, אבל אינו יכול להכריח אותו לשתות אותם.

הדוגמאות הקלאסיות של מבצעי פירסום יפהפיים שהעם לא קנה אותם, הם משקה התפוזים „דור הג'ינס שותה קווינס", שנרכש ב־1980 בארץ, שהצרכנים [illegible] פירסומים אלה [illegible] מבצעים מצליחים, זה לא מנע ממשקה הקווינס להיעלם [illegible] 1984 [illegible]

[illegible] של מבצע פירסום יפה, שלא הביא את העם לשתות את המוצר, [illegible] משקה [illegible] שהאמריקנים סירבו לקנות [illegible] הביאה החברה מבצע של כ־200 מליון דולר על פירסום המשקה בטעם החדש [illegible] שכחה שהאמריקנים [illegible] לשאול את העם אם הם מוכנים להחליף את הקולה הישנה שלהם [illegible]

טעות בחיים

(המשך מעמ' 9)

ללא העוולה היה טוב יותר וכי ניתן לכמת את ההבדל בין שני המצבים.

„כאן, לולא בוצעה העוולה, לא היה הילד חי. כלומר, המשפט נדרש כאן להשוות בין אי־חיים לבין חיים במום, וטענתו של הילד היא כי טוב היה לו לא נולד.

„וזהי טענה שקשה מאד להעריכה, וכלל לא ברור כי התשובה עליה היא משפטית. יתירה מזאת, לא ברור כי המשפט צריך לקבל טענה כזאת מפי אדם חי כלשהו, משום ייחודיות החיים. ואם נקבל טענה זו, איך נבחין בין מום רציני, שבו אולי טוב אי־קיום מחיים ובין מום סתמי?

„ובאמת, בנקודה זו ממש יש מחלוקת בין השופטים. שניים גורסים כי רק לגבי מום רציני תהיה עילת תביעה – ואילו, שניים גורסים כי כל מום מקנה עילת תביעה, וההבדל יתבטא רק בגובה הפיצויים. אף אם נעבור מכשול זה, איך נקבע את גובה הפיצוי? ושוב רמז למחלוקת: שנים גורסים כי הילד זכאי למיצוי החיים במוגבלותו, ושניים גורסים כי הילד זכאי לפיצוי על ההבדל בין חייו במום לבין חייו כילד בריא. הרוב בבית המשפט גרס כי קשיים אלה אינם מצדיקים דחיית תביעתו של הילד."

קרב הדולרים

המתח בין אגודת הפרקליטים (אמריקן באר אסוסיאישיין) לבין אגודת הרופאים (אמריקן מדיקל אסוסיאישיין) בארה"ב הולך ומחריף, על רקע הסכומים הגדלים והולכים שנאלץ הרופא האמריקני להשקיע בפוליסות ביטוח להגנה מפני תביעות על רשלנות רפואית.

אגודת הרופאים טוענת כי הבעיה מחריפה באותן תביעות שבהן לא גובה הפרקליט מראש את שכרו, ועושה במקום זאת עיסקה עם לקוחו, לפיה יקבל הפרקליט כשליש מסכום הפיצויים לכשיגיעו. הסדר כזה, טוענים הרופאים הזועמים, דוחף את הפרקליט להילחם בלהט להשגת סכומים דימיוניים, המגדילים, כמובן, את הנתח שלו בשלל. על כך משיבים הפרקליטים, ביבושת, כי מי שטעה שישלם.

האם, לאחר קביעה זו של בית המשפט העליון, צפויה עתה התערבות המחוקק?

„יש שטענו כי הכרה בתביעת הילד נגד הרופא מחייבת בעצם להכיר בתביעת הילד נגד הוריו בשל רשלנותם הם, וכי הכרה בתביעות כאלה אינה רצויה. כלומר, יש לילד לכאורה תביעה, עילת תביעה, נגד הוריו.

„אחרים סברו כי הטלת אחריות על רופאים, במקרים כאלה, תגרום להם ללכת על בטוח, ולמליץ תמיד נגד הולדה, כדי לא להסתכן בתביעות מסוג זה.

„שני סוגי הנימוקים הביאו אחרים לגרוס כי אף אם ראוי להקנות לילד תביעה עצמאית, יש להניח פיתוח תרופה זאת למחוקק. זה יקבע מראש איזה תביעות תוכרנה ואיזה תידחנה, יקבע כללים מתאימים לקביעת הפיצוי ויבהיר את מבחני הרשלנות.

„המקרה שלפנינו לא חייב הכרעה שיפוטית עקרונית כדי לעשות צדק למקרה: אם היתה רשלנות, היה הילד זוכה באמצעות הוריו, ואת שאלת זכות התביעה של הילד ניתן היה להשאיר בצריך־עיון. משבחר בית המשפט לנקוט עמדה עקרונית, חייב המחוקק לבחור אם להניח את הנושא ליצירה שיפוטית או להסדירו בעצמו."

אבא של הילד: „ללא ספק, אני מאמין שהרוב בציבור הרופאים פועל, עוזר ומציל בצורה נפלאה. אך נתקלנו גם בתופעה שרופאים הרימו ידיים, ולא היו מוכנים להתייעץ עם מומחים אחרים, וגם ברופאים שעולים על מקרה מעניין, מחליטים שזה יהיה קייס חייהם ומוכנים לערוך נסיונות.

„בסך הכל, אם לשפוט לפי המקרה שלי, הרפואה, על מגבלותיה, יודעת מה שהיא עושה. אין לנו שום דבר נגדם. בלעדיהם לא היינו מגיעים אפילו למצבנו היום. אני רוצה רק דבר אחד: שלא ישלפו תשובות מהמותן. שיבינו מה קורה אחר כך למשפחה שצריכה להתמודד. עם זה, שיבינו כמה כבדה האחריות, כמה גדולה הזהירות הנדרשת וכמה חשוב שישתפו את ההורים בהחלטותיהם."

הצד הגנטי

צבי זינגר מתאר את הצד הגנטי, השיטות המחקריות והטיפוליות. תיאור קצר ועקרוני. פרופסור גדעון בך, בשיחה עם זינגר, תומך בהחמרה עם רופאים הנוטלים לעצמם חרויות בלתי מבוססות בתחום הייעוץ הגנטי

היום, זה נשמע כמדע בדיוני. אבל, כאשר ניתן יהיה לרפא, גם את הקשות שבמחלות התורשתיות – שוב לא יצטרכו בתי המשפט להתלבט בשאלה, האם מוטב לו לחולה לולא נולד.

השאלה הזאת, שהוצגה במלוא חריפותה בפסק הדין של בית המשפט העליון, משסידה רופאים רבים. רובם מעדיפים שלא לענות עליה. „זוהי שאלה לפילוסופים ולא לרופאים", אמר לי רופא אחד. רופאים אחרים, כמו הגניקולוג ד"ר מנחם גרנט, הביעו את החשש המסוכן שבעצם הצגת שאלה כזו. יוצא מן הכלל היה פרופ' גדעון בך, מנהל המחלקה לגנטיקה, בבית החולים „הדסה" בירושלים.

הפרופ' בך, מבכירי המדענים בתחום הגנטיקה של האדם, ראה כבר מה יכולה מחלה תורשתית לעולל לגופו של אדם. „אני מבין הורים של ילדים פגועים, שחושבים כי ישנם ילדים – שמוטב היה לולא נולדו", אומר פרופ' בך. „אני בהחלט מסכים עקרונית עם קביעתה של השופטת מרים בן־פורת בעניין זה. תוחלת חייו של חולה במחלה תורשתית קשה היא 15 שנה לכל היותר. מתוך תקופה זו הוא מאושפז במצב קשה רוב שנותיו. הילדים האלה, לרוב, סובלים מפיגור שכלי עמוק, ועוברים במהלך שנותיהם אין ספור ניתוחים וטיפולים. איזה טעם יש [illegible] לדעתי, ברורה מאליה."

פסק הדין של בית המשפט העליון [illegible], והתעניינות רבה בקרב קהיליית הרופאים והמדענים. [illegible] של תביעות משפטיות בגין רשלנות רפואית – [illegible], רופא אחד.

פרופ' גדעון בך ניסח זאת כך: „לא נשנה את סדרי העבודה שלנו ואת המידע שאנו נותנים לפונים אלינו בגלל פסק הדין. אני מאמין שאנחנו נותנים את האינפורמציה הטובה ביותר שניתן לתת – בגלל ההתקדמות הגדולה שחלה בתחום המדעי שלנו. [illegible] לפעמים מה שהן רוצות לשמוע, [illegible] את הדעה שלנו אנו מגישים כמובן."

פרופ' בך, אף מתייחס באהדה לתביעות משפטיות, אם אכן מדובר ברשלנות של ממש. „אני רואה בחומרה רבה, למשל, תופעה שבה ייעוץ או מידע גנטי ניתן על ידי אנשים שאינם מוסמכים לכך. ישנם מקרים רבים כאלה, ואני מתפלא שעד עכשיו לא הוגשו תביעות נגד אנשים בלתי מוסמכים, שגרמו נזקים גדולים. למקצוע הגנטיקה הרפואית יש הגדרות מדוייקות מאוד, והבעייה היא שישנם כאלה המתייחסים לגנטיקה כמו לכלכלה וחושבים שהם מבינים בזה."

– ומה יקרה אם תגיע גם ארצה, תעשיית התביעות המשפטיות נגד רופאים?

„נגביר את הזהירות עוד יותר – למרות שאיני יודע מה עוד ניתן לעשות", אומר פרופ' בך. „אני מתפלל שלא נגיע למצב השורר בארצות הברית – שם השיקולים הרפואיים מכוונים, בראש ובראשונה, כלפי [illegible]. השער משני תביעות גורם נזקים עצומים לרמת הרפואה בארה"ב ומייקר אותה בשיעורים אסטרונומיים. 60 אחוז מעלות השירותים הרפואיים בארה"ב – שייכים להוצאות תביעות, רק השאר הוא עלות הטיפול הרפואי ממש."

את הדוגמה היותר מוחשית, לפגיעה שנגרמה לרמת הרפואה בארה"ב, עקב אופנת התביעות נגד רופאים, שייכת לתחום הגניקולוגיה. רופאים מיילדים אוהבים להשתמש בדוגמה זו.

במקרים שנעברו בשנים האחרונות בארצות־הברית, נמצא כי שיעור הניתוחים הקיסריים שנערכו ביולדות, היה גבוה במיוחד. בעוד שבישראל הגיע שיעורם לכ־18 אחוזים – „וזה אחוז [illegible] באופטימלי, [illegible] הרופאים המובילים בעולם" – הגיע שיעור של ניתוחים אלה בארה"ב ל־30 ואף 40 אחוזים, במקומות מסויימים.

רופאים בישראל מסבירים את הסיבה לכך בחששם של הרופאים האמריקאים מפני [illegible]

– ולא על־פי קריטריונים קליניים – מביאה לפגיעה ברמה הרפואית. במהלך ניתוח קיסרי עלולה להגרם ליולדת פגיעה קשה כתוצאה מתהליך ההרדמה או כתוצאה מהניתוח עצמו. אבל מבחינה משפטית תמיד יוכל רופא כזה להתגונן בטענה שהחליט על הניתוח מתוך חשש לגורל היילוד."

מחלת ה„הגנר", שהיתה נשוא פסק דינו של בית המשפט העליון, היא מחלה נדירה יחסית, אולם שכיחותה גבוהה ביחס ליהודים יוצאי אירופה. [illegible] או נשאי שבעולם רק אחד מכל מאה אלף תינוקות לוקה ב„הגנר" [illegible] כה אחד מתוך 40 אלף תינוקות".

במהלך מחלה זו נפגעים כמעט כל האיברים בגוף. הפגיעה היא תוצאה של אגירת סוכרים מסויימים, בכמות גבוהה מן הנורמה – בתאי הגוף. כתוצאה מכך נוצרת פגיעה קשה בעצמות, בכלי הדם, בלב, בכבד, בטחול ובאיברים נוספים. חלק מן החולים סובלים פיגור שכלי עמוק. לכולם ליקויי שמיעה חמורים.

„תוחלת החיים של חולי ה'הגנר' משתנה מחולה לחולה", אומר פרופ' בך. „המקרים הקשים שבהם – בעיקר אלה הסובלים מפיגור שכלי עמוק – אינם חיים יותר מעשר שנים. באשר לאחרים, קשה יותר לדעת."

חייו של חולה 'הגנר' רצופים טיפולים רפואיים בלי סוף. „אלו טיפולים שמטרתם להציל את חייו – ובשום אופן אין בהם כדי לרפא אותו ממחלתו. בכלל, לרוב המחלות התורשתיות אין ריפוי. עיקר המאמצים המדעיים שלנו מופנים לכיוון זה."

בספרות המדעית, היום, מוכרות כ־3000 מחלות תורשתיות. רובן נדירות ביותר. אולם ההסתברות להולדת ילד חולה במחלה תורשתית קשה – אינה קטנה. שלושה מבין כל מאה תינוקות נולדים היום כשהם חולים במחלה תורשתית קשה. ההסתברות למחלות תורשתיות קלות – גבוהה יותר.

העלות הכלכלית של אבחון מום לידתי כ־150 דולר לבדיקה. אפשרות האבחון מצטמצמת לקבוצות הסיכון המובהקות בלבד. הדיבור בנשים בגיל מבוגר, שקיימת סבירות כי תלדנה ילדים בעלי תסמונת „דאון" („מונגולואידיות") ובמשפחות עם היסטוריה של מחלות תורשתיות.

גם אז – אחרי הבדיקה – אין ערובה מוחלטת שהמחלה התורשתית תתגלה. ישנן מחלות תורשתיות שהמדענים טרם מצאו את הסיבה לאבחונן המוקדם. „לצערי את רוב המחלות התורשתיות לא ניתן לאבחן אבחנה מוקדמת. אך למזלנו רוב המחלות הנפוצות בארץ ניתנות לאיבחון מוקדם", אומר פרופ' גדעון בך.

לאחרונה חלה התקדמות ניכרת בשטח האיבחון המוקדם של מחלות גנטיות. עד לפני מספר שנים, ניתן היה לאבחן מחלה גנטית בעובר – רק באמצעות בדיקת מי שפיר, הנעשית בשבוע ה־16 עד ה־18 של ההריון. התשובה לבדיקה זו ניתנת רק לאחר כחודש.

„עתה", אומר ד"ר מנחם גרנט, „ניתן לבצע בדיקות גנטיות בשליש הראשון של תקופת ההריון – בשבוע השמיני עד השבוע העשירי. במקרים רבים, כמו למשל בחשש לתסמונת 'דאון' ניתן לקבל את התשובה תוך 48 שעות."

היותה של ישראל ארץ קולטת עליה, המורכבת בתוכה קבוצות אתניות שונות, עשתה אותה יוצאת דופן בעולם. לכל עדה ועדה בישראל מחלות תורשתיות אופייניות לה. בין האשכנזים, לדוגמא, יש 7 מחלות תורשתיות ששכיחותן גבוהה במיוחד. גם ליוצאי מרוקו מחלות תורשתיות אופייניות.

המפורסמת שב„מחלות האשכנזיות" היא מחלת ה„טיי־זקס" – הנגרמת בגלל פגם תורשתי המביא להצטברות שומן במוח. הילד לכאורה נולד בריא לגמרי, אך לאחר ארבעה עד שישה חודשים, חלה במצבו התדרדרות מהירה והוא מתעוור, מאבד קשר עם הסביבה וכעבור שלוש, ארבע שנים – מת.

לפרופ' גדעון בך ולאנשי מחלקתו חישגי מדע, הרשום כולו לזכותם. הם הצליחו לאבחן מחלה תורשתית חדשה ונפוצה בקרב יהודים ממוצא אשכנזי, שמה של המחלה – „מוקוליפידוסיס מס' 4". כתוצאה ממנה נגרמים לחולה פיגור שכלי, הפרעות בתפקוד המשקל, עיוורון ופגעים נוספים. בישראל קיים המרכז היחיד בעולם המוכר את השיטה לאבחון מחלה זו.

פרופ' גדעון בך מאמין כי חלק מן המחלות הגנטיות ניתן יהיה לרפא בעתיד, באמצעות שיטות של הנדסה גנטית. המוכר כ„שתילה" גנים בריאים בתאים חולים. [illegible] יורדות ויוצר בתא, האוצר בתוכו את הקוד לתכונות התורשתיות של הזר, המאגר התורשתי ואף קובע את מבנה כל חלקי הגוף וכל תכונותיו.

„הטכניקה לכך, במלואה, עדיין אינה קיימת", אומר פרופ' בך. „אך אין לי ספק שכשתיד תימצא תהיה."

ראקל וולש בהופעה. 20 שנה בעסקי השעשועים, 3 בעלים, דיאטה, יוגה, התעמלות. התמונות המופיעות בעמודים אלה צולמו על ידי בעלה הנוכחי, תסריטאי טלוויזיה צרפתי

נערה נוספת – הגבר־שנעשה־אשה מפתה נערה, בסצינה כמו־לסבית – עוררה סנסציה.

הביקורת קטלה את הסרט ללא רחמים, אך ראקל ביצרה את מעמדה כאשה חושנית, תוצר אמיתי של המהפכה המינית.

מכאן ואילך, היתה הדרך סלולה לשלב הבא. ב־1970 הופיעה בסרט „100 רובים" מול שחקן־הכדורגל הכושי ג'ים בראון, שהחל בקאריירה של אליל־מין שחור, והסצינות המשותפות של השניים, שחור־עם־לבנה, הקרינו אירוטיות עזה.

עתה כבר נעשתה גדולה מדי, מפורסמת מדי, על בעלה־ועצירה. השותפות פורקה ב־1971, והם התגרשו. לבית, גרפה הצלחה מלוא־חופניה. ב־1974 הופיעה ב„שלושת המוסקטרים", ואף זכתה בפרס „גלובוס הזהב" בזכות כישרון המשחק הקומי שהפגינה. היא החלה להוכיח, שלא כל אלילת מין מייבת בהכרח להיות נטולת כישרון.

כמו תמיד במקרים אלה הגיע הרחש של ההצהרות על כך שנמאס לה לשחק בתפקידים מיניים, ושהגיע הזמן לעבור למשהו אחר. כתמיד, איש לא האמין להצהרות הללו. אבל באמצע שנות ה־70, הופיעה ראקל כרקדנית־בדרנית־זמרת במועדוני לילה יוקרתיים בלאס וגאס, ואפילו בפאריס, לבושה שמלות שחורות עם סטעריענק ופאייטים, או שמלות לבנות

כשלורן באקאל עלתה לבמה, קידם אותה הקהל בתשואות. כשראקל הופיעה, נשמעו שריקות זאבים

יונה בגוש

הרב יואל בן־נון, היה בשבועות האחרונים במוקדו של ויכוח ציבורי. בן־נון, אחד האידיאולוגים הבולטים של גוש אמונים, הומלץ לקבל את פרס איכות החיים מטעם יו"ר הכנסת. השופט בדימוס חיים כהן התנגד. זבולון המר מחה, והתפטר מראשות וועדת הפרס ● בן־נון זורק אור חדש על גוש אמונים. מתברר, שיש בגוש גם יסוד „יוני" ● בן־נון: ההתיישבות בלב ערים ערביות היא טעות

מאת עמוס נבו

Photo: יואל בן־נון. בגוש אמונים יש המכנים אותו שמאלן, שלום עכשיווניק. בעופרה, מקום מגוריו, לא שוכחים לו שיצא בפומבי נגד המחתרת היהודית. השמאל עוד לא עמד על טיבו

צילום: זום 77

אליקים העצני מרגיז את יואל בן־נון. לפני חודשים אחדים, כאשר קבע בישיבה של מועצת יש"ע, כי שלטון שיפנה חלקים מארץ־ישראל אינו חוקי ואין לציית לו, תקפה את בן־נון חרדה.

נורא, נורא, אמר בשבוע שעבר. איך אומרים דברים כאלה? זה פתח למחתרת. דבריו של העצני, בעיניו, אינם שונים מהחלטה לפנות ישובים. הוא אמר שלא ישתתף בשום מאבק ציבורי כגוש אמונים, עד שההחלטה במועצת יש"ע תשונה. הקיצוניות מפחידה אותו.

מאז נחשפה המחתרת היהודית, הרב יואל בן־נון מדיר שינה מעיניו. חבריו יושבים בכלא. עם אחרים מהם יש לו ויכוח קשה: הוא דורש שיחזרו בהם.

הוא חושש ממלחמת אחים. חרד לגורל הארץ. לא, לא בטווח הקרוב, הוא אומר: „עכשיו המהלך המדיני הוא עקר: תכליתו לשפר את מעמדנו בקהיליה הבינלאומית. אך לטווח רחוק, אני חושש שנאבד את אחיזתנו בארץ ישראל כולה, בגלל משבר הציונות בדור הצעיר".

נביא זעם. ה„שובר" של גוש אמונים. יש שקוראים לו „שמאלן", „שלום עכשיווניק". הוא אחד האידיאולוגים הבולטים של גוש אמונים. חבר מזכירות. איש חושב. איש מתון. אמיץ, אומרים.

הוא לא נרתע מלתקוף את לווינגר ולגנות אותו על העלבונות שהטיח באלוף פיקוד המרכז, בעת ההפגנה בחברון. כשנחשפה המחתרת היהודית, לא היסס מלגנות את חבריה.

הוא זוכר איך שלום אורן מהרדיו בא אליו לעופרה וביקש תגובה. בן־נון, חיוור כסיד, אמר לו שמעשי המחתרת נוגדים את טובת המדינה, את טובת ההתיישבות ואת והתורה. זו מרידה במלכות, אמר, זו מרידה גם במלכות שמים. מזכירות גוש אמונים התווכחה אם לתמוך כ„בחורים". בן־נון לא נתן. היו מחבריו שראו אותו בוכה.

הוא הלך לומר את הדברים בכלי התקשורת, ולא סלחו לו. גוש אמונים כמו קיבוץ: את הביקורת שומרים בבית. הרב בן־נון הפר את כללי המשחק, ושילם על כך מחיר כבד: חברים הפנו לו עורף. השמיצו אותו. פה ושם רומזים לו שישתוק. לא קל לגור בהתנחלות ולגנות את אנשיה. יש ממנהיגי הגוש, שחשים לא נוח במחיצתו: הוא שובר את הקונצנזוס. מעורר ויכוחים. נוטע ספקות. בגוש אמונים הוא „סרין ארוס".

לא איכפת לו, הוא אומר. הוא מאמין בדרכו. כבר ראה מה עשתה מחתרת אחת.

ח"כ זבולון המר, פרופ' רות לפידות וד"ר שמעון שיטרית אהבו את דרכו ואת אומץ לבו: הם חשבו שמגיע לו לקבל את פרס איכות החיים מטעם יו"ר הכנסת, אך השופט בדימוס, חיים כהן, עמד, כנראה, בדרכו. המר מחה, התפטר מראשות וועדת הפרס והחרים את הטקס.

בן־נון, בעופרה, לא היה מאוכזב: „לא עשיתי שום דבר למען פרסים כלשהם; לא ביקשתי אותם, ואין בי שום הרגשה של הפסד. גם נוח לי יותר להאבק בלא טובות הנאה".

הוא אומר שתמיד היה כזה: איכפתניק, אמיץ. אביו, ד"ר יחיאל בן־נון, בלשן ומחנך, איש קפדן, לחם במימסד החילוני בחיפה; עת ארוכה נאבק לתקים בעיר סמינר דתי למורות ולגננות. אמו, חוקרת מקרא ובלשנית, היתה עיקשת לא קטנה: היא נאלצה לצאת לאוכספורד, לשם כתיבת הדוקטוראט, לאחר שבאוניברסיטה העברית לא אהבו את עצמאותה. היא שברה מוסכמות. בן־נון אומר שלמד להיות עיקש כמוה.

עוד מעט בן 40. אב לששה. דיבורו שקול, מדוד, איטי. מבטו חודר, מהורהר. סוודר לבן. חולצה משובצת. ציציות בחוץ. תיק צד ירקרק.

הוא גדל בחיפה האדומה, על הכרמל, בבית ייקי. חיפה של תחילת שנות ה־50 לא האירה פניה לדתיים. בן־נון זוכר איך היו מאיימים על אנשים שיפסידו את מקום עבודתם, אם ישלחו את ילדיהם לבתי ספר דתיים. הוא הירבה להתווכח עם הצופים ועם תלמידי הריאלי, כתב מכתבים למערכת, אך הצפינם במגירה, כי לא היו בשלים, לטעמו. היו התכתשויות ברחובות, הוא זוכר: כמה מחבריו אף הוכו בראשיהם. בן־נון על הרגע ההוא: „שם קיבלתי את השיעור הראשון בדימוקרטיה ישראלית נוסח מפא"י".

למד בתיכון דתי. גדל במחיצת כחמשת אלפים ספרים. ספרות יפה. ספרי הגות. מסודרים מאוד. ממויינים. ייקיים. קרא הרבה. קרא הכל. אומר שנרתע משררה; היה לו חלום להשפיע על החברה.

בגיל 17, הסתופף במחיצתו של הרב צבי יהודה קוק, בישיבת מרכז הרב בירושלים. הוא אומר שהושפע מאוד מאישיותו: הרב קוק נתן לו השקפה ודרך חיים. בשנים ההן, הוא אומר, נתעצבה מחשבתו: תמיד מעמיקה, תמיד מקורית: „ הרב קוק היה בודד בעולם הרוחני, מושמץ. הוא לחם על דיעותיו ללא פשרה, ולא נרתע כשביקרו אותו".

אחרי־כך ופגוש בגאולת [illegible], ובאחת יתבגר. הוא היה עם החיילים הראשונים שהגיעו להר הבית, איש צעיר, חולם. עמד בצד ולא נכנס אל מקום העזרה. שם, כחטיבת הצנחנים של ירושלים, הוא אומר, נולדו גוש אמונים ושלום עכשיו.

הוא היה מהמתיישבים הראשונים בגוש־עציון: יחד עם הרב יהודה עמיטל וחנן פורת הקים את ישיבת אלון שבות, והיה בה למדריך. שנים אחדות אחר כך היה ממקימי גוש אמונים: „לחצתי על חנן פורת והמזכירות להחליט על שם להתארגנות. הרב דרוקמן זרק לאוויר את המלה אמונים – והעיתונות החליטה".

ישב במזכירות. התלבט. התווכח. תמיד בלהט. תמיד באמונה. ניסח מצעים. השתתף בקביעת מפת ההתישבות; עזר לעצב את עקרונות הישוב הקהילתי ביהודה ושומרון.

ראו אותו מתנחל ומתפנה, מתנחל ונעצר, נגרר על הטרשים ועל גדרות התיל. באותו יום רווי מתח, בבונקר בסבסטיה, תמך בלהט בפשרת קדום. הוא חשש שהממשלה תורה לצה"ל לפנותם באלימות. זכרונות חיפה האדומה לא נתנו לו מנוח: „לא יכולתי לתת לדברים להתגלגל לכלל מלחמה".

הוא דרש מברק שיורה להעמידו לדין. פרופ' אהרון ברק היה באותם ימים היועץ המשפטי לממשלה. בן־נון ביקש להאבק בצו המוזר, לדבריו, האוסר על יהודים לשהות בשטחים למעלה מ־48 שעות, ללא אישור המושל הצבאי. ברק לא ענה לו. בן־נון כעס. הוא אומר שזה היה משחק טקטי, אבל אסור היה לברק להתחמק, אמר בשבוע שעבר. הוא היה חייב להעמיד אותנו לדין.

בגוש אמונים התחילו להחשיב את דעתו. חבריו רואים בו סמכות מוסרית. כשהתחילו להדביק על המכוניות סטיקרים „ארץ־ישראל שייכת לעם־ישראל", מחה: ממתי עם ישראל הוא הבעלים על הארץ?! ארץ־ישראל, אמר, שייכת להקב"ה, ורק הוא נוטל ארצות ונותנן כרצונו, ואין אנו יכולים לעשות בה ככל העולה על רוחנו. מי שחושב שהארץ היא רכושו – עלול גם לוותר עליה.

הוא לחם נגד הסטיקר ההוא, ולא ניצח. אמרו לו שהקו שלו דתי מדי: חיפשו סיסמא

הוא גדל בחיפה האדומה, בבית ייקי. חיפה של תחילת שנות ה־50 לא האירה פנים לדתיים

שתהיה קליטה בציבור החילוני. בן־נון אומר שנכשלו. הסיסמא גרמה נזק. היא עוררה אלימות.

ימי ימית הוכיחו לו שצדק: „ירדתי לשם עם המשפחה, למחות בשם ההיסטוריה היהודית, מחאה שקטה, ברורה, חזקה אבל תרבותית. לא הייתי מוכן לאלימות. היו שבאו לשם, כדי להוריד את הממשלה על הברכיים, וזה הדאיג אותי. בעלון המקומי כתבתי שאסור להשתמש בסיסמא 'לא תהיה נסיגה', אלא בסיסמא של יואב בן־צרויה 'חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו, והשם יעשה הטוב בעיניו'. אנשים הביטו בי בתמיהה. פתאום המחאה שלי התגמדה לנוכח הפראות שעל הגגות".

רבים מחבריו העמידו את א"י מעל לכל. בן־נון אומר שמימית יצא עם מסקנה, שבלי עם אין ארץ. הוא התווכח עם מי שהתווכח. כתב ב„נקודה". שיקע עצמו בחינוך. מתוך שליחות, הוא אומר.

עד שבא, כמעט שלא למדו תנ"ך בהיקף ממשי בעולם הישיבות. בגישתו חולל מהפך. הוא הקים בישיבת אלון שבות מכון ללימודי תנ"ך, וקנה לו מעריצים רבים. הוא מלמד תנ"ך עם הרבה היסטוריה, וארכיאולוגיה, וגיאוגרפיה ומחשבת־ישראל. הכל משולב: דבר בתוך דבר. דבר מתוך דבר. תלמידיו יוצאים הרבה לטיולים. תנ"ך ביד. מפה. הוא נאבק על נפש הנוער.

בן־נון: „מלחמת לבנון יצרה אצל הדור הצעיר סימן שאלה לגבי גבולות הציות והמוטיבציה הבסיסית למלחמה על המשך קיומה ודרכה של התנועה הציונית והמדינה. אושר היחיד עומד ברום עולמו של הנוער. כל אחד חושב רק על אושרו האישי. זה מסכן את הציונות כולה. הויכוח האמיתי הוא היום בשביל מה לקיים עם ישראל. זה מדיר שינה מעיני. תפקידו, יעודו, יחודו של העם לא ברורים לנוער. הרבה הולכים לצבא כאתגר אישי. אם כך, למה יסתכנו במלחמה? אחרי הצבא נוסעים לחו"ל. אינני יודע כמה יחזרו.

„הציונות עומדת על נפשה במאבק קיומי. אנשים מהמחנה הלאומי, שחושבים שיגצחו בדרך של קיצוניות בלתי מתפשרת, טועים טעות חמורה: „כי [illegible] הבסיס המשותף" [illegible]

כשהתפוצץ הרימון מול משרד ראש הממשלה וקטל את אמיל גרינצוויג, חש כאב נורא. גרינצוויג חבר שלו מהצנחנים. שלום עכשיו. איש מצפון. כל התמונות מימית החווירו באותו לילה. הרב בן נון אומר, שעד אז לא האמין שמלחמת אחים תפרוץ. עכשיו הוא כבר לא בטוח.

הרימון הקטלני ההוא, יאמר, היה בשבילו תמרור אדום . הוא דחף אותו להשמיע את ריעותיו ברבים. בן־נון רכש ביטחון. החל להתווכח עם אינטלקטואלים מן השמאל, והם הוקירו אותו. כשנחשפה המחתרת, כבר היה מגובש מאוד, החלטי. הוא לא עשה חשבון לאיש. כשאמר מה שאמר על המחתרת, חשב שזה מה שהעם מצפה. בגוש אמונים היו שראו במעשהו מעשה נועז. אחרים כינוהו „חצוף", „טיפש".

בן־נון: „אחרי הכל, רבים אמרו לי שאני צודק. הם לא כעסו על מה שאמרתי; הם כעסו על כך שהשמעתי את הדברים בפומבי. עד היום הם כועסים. טוענים שפגעתי בחברים לעיני השמאל, כאילו השמאל הוא־הוא האוייב. הם אומרים שאני נותן נשק בידי השמאל, ואני שואל מי זה השמאל, זה עם אחרון ויש מבוכה.

„מדאיג אותי, שהמאבק שלהם בשמאל הפך למלחמתם הראשית. מה שמעניין אותם זה המחנה שלהם, השבט שלהם, לא עם ישראל. פתאום שכחו שאנחנו עומדים מול הערבים. המלחמה הפנימית נעשתה חשובה יותר".

עופרה. חצי שעה מירושלים. עשר דקות מרמאללה. נוף טרשי, מסולע. 130 משפחות. אתיופים. וילות מצופות שיש, גגות אדומים. מסגריות. נגריות. לולים. בית ספר שדה. מדרשה ליהדות. אולפן. ישוב ראשון ביהודה ושומרון. שמות: אורי אליצור. ישראל הראל. פנחס ולרשטיין. שמות אחרים: יהודה עציון – 7 שנים, ראשי הערים, האידיאולוג של פעולת הר־הבית; חגי סגל – 3 שנים, ראשי הערים; יצחק נוביק – 3 שנים, ראשי הערים; יוסי אינגרור – מבוקש.

„לא האמנתי שהם עשו את זה. אחר כך, כשנודעה האמת, הייתי בשוק. ראיתי בזה הפרת אמון ממדרגה ראשונה. ניסיון לאנוס תנועה שלימה, להעמיד אותה בפני עובדה מוגמרת ולחייב אותה לשאת בתוצאות. כשהתברר שחברים מרכזיים בחבורה רואים במעשים דגל, זה החמיר את המצב: הם חשבו שימשיכו להאבק בעם ובממשלה דרך המשפט. בשבילי זה היה הקרע. לא המעשים שנעשו, אלא העמידה מאחוריהם".

סלון פתוח. שולחנות נמוכים. עשויים גזעי עץ. וילונות פרחוניים. שקכים תלויים. מנדולינה ישנה. „תורת היחסות", „אנציקלופדיה תלמודית", „הפילוסופיה של היהדות". ספרים, הרבה ספרים. תצלום אוויר של הר־הבית, ובמרכזו בית המקדש. פוטומונטאז'. החלום של יואל בן־נון.

„איננו מקימים מדינת יש"ע, ומי שחולם על זה הוא מטורף"

בונים לו את הבית. מוסיפים חדר לווילה שלו. פעם היה פה מחנה ירדני. עין־יברוד ליד. לפעמים חיים בשלום, לפעמים לא. הרב בן־נון אומר שצריך להתייחס לערבים כאל בני אדם. הוא מרגיז בזה חברים. לא איכפת לו: „אני חושב ששינאת הערבים לא חזקה אצלנו יותר מאשר בכל ישוב אחר. יש שונאים. יש כהניסטים. הם אינם מבטאים את מחשבתו של הרוב. אנחנו למדנו מהרב צבי יהודה קוק זצ"ל, שיש להבחין בין הערבי כבן אדם לבין שאלת הריבונות על הארץ. זה הקו המבדיל בינינו לבין כהנא".

לפעמים, בשבילים של עופרה, הוא פוגש את חיה עציון, אשתו של יהודה עציון. הילדים של עציון הולכים לבית הספר. נועצים בו מבטים קרים, כאילו שהוא אשם. הוא רק אמר את האמת. הוא יודע שהיא כואבת.

אחרי ההתבטאות ההיא, היה קשה להסתובב בעופרה. יהודה עציון חבר טוב שלו. רק פעם אחת ביקר אצלו בכלא. לא, יותר לא יסע. הוא אומר. יש לו ויכוח קשה איתו. עד היום. עציון אינו מוכן להתחרט. בן־נון אומר שאין להם מה לדבר עד שלא יחזור בו.

„הם היפכים לקרובים ולמובילי הדרך של הדור הבא, ועם זה לא אשתף פעולה. אני רואה צעירים תולים את התכונות שלהם מעל המיטות, ואני מזדעזע מן התוצאות. ברגע שהבנתי, שהצעירים מתכוונים לגדל דור של חניכים, יצאתי למלחמה ללא פשרות. זו מלחמה על לבם של בני ה־16. המחאה שלי ושל אחרים מנעה בינתיים הקמת תנועת מרי חריפה, מין לח"י נגד מדינת ישראל".

פה ושם הוא קומע דיבורים על מחתרת חריפה. הוא נוטה להאמין שמחתרת חדשה לא תקום. הוא נוסע בארץ־ישראל ומדבר דברי תוכחה. כמו האידיאולוג של הקיבוץ. תמיד מעניין, עשיר בדימויים, לשונו חדה. גם הקתיקה שלו רהוטה ומשמעת. אין לו זמן. מתרוצץ במו שד. לפעמים הוא חש בודד במערכה.

הוא מספר שוב שליחות: ליצור הבנת הידברות, לווינגר כבר התכוון, אבל העצני כליכך הספרי. רואה שחורות. וחורבן בית שלישי, הלם הנסיגה. מה זה כאן? שיפסיק לדבר ככה.

„הוא עצמו חלק מהלם הנסיגה", אומר בן־נון. „ההבנה והכוונה שלו וההוראות הם בין הגורמים הישירים לתקנות האמיכה הציבורית בדי"ש. זה נודם גוף כל ישראל. הוא יוצא מתוך נקודת הנחה פסימית, שככל שיצור מצב רע, אנשים יתקשו לזוז, כדי לעצור את הרע. הוא טועה. מרפה ידיים מבפנים, ומרחיק אנשים מן הארץ. יש בסך אנשים שלא רוצים לגור אבלנו. בזה הוא מקרב את חורבן הבית השלישי, שעליו הוא כה מרבה לדבר".

גוש אמונים, עכשיו במשבר. משבר הגשמה מבעי, אומר בן־נון. הגוש צמח מתוך מרי. ברגע שקמו ישובים ומסגרות ממוסדות, הועמדה האידיאולוגיה בסכנה. המנהיגים התקשו להפסק: [illegible] „העליה על הגגות בימית לא היתה על רקע התנועה", הוא אומר. „בכך אני רואה פריצה של הגדרות, שילמנו מחיר ציבורי כבד בתמורה אליהן".

אחר כך באה המחתרת. „בתורשה של חלק מחברינו התקבלנו כקבוצת שבטים [illegible], בשות, רוח התקשר עם כפיה ודתות. בגוש אמונים יש רבים שחים, שרין כמשמול, לא ערים. לא מקשיבים למה שקורה סביבם. קובעו אומר לי שנבי מגיע. שרוב העם חושב כמונו. הוא לא מבין. הבעיה שלנו זה לא השמאל הקיצוני, אלא המרכז המתחרש

(המשך בעמ' 6)

פינוי מתנחלים בקרבת הכפר נבי צאלח. בן־נון היה מהמתיישבים הראשונים בגוש עציון, השתתף בקביעת מפת ההתיישבות. גוש אמונים צמח מתוך מרי, אומר בן־נון. ברגע שקמו ישובים ומסגרות ממוסדות, הועמדה האידיאולוגיה בסכנה

צילום: שלום בר־טל

חיים כהן התנגד

עשרים ושלוש הצעות הגיעו לידי הוועדה, שדנה בבחירת הזוכים שהצטיינו בקידום שלטון החוק, ערכי הדימוקרטיה ושמירה על זכויות האדם. חמש ישיבות קיימה הוועדה, והחליטה פה אחד להמליץ על הענקת הפרס לרב יואל בן־נון וליהודה לגישור מפרים שליד אוניברסיטת חיפה.

בנימוקיהם כתבו השופטים, בין השאר: „הרב יואל בן־נון ראוי להכרה עמוקה על עמדותיו, שכן ללא הבדל מפלגתי או פוליטי – [illegible] לנטוע בלב העם, ובדור הצעיר, את התשתית הרעיונית והחיונית לקיום [illegible] תקינת של מוסדות המימשל המוסמכים בחקיקה, במימשל ובמשפט. בפעילותו ובהתבטאויותיו בכתב ובעל־פה תרם הרב יואל בן־נון תרומה חשובה לקידום שלטון החוק, ערכי הדימוקרטיה וזכויות האדם".

כשהובאה ההמלצה לאישורה של הוועדה העליונה, בראשות השופט בדימוס, חיים כהן, היא נדחתה. יו"ר הכנסת תמך בכהן. יואל בן־נון הפסיד 3 אלפים דולר.

מה קרה? שמועה רדפה שמועה: אמרו שחיים כהן אינו מחבב דתיים; שהחלטתו קשורה, כנראה, בהתנגדותו של בן־נון לקיים מפגשים בין נוער יהודי וערבי; שהוא לא השלים עם כך, שכיבוד ערכי הדימוקרטיה וזכויות האדם אינו נחלתו הבלעדית של השמאל. חיים כהן ל„7 ימים": „כל מה שפורסם שקר וכזב. אינני רוצה להגיב על זה. אני בגדר חתול בשק".

יואל בן־נון: „אני חושב שחיים כהן הוא האדם שיכול להיות שופט הוגן בענייני חוק ודימוקרטיה. הוא היה יועץ משפטי בתקופה הכי קשה דימוקרטית של המדינה.

כשנשא גרושה יצר נורמה, שחוקים בנושאי דת אינם חשובים ואין להתייחס אליהם ברצינות.

„הוא מבלבל אותי, כי הוא אריסטוקרט שדימוקרטיה היא מבחינתו השלמה, ולקטם רבים אצלנו מתנהלים לפי נורמות מכבדות. הוא מייצג אריה שבט. תקציבים, נחלות הציבור מתחלקים לפי שבטים. מה פתאום שיתן לשבט אחר?

„מכל־מקום, חיים כהן עשה לי שירות מצויין. לא קיבלתי את הפרס וזה אומרים: תראה, חברים שלך יושבים בכלא, והוא מקבל פרסים. אם נתנו לו פרס, כדי להשחיר את האחרים. חמת חברים שהועילו אלי מגע אחרי חשיפת המחתרת, והועילו להחיר שוב. אמרו לי: אם חיים כהן נגדך, סימן שאתה בסדר".

כשנחשפה המחתרת היהודית, התווכחה מזכירות גוש אמונים אם לתמוך ב„בחורים". בן־נון לא נתן

כוכבים בחוץ

היד הישראלית משקה את הפריחה בבתי האופרה ובתזמורות האירופיות. מוסיקאים ישראלים מנצחים ומנהלים את מיטב מוסדות המוסיקה ביבשת האירופית ● תמר רחום, סופראן לירי, תל־אביבית, גרה בפרנקפורט, מזמרת בלונדון, בבאזל, בפאריז ● להיכל התרבות לא הגיעה

מאת עמנואל בר־קדמא

תצלום: מיכל היימן

תמר רחום. העברית [illegible] בקאריירה כמו שלה, זו המציאות: [illegible]

יום חמישי, 11.00, רשמתי ביומן את הפגישה עם תמר רחום. ערב קודם, באמצע מוקד – טלפון. „נצטרך לדחות", אמר לי הקול, עדיין חסר דמות באותה שעה. „לא הרבה. רק כמה ימים". בשעה בה היתה פגישתנו אמורה להתרחש, עשה מטוסה של רחום את דרכו לפראנקפורט.

כמה דקות לפני שצילצלה אלי קיבלה רחום, זמרת אופרה ישראלית מבוקשת ביבשת האירופית, שיחה בינלאומית מבית האופרה בפראנקפורט. „אנו זקוקים לך", אמרו, ל„הצגה אחת בלבד, ביום שישי". הזמרת, ששרה את תפקידה של דונה אנה ב„דון ג'יובאני", חלתה. ההצגה חייבת להימשך.

תמר רחום עשתה את התפקיד הזה עשרות פעמים. אין לה בעיות. היא נוחתת, מתלבשת ועולה על הבימה. בית האופרה, מן הגדולים והבולטים בגרמניה, היה מוכן לממן

אף זמרת אינה טוויגי. צריך שהקול ייצא מאיזשהו נפח

את הסיפור. להצגה אחת בלבד. ביום שני בבוקר, כבר היתה הזמרת בחזרה בתל־אביב.

כאשר פגשתי אותה, למחרת, היתה נינוחה ושלווה. „לא הייתי עושה את הספורט הזה הרבה פעמים", היא צוחקת, „מעייף".

תמר רחום, סופראן דרמאטי לירי בצבע הקול שלה, היא ישראלית צעירה, המפלסת לעצמה דרך בזירה האירופית של האופרה, האופרטה והמוסיקה הקולית האמנותית. צעד אחר צעד. בחריצות, במאמץ, באמביציה. יש לה לוח תעסוקה עמוס – בהפקות אופראיות, באוראטוריות, בקונצרטים, ברסיטאלים.

רוב הזמן היא בפראנקפורט. שם היא יושבת, ומשם היא מגיחה להיכן שמזמינים אותה. עכשיו, היא כבר פחות מתוחה. יכולה להרשות לעצמה לשבת בתל אביב שבועיים מתוך כל חודשיים. ראינו, שאם רוצים אותה, קוראים לה בטלפון. היא מלמדת באקדמיה למוסיקה על שם רובין, באוניברסיטת תל אביב, לתואר שני. בעיקר נושאים הקשורים להכשרת זמרת – מפיתוח קול ועד תיאוריה.

זמרות הצמרת באופרה של ימינו מכחישות את הדימוי הרווח. הן כבר לא גדולות, דומיננטיות, ושוב אינן מסרטות את סביבותיהן בזוגות שדיים וכישבנים מונומנטאליים מעולם אחר. האופרה בת זמננו מציגה תביעות אחרות. איכות הקול היא, אולי, עדיין הכלי העיקרי המפלס את דרכו של זמר האופרה, אבל בימאים רבים, מנהלים אמנותיים רבים, עומדים גם על התאמה חזותית לתפקיד. טייפ־קאסטינג, כמו בתיאטרון ובקולנוע. זו נגזרת מן העובדה, שאנשים כמו זפירלי, סאורה, סטרלר, סרבאן, פיטר ברוק, פליני, יונתן מילר ואחרים, מן הבימה ומהבד, פנו אל האופרה.

יחד עם זאת, אף אחת מהן איננה טוויגי. „צריך, בכל זאת, שהקול ייצא מאיזשהו נפח", מסבירים לי. גם תמר רחום איננה טוויגי. יש גובה של רוגמנית וגוף מלא. שיער שחור, ארוך, ועיניים בורקות. העברית הצברית שבפיה כבר מחספשת, פה ושם מלים חסרות.

נזהרת. שמש תורף תל אביבית אינה מצליחה לשכנע אותה להוריד את מעיל החורף העבה. „אני זמרת", היא מתנצלת, אני למד, שלהיות זמרת, זה מותנה במשמעות עצמית חמורה, כמו ספורטאים, כמו בלרינות. לישון מספיק, לאכול נכון, להקפיד על כושר גופני, להיזהר באקלימים אלה או אחרים. הקול הוא כלי עדין – והוא היחיד העומד לרשות האמן, את הפסנתר, הכינור והצ'לו אפשר להחליף.

פראנקפורט. לולא הטיסות התכופות, חיים כמעט נורמאליים. דירה עמוסת ציורים. היא אספנית. רציונות. מארחת. יוצאת למסעדות. נהנית ממחוג רחב של ידידות וידידים. „יש לי המון חברים וקיים", היא אומרת.

[illegible] האופרה של פראנקפורט. לאחרונה, התפטרה.

עכשיו היא זמרת חופשית, פרי לאנס. זה לא נותן לה, כמו שראינו, את הקשרים והחוזים שהיו לה שם. „זו אופרה נפלאה, עם מנהל נפלא, מיכאל גרלו. הקו מודרני, עם הדגשים על תיאטרון, על הצד היותר אינטלקטואלי. היא משתדלת, ונדמה לי שהיא מצליחה, בזכות סגנון ורוח מודרניים, להביא אליה קהל צעיר ומשכיל". למשל, את 'אאידה' הציגו כהצגה אנטי אימפריאליסטית, בת זמננו. זה היה להיט".

– מדוע, אם כן, התפטרת?

„התפטרתי לפני שנה וחצי, אחרי שש שנים של קביעות. קיבלתי משכורת טובה והיה לי בטחון כלכלי. התחלתי להרגיש כמו פקידה. מוגנת. מסודרת עד הפנסיה. בלי אתגרים גדולים. החלטתי לקפוץ למים".

אינני יודע אם העובדה, שגארי ברתיני ייכנס בראשית העונה הבאה לתפקיד מנהל בית האופרה של פראנקפורט, היתה משנה את החלטתה.

תמר רחום, כמו גארי ברתיני, היא חלק מקבוצה גדולה, וכנראה גם גדלה, של מוסיקאים ישראלים – מעניין: כמעט כולם מנצחים וזמרות – העושים קאריירות אירופיות מפוארות, לרוב בגרמניה. ברתיני פועל בקלן, דוד שלון בדיסלדורף, אליהו ענבל בפראנקפורט (תזמורת רשות השידור), גבריאל כמורה בבוכום, יורם דוד באאכן, גדעון רוזנגרטן בסאאבריקן, אבי אוסטרובסקי באנטוורפן, מנדי רודן בבריסל, דורון סלומון בגטינבורג (שוודיה), אורי סגל ועומרי הדרי באנגליה. ועוד לא הזכרנו את דניאל בארנבוים הוותיק, המנהל האמנותי של התזמורת הפילהארמונית של פאריז, את דניאל אורון, מנהל אופרת סאן קארלו בניאפולי, את נועם שריף, שחי ומלמד בקלן.

כל האנשים הללו, שלרובם יש דריסת רגל נדירה על דוכן המנצחים של היכל התרבות, מכהנים בתפקידים של מנהלים כלליים, מנהלים אמנותיים ומנצחים קבועים. אנשים חשובים מאוד במקומותיהם.

מלבד תמר רחום, פועלות לפחות עוד שלוש זמרות ישראליות בזירה האירופית. סילביה גרינברג, מירה זכאי וזהבה גל. כולן בגאראניטורה של התפקידים הראשיים. זהבה גל, המתגוררת בפאריז, אחת משלוש זמרות שגילמו לסירוגין את תפקיד כרמן בהפקת התיאטרון המצויינת של פיטר ברוק.

בסך הכל, כמו שאתם רואים, מספר לא קטן של כשרונות גדולים בורחים. עולם היצירה הבינלאומי נהנה מהדימום שלנו. העובדה, שהאמנים הללו עושים הרבה לשימור הקשרים הישראליים שלהם, אינה מורידה מחומרת התופעה. ברתיני שומר על

חשוב לשיר ולהופיע בכל מקום. עולם של מתח מתמיד, של מסעות מתמידים

מעילות מוסיקלית ניכרת בארץ, שלון מגיע לעיתים קרובות. אף אחד, בעצם, אינו רואה את עצמו בחוקת יורד. דניאל בארנבוים, כאשר נסע עם תזמורת פאריז לברית המועצות, התעקש להחתים את אשרתו הסובייטית דווקא על גבי דרכונו הישראלי, וסירב לעלות על דוכן המנצחים לפני שיונף מעל אולם הקונצרטים דגל ישראל, בצד דגלי ברית־המועצות וצרפת.

ואילו דניאל אורון, הנועל בניאפולי את

מי בחוץ: גרי ברתיני, קלן. דוד שלון, דיסלדורף. אליהו ענבל, פראנקפורט. גבריאל כמורה, בוכום. יורם דוד, אאכן. אבי אוסטרובסקי, אנטוורפן. מנדי רודן, בריסל. דורון סלומון, גטינבורג. אורי סגל ועומרי הדרי, אנגליה. דניאל בארנבוים, פאריז. דניאל אורון, נאפולי. נועם שריף, קלן

נעליהם של רוסיני וורדי־ורוניצטי, קבע במשקוי לישכתו עתיות־המסורת – מזווה. יפה.

„הארץ הצמיחה בדורות האחרונים כמות אדירה של מוסיקאים מעולים", מסביר לי המוסיקולוג חנוך רון, „אנשים שלא מצאו לעצמם זירת פעולה הולמת בארץ. מה שנקרא הארץ קטנה עליהם. אחרי הכל, כמה מנצחים יכולות שתיים וחצי תזמורות להעסיק. מה גם, שהתזמורות רואות לעצמן הכרח, מסיבות של סנוב אפיל, לשבץ את עונותיהן במנצחים ובסולנים בשמות מן העולם הגדול.

„ומצד שני, אנחנו שרויים בתקופה של פריחה גדולה, חסרת תקדים, של תזמורות ובתי אופרה באירופה, בעיקר בגרמניה. הפריחה הזאת מוכנה לקלוט כוחות טובים, בעיתוי שבו גדולי הדור הקודם הולכים ואוזלים. את החלל, ממלאים הישראלים", מסביר ד"ר רון.

וכבן, כמו שהשתחררה מקביעותה באופרה של פראנקפורט, התחילה תמר רחום נודדת. היא זומנה לקובנט גארדן, בית האופרה של לונדון, לשיר ב„חליל הקסם" וב„העטלף". משם ל„נישואי פיגארו" בבאזל ולתפקיד טאטיאנה ב„יבגני אונייגין", בשורה של בתי־אופרה בגרמניה.

היא ילידת תל אביב. מצד האם, דור שלישי בארץ. האב הוא יוצא פולין – אם־כי השם רחום, שהוא מקורי, לא מעוברת, מצביע על אחד מאותם מסלולי נדודים עקלקלים של הפזורה היהודית – שהובא ארצה כעולל. סנדוויץ' בין שני אחים. הבכור הוא היום ביו־כימאי, והצעיר – מתימטיקאי.

למרה תיכון, היתה חניכה ומדריכה בצופים, שירתה בצבא. „רציתי" היא נזכרת, „להיות זמרת, בערך כמו שילדה אחרת רוצה להיות מלכה או נסיכה. לא רציני. בטח, שהייתי הזמרת של הכיתה. הילדים היו קוראים 'שתמי תשיר לנו סולו', ואני הייתי נענית. אהבתי את 'עין גדי' ושירי רחל. אבל קצת הצחקתי את הילדים, כי שרתי בקול אופראי. לא ידעתי בדיוק מה זה, אבל עובדה".

עכשיו, כשהיא מלמדת באוניברסיטת תל אביב, היא מממשת צד אחר של אישיותה. „אני מחנכת בנפש", היא אומרת. מייד לאחר השיחרור מהצבא, הוזמנה לנצרת עילית לפתוח בה מוסר לנוער שוחר אמנויות.

„זה היה בשבילי קצת הלם", היא אומרת, „בת־תפנוקים מצהלה, פוגשת עולים חדשים, נוער של איזור פיתוח. רק אתמול תלמידה – היום מורה". בו זמנית, לימודים באקדמיה למוסיקה בירושלים. חיים קשים, על קו נצרת־ירושלים. בשנה השנייה ללימודיה, הגיעה לאקדמיה הילדה צארק, הזומרת הנודעת, לתת קורס לתלמידים במגמת הקול.

„לא טרחתי אפילו לבוא לקורס. ראיתי את עצמי טירונית וחסרת סיכויים להגיע לרמה הראוייה לקורס הזה. כל אחד מהתלמידים האחרים נשמע לי כמו פאווארוטי".

רק אחרי חודש, אזרה רחום אומץ להתיצב בפני הילדה צארק ולשיר באוזניה. „לא חשבתי שייצא מזה הרבה. הלכתי רק בשביל שלא אוכל את עצמי אחר־כך, שמא פיספסתי משהו. נתתי את כל מה שהיה לי, הוצאתי את כל הקול".

„יש בך בגרות מוסיקלית", פסקה צארק והזמינה אותה, בתוספת מילגה, ללמוד באקדמיה של וינה. זו היתה התפנית. עד אז, רחום לא הלכה על קאריירה של זמרת מקצועית. מרים סגל, המורה שלה למוסיקה בתיכון, ביקשה לעשות ממנה אמנית. „לא נתתי לה את התמורה הראוייה, לא רציתי לוותר על הצופים, על הים, על השמש, על השירות בצבא".

כל זה קרה לפני 15 שנה. קאריירה שלמה בחוץ לארץ. אופרה – זה אומר לצבור תפקידים. כאשר לומדים תפקיד חדש, זו, להגדרתה, בדידות איומה. לחיות עם זה 18 שעות ביממה למשך שבועות וחודשים. „אבל, מהז אחר־כך זה שלך. נכס צאן ברזל". היא לומנת ככה שלושה ארבעה תפקידים בשנה. גם אופרטה – ליהאר, יוהאן שטראוס.

לא מוזמן כיכבה ב„חיי פאריז" של אופנבאך. הבימאי היה ז'רום סאווארי, עוד איש תיאטרון שמנסה את כוחו על הבימה המזמרת. אנחנו מכירים את סאווארי, כיוצר „הקרקס הקסום", התיאטרון הצרפתי, המטורף ויוצא־הדופן, שהיה כאן בפסטיבל ישראל, 1982. „סאווארי", היא אומרת, „האיר לי את הכשרון הקומי שבי. הייתי בטוחה, שאני מוגבלת רק לתפקידים דרמאטיים".

רחום כבר הופיעה בכמה מבתי האופרה החשובים של אירופה. יש לה, לעומת זאת, עוד למה לשאוף. למטרופוליטן של ניו יורק, למשל. לסקאלה של מילאנו, לגראן אופרה של פאריז. אבל, כמו שאמרנו, הפריחה היא טוטאלית. „חשוב לשיר ולהופיע בכל מקום", היא אומרת. הבימאים נודדים, הזמרים נודדים. זהו עולם שיש בו מתח מתמיד, מסעות מתמידים. אני מופתע לשמוע ממנה שיש לה מעט מאוד זמן לראות תיאטרון, ללכת לסרט או לקונצרט. היא לא מספיקה לקרוא הרבה – ואם, אז בעיקר בגרמנית.

כל עוד חיים בינינו ניצולי שואה, לא צריך לבצע ואגנר

„להיזורק" בשבילה, זה לבלות חופשה בירושלים. היא שפוטה של ירושלים.

– מה את אוהבת לשיר?

„מוצארט, ריכארד שטראוס"

– מה עם וואגנר?

„לא. לא מושך אותי לשיר וואגנר. לא מסיבות ריגשיות. מנימוקים של טעם והעדפה מוסיקליים".

– אגב, מה עמדתך בוויכוח על וואגנר ושטראוס?

– ובכל זאת את חיה ועובדת בגרמניה?

„כן. יש לי שם חברים יקרים מאוד. אבל, בראש ישנה תמיד תחושה של אי־נוחות. כאשר יש ויכוח על ישראל, אני לא מתקפלת. אומרת מה שאני חושבת.

– מה עושה הישראליות שלך לקאריירה?

„שום דבר רע. אני מוצגת תמיד כישראלית. אין שום בעייה".

– איך את רואה את המעמד שלך בגרמניה?

"כמו עובדת זרה, גאסט ארבייטר, רק עם מעט יותר פריבילגיות משיש לפועלים הטורקים. גם כמה יתרונות כלכליים".

תמר רחום מסוגלת, בין אריה לאריה, גם להתבונן לצדדים. היא לא רק בענייני מיתרי הקול והסרעפת. אולי, הג'וגינג היומי משרת גם את זה. אבל, כמו שאמרתי, היא גם מתעניינת באמנויות פלאסטיות. השנים שעשתה בווינה בשנות הפריחה של הריאליזם הפאנטאסטי האוסטרי, הפכו אותה אוהדת של הסגנון. יש לה אוסף נכבד. מתרכזת ברישום. יש לה קירות עמוסים. היא עדיין רוכשת, בכל מארק פנוי.

היא מתעניינת, וקוראת, סוציולוגיה, פסיכולוגיה וארכיטקטורה, למחנכת שבה יש עכשיו, עם ההוראה באוניברסיטה, ערנה חדשה".

– לא מפריע לך שאת לא נביאה בעירה?

„כן. אבל זו המציאות. בישראל אין כמעט אופרה וגם הפעילות במוסיקה קולית היא לא מי יודע מה.

„[illegible]

„עצוב".

גרבנאו לא היה שם

מאת ג'ודי מוזס־ניר

אורי גרבנאו, קניין־אופנה, לא תלה תקוות גדולות בשבוע האופנה – "ימי הקניינים", כפי שקראו לזה השנה. בשבוע שעבר, היו מי שאמרו, שהחרם שהטיל גרבנאו על ה"ימים", הוסיף מסמר לארון המתים של האירוע ● במושגים של הארץ, גרבנאו עושה לא רע: יצוא של 7 מיליון דולר בשנה האחרונה, משרדי פאר בבית הטקסטיל ויפה כפיר, דוגמנית, כאשה שניה ● גם כפיר, כנראה, עשתה עסק לא רע

אורי ויפה גרבנאו. את יפה כפיר הכיר כשזו היתה בת 17. גרבנאו – ממשפחה "ייקית", כפיר – ממשפחה ממוצא מרוקני, 7 אחים ואחיות. אמא גרבנאו חושבת, שבהתנהגות הזאת אורי עשה את עסקת חייו

לפני שבוע הסתיים, כמו שהחל, בקול ענות חלושה, הזיכוי העלוב למה שהיה פעם שבוע האופנה הישראלי. מכון היצוא, מארגני האירוע, שהיו מודעים לעובדה שהמוסר פשט את הרגל, נתנו לו שם אחר, "ימי הקניינים". ימים היו. קניינים – פחות. גם המציגים – לא כולם. הגדולים באמת, "גוטקס" ו"ראש אינדיאני" – לא היו שם.

בלט בהעדרו במלון הילטון תל־אביב, מקום התרחשות האירוע, גם אורי גרבנאו. גרבנאו, שמשרד הקניינים שלו, מהגדולים בארץ, שוכן ב"בית הטקסטיל", גרם לירידה משמעותית במספר הקניינים שהשתתפו בימי האופנה. אסתר פיאטוק, מאופנת פיצי, משתתפת ותיקה באירועים דומים בשנים קודמות, מצטערת על כך אישית. היא אומרת, שלו גרבנאו היה מביא את קנייני החברות אותן הוא מייצג, היתה עושה כחצי מיליון דולאר. בלעדיו, היבול היה דל. רק ארבעה קניינים ביקרו בתצוגה שלה.

גם פירחי מושביץ, מגיליו, מאוכזבת. לדבריה, אין טעם להמשיך ולקיים את האירוע הזה, אם ייראה כפי שנראה השנה. בשלושת הימים ביקרו בתצוגה שלה, שבלשון המעשה אינה נחשבת לגרועה ביותר, כשלושה־ארבעה קניינים. לדעתה, העדרם של הקניינים אותם מייצג אורי גרבנאו, כ־15 קניינים של רשתות גדולות, פגע משמעותית בהצלחת האירוע, מבחינתה.

החרם שהטיל גרבנאו על ימי הקניינים נבע, לדבריו, מתיסכול עמוק. הוא רצה שהאירוע יתקיים בבית הטקסטיל, ולא בהילטון. החלטה עקרונית על כך קיבל גם מכון היצוא, לפני כשלוש שנים. בית הטקסטיל, שבו ממוקמים משרדי רוב חברות הקניינים הגדולות בארץ, ומשרדיהם של יצרני טקסטיל, כולל "פולגת", יהיה מרכז אופנה, קבעו אז, ויארח את שבוע האופנה בישראל. למרות זאת, מכון היצוא בחר השנה לערוך את האירוע בהילטון.

בהילטון, טוען גרבנאו, קטנה היכולת שלו לספק לקניין הזר את מירב הנוחיות לבצוע עיסקות. החדרים יקרים וקטנים, יחסית לאלה של משרדו בבית הטקסטיל, ומספר הטלפונים מוגבל. בבית הטקסטיל, הוא אומר, יש שטחים המיועדים במיוחד לתצוגות, מה שאין כך במלון.

על טענותיו של גרבנאו מגיבה מירי בקנשטיין, מנהלת מרכז האופנה במכון היצוא. בקנשטיין אינה מתכחשת לעובדה שהאירוע נכשל. לדבריה, מתכנן מכון היצוא שבוע אופנה גדול יותר, באוגוסט. בית הטקסטיל אינו מתאים, היא אומרת, לאירוח אוג האירוע, על אף שיצרנים רבים וכשרו בו שטחים. רבים מהם, אומרת בקנשטיין, השכירו את המשרדים השייכים להם, והיום אין שם מקום המתאים לקיום אירוע כזה.

אורי גרבנאו, כפי הנראה, לא תלה הרבה תקוות בשבוע האופנה. גם כך הגיע היצוא שלו בשנת התקציב החולפת ל־7 מיליון דולאר. לא רע, בהשוואה לחברות גדולות במונחים ישראליים כמו דלתא, המייצאת בכ־30 מיליון דולאר לשנה, וגיבור, המייצאת בכ־20 מיליון דולאר.

גרבנאו חושב, שהצלחה בעולם האופנה הבינלאומי מתבססת ב־90 אחוז על יחסי ציבור. אם אכן זה כך, קצת קשה להבין איך גרבנאו, גבה קומה, שמנמן, מתקרח, מופנם מאוד – הצליח להפוך עסק עם עובד אחד, שהוריש לו אביו, לחברה המייצאת סחורה ישראלית לאירופה ולארה"ב, בשבעה מליון דולר לשנה.

20 העובדים של גרבנאו פוחדים ממנו, נרתעים מהקשיחות שהוא מפגין, לדבריהם. גרבנאו, מתווך בין יצרנים ישראלים לבין ונציגות שיווק בחו"ל, דורש הרבה מאנשיו. לקניינים זרים, לעומת זאת, אותם הוא מכנה "מלכים", הוא מעניק, כיאה למעמדם, כבוד מלכים.

אורי גרבנאו חי בסטייל, בעיקר מאז נשא לאישה שניה את הדוגמנית יפה כפיר. אשתו לשעבר יעל, מתכנתת מחשבים, ביולוגית חובבת וצפרית, מתגוררת לא רחוק מהבית שבנו יחד, ומגדלת את שתי בנותיהם.

גרבנאו – וילה מפוארת בהרצליה פיתוח, מרצדס 85' בחניון, כלב מאיים, זוג עובדים המתגוררים בווילה, אח נעים בסלון, בגדים יקרים בטעם מעולה – בחר לאשה שניה את מי שאמורה להתאים לעולם האופנה שבו הוא חי וממנו הוא מתפרנס. קרוב לוודאי, שבעולמות בהם הוא מסתובב ומופיע כמצליחן, מרשים למדי להתהלך כשעל זרועך תלויה יפהפיה נוצצת, שיש לה גם מה להגיד.

יליד תל אביב, בן להורים ייקים, מגדיר את עצמו כ"ייקה אמיתי". בבית דיברו גרמנית, וגם המנטליות היתה גרמנית, מה שעזר לגרבנאו, ביחסי האנוש שלו עם לקוחותיו. הוא מודה, שהדרישה שלו לשלמות, חולנית מעט. ואולי זו הסיבה, שגרבנאו נחשב למוביל בתחום תיווך האופנה הבינלאומי בארץ. נתון נוסף שבא לעזרתו היו שנות השפע של כלכלת ארידור. הפריחה בעולם הטקסטיל המקומי אז, גררה אחריה דרישה גדולה לבדי יבוא והעלתה את רמת איכות היצור בארץ.

גרבנאו האב עסק בתעשיית הטקסטיל עוד בגרמניה. כשעלה ארצה, החליט להמשיך בתחום. ההתחלה היתה בשדרות בן גוריון, פינת שלמה המלך, מול גן החיות בתל אביב. דירת שני חדרים קטנה, אמצעים מועטים, שלא מנעו מההורים לתת לבנם היחיד את המירב. גרבנאו, משחק בשכונה עם דני מושביץ ז"ל, עם ארנון מילצ'ן, מוטי תרמון (כיום סמנכ"ל "אלרון"), עם דני גילרמן (יו"ר לשכת המסחר).

אורי גרבנאו לא בלט בתכונות מיוחדות. היה תלמיד ממוצע מאוד, שמנמן, לא מבריק. חבריו מילדות מיחסים את ההצלחה שלו לעבודת רגליים, ולאמביציה גדולה. משכנר, גרבנאו, ילד תנובה שלא נאלץ להתאמץ הרבה – מחליט במפתיע לעבוד קשה מאוד ולהצליח.

תל אביב של שנות החמישים והשישים מנתה כ־200 אלף תושבים. עסקי הטקסטיל לא פרחו אז בישוב הקטן. בשלב כלשהו החליט גרבנאו האב על פתיחת משרד ליבוא בדים, בעיקר מגרמניה. היום, למעלה מ־20 שנה אחרי, יושב בנו במשרד מפואר, בבית הטקסטיל שאליו עבר השנה.

המשרד, אולי יותר מכל, מסמל את ההצלחה. 450 מ"ר של שטיחים מקיר לקיר בגוון תכלת, רהיטי משרד מסוגננים, מערכת תקשורתית מתוחכמת. ליד המכתבה, בכניסה לחדרו הענק של אורי, יושבת אמו. כמו בנה, גם היא חיה ונושמת את העסק, 24 שעות ביממה. כמו כלתה השניה, גם היא היתה כל השנים עזר כנגד בעלה. גברת גרבנאו, מקבלת את כפיר כ"בת".

עובדת היותו בן יחיד, מנעה מאורי גרבנאו את השירות בחיל קרבי. את שלושת שנות השירות העביר בחיל התימוש. על תואר ראשון בכלכלה ויתר לאחר שנתיים של לימודים. קשה היה לשלב לימודים בעסקים. נקודה נוספת בביוגראפיה שלו – חברות בנבחרת השחיה של ישראל. היום, הוא משתדל להגיע בבוקר לבריכת גורדון, יפה מעדיפה את הבריכה המפוארת של מלון מגדל דניאל.

לפני 16 שנה, נכנס גרבנאו לעיסקי יצוא. הוא קיבל יצוג של חברה אמריקנית גדולה, שאחר כך פשטה את הרגל. אז החליט לנצל את כשוריו מבטן, ונסע לגרמניה.

לקח עמו מזוודה קטנה עם מספר דוגמאות שהביא מהארץ. גר אצל חברים בפרנקפורט – רצה לחסוך כסף שלא היה. מדי יום, במשך חודשים, התייצב בפני מנהל "הרטי", חברת שיווק גדולה בגרמניה, המשווקת מוצרים שונים באמצעות קטלוגים. שם עדיין לא היה לו, אך הנידנוד העיקש שלו, החריצות, והביצוע המושלם שהציע – עשו את שלהם. גרבנאו קיבל את יצוגה של "הרטי" בארץ.

היום, גרבנאו הוא בעליה של "חברת גרבנאו ליבוא ויצוא". כיבואן, החברה מייצגת חברות לבדים, לחוטים, ושאר אביזרים הדרושים לתעשיית הטקסטיל בארץ. בין הקליינטים הקבועים – גוטקס, פולגת, דלתא. הוא טוען, שאין בארץ יצרן רציני, שאינו נמצא בקשרי מסחר עם "גרבנאו".

כיצואן – הוא מייצא לשוק האירופאי המשותף. לאחר שהוכיח את יכולתו ב"הרטי", קיבל גרבנאו את הייצוג של "אוטו פרונט", חברת ענק גרמנית אחרת – השניה בגודלה בעולם – למכירת מוצרים באמצעות קטלוגים. "לאוטו פרונט" סניפים גדולים בארה"ב ובצרפת.

הקניה דרך קטלוגים נפוצה בעיקר בערי שדה קטנות, שם יש קשיים טכניים לרכוש מוצרים בחנויות. בארץ, אומר גרבנאו, זה לא יילך. "לא בטוח, שאם נשלח לישראלי את המוצר, נקבל גם את הכסף. זה עצוב, אבל כאן, על כל דבר קטן יש מלחמה גדולה. עסק כזה אין לו צ'אנס. תמיד יבואו אנשים בתלונות".

גרבנאו מייצג גם את החברה הבינלאומית "סי אנד אי" בארץ.

אורי גרבנאו נישא לאשת נעוריו, יעל, כשחש שיוכל לפרנס אותה. יעל, דמות "ארץ ישראל היפה", רצינית, יפה, בעלת חזות צפון־אסיאתית, התעניינה יותר בטבע מאשר בעיסוקיו של בעלה. ציפורים וחרקים משכו אותה יותר מאשר קניינים גרמנים. אורי מצידו, שעבודתו חשובה לו יותר מכל דבר אחר, נעדר מהבית ימים רבים. לאט לאט התרחקה יעל מעולמו של בעלה.

הגירושין הצפויים היו לעובדה, כשליעל היתה אהבה חדשה. בהסכם הגירושין נאמר, שביתם המשותף ישאר ברשות אורי. יעל קיבלה בית חדש, בשכנות.

את יפה כפיר הכיר, כשזו היתה בת 17, בת למשפחה המתגוררת בטבריה, ממוצא מרוקאי. בבית היו שבעה אחים ואחיות ויפה, בת זקונים. האם היתה מבוגרת וחולנית כשילדה אותה. כפיר, למעשה, גודלה על ידי אחותה. מאוחר יותר עברה לקיבוץ. האב נפטר. עם האם, היום בשנות ה־80 לחייה, כמעט ואין לה קשר.

אל עולם האופנה הגיעה לאחר שצלם אופנה ראה אותה על חוף הכינרת. הוא הביא אותה ל"אתא", שם היתה דוגמנית בית של החברה. במשך שנים היתה אתא, ביתה השני.

בצבא לא שירתה. בלהט היא מוריעה, שלא הצהירה על דתיותה, אלא היתה במחזור של חיילות שלא גויים.

כפיר נישאה ליצרן אופנה, אמנון מס, היום בעל מסעדה, ויחד נסעו לחפש את מזלם באנגליה. עשר שנים, שבמהלכם נולדו שני ילדיהם, נעדרו מהארץ. שם גם הכירה את נערת הזוהר ציפי לוין, ואת בעלה של ציפי, שוקי בן פורת. כשהחליט הזוג בן פורת לשוב ארצה, שכנעו גם את משפחת מס, שעסקיה בחו"ל לא עלו יפה, לשוב עמם ארצה, לדירה שכורה בשיכון בבלי בתל אביב.

מאז, במשך שנים רבות מאוד, היו שתי הדוגמניות [illegible] צמודות אחת לשניה. חברות בלב ונפש. ציפי בן פורת [illegible] את בעלה לטובתו של רפי שאולי, [illegible] של בעלה לשעבר. [illegible] חלק בלתי נפרד מחבורה של שאולי, חבורה שסביבה נרקמו אגדות על מסיבות [illegible], בילויים [illegible] לחיות מהיום למחר.

אז גם נפרדה כפיר מבעלה [illegible]. כפיר אומרת, [illegible] ולילדיה.

ביחד עם ציפי לוין, חברתה הטובה מאותם ימים, פתחה בוטיק. על לוין, היום עקרת בית ואם לשניים, היא אומרת: "היום אנחנו לא בקשר, לא מדברות. אני עזבתי את כל הבולשיט, את החיים ההם. העולמות שלנו התרחקו אחד מהשני. אפילו לא היה ריב רציני. פשוט, ראש אחר. אני תמיד חיפשתי בית וילדים. אף פעם לא הייתי נערת זוהר", היא אומרת ברצינות תהומית.

קשה שלא לחבב אותה. הכנות שלה כובשת. חברים מהתקופה הסוערת אומרים, שכפיר היא כמו דג במים. מסוגלת להתאים את עצמה לכל מצב. היום היא יושבת עם אורי בישיבות עיסקיות, מרככת לבם של קניינים נרגזים, אומרת את המלה הנכונה במקום הנכון. מחמיאה, לא לוחצת. יש לה טעם מעולה בבגדים, והיא יודעת איך להציג אותם בפני הלקוח. גרבנאו משתמש בכישוריה. כשהוא מעוניין למכור קולקציה כלשהי, כפיר מופיעה באחד מפריטי הקולקציה – והצלחת המכירה מובטחת.

באחד משבועות האופנה שהתקיימו באילת, נתקלה באורי גרבנאו. הפעם היו שניהם גרושים. יפה היתה ב"פול" של הדוגמניות, גרבנאו הביא קניינים. [illegible]

כפיר חיפשה [illegible]

גרבנאו [illegible]. הוא החליט לשוב ליפה. לנסות לבנות חזרה את חייהם המשותפים. אורי ויעל נסעו לירח דבש בהודו. כשחזרו ארצה נודע לגרבנאו שכפיר מנהלת רומן עם טייס. חמתו בערה. לאחר סצינת קינאה מביכה, החליט לנטוש את רעיון האיחוד מחדש עם אשתו, ולהינשא ליפה.

בעסקים, גרבנאו מקרין אמינות. אומרים שהוא כולרוזר, שימכור את חבריו בשביל עבודה. יצרנים שעובדים איתו "יורקים דם". אומרים שאם הם מאחרים ביום, במשלוח ההזמנות, הוא כועס מאוד. מבקר הטיב שלו עושה עבודת נמלים.

גרבנאו בדעה, שצריך לתת לקניין גוד טיים, לקחת אותו למסעדות טובות, לארגן עבורו טיולים בארץ, לא ללהוט עליו יותר מדי. בתוקף הוא שולל את האגדות, כאילו מצמידים לקניינים דוגמניות לאירוח. "הדוגמניות הישראליות שומרות על מרחק רב מהקניינים. בחורה שיצא לה שם רע, נמחקת משבוע האופנה הבא".

הוא מייצא כל דבר, כולל שטיחי "כרמל", יחד עם חבר הכנסת אברהם שפירא. הוא אינו מזלזל בשום פוטנציאל עסקי, אינו מתעלם מאף גורם הפונה אליו. כל יצרן המתקשר אליו, זוכה לביקורו של אחד העובדים, הבודק אם יש כאן פוטנציאל לייצוא.

כשיש לו זמן, הוא מבלה עם חברו הטוב, נער הזוהר התל־אביבי אורי עליזי, או עם שכניו, [illegible]

גרבנאו, [illegible] גרבנאו אומרת שבתחתונה הזאת אורי עשה את עסקת חייו.

ציפי לוין: לעולם לא אסלח

[illegible]

עודד גרבנאו: דוגמנית סופר מקצועית

[illegible]

אשתו הראשונה, יעל, דמות "ארץ ישראל היפה", התעניינה יותר בציפורים ובחרקים מאשר בקניינים גרמנים

העיתונים יודעים לספר על לילי שרון כלוויין של אריק. יש גם מצבים הפוכים. לילי, מתלבשת אצל ג'רי מליק, מופיעה מדי פעם בתצוגות אופנה. אריק מתלווה אליה. בתמונה: הזוג שרון, בשבוע שעבר, ב"ימי הקניינים". גם תמי בן עמי היתה שם

לא ממליץ על הנוהג קנייה באמצעות קטלוגים בישראל. לא בטוח שהישראלי ישלח את הכסף

לשבוע המתחיל ב־28.2.86 והמסתיים ב־6.3.86

הארועים המרכזיים הצפויים השבוע

- הבורסה מתעוררת – עליות שערים חריפות אך גם ירידות.
- פעולות חבלניות חוזרות לכותרות.
- תאונות ים או אוויר שוב מעסיקות את כלי התקשורת.
- אחד מכלי התקשורת (עתונות או טלוויזיה) יושבת או ייסגר לתקופה זמנית או יותקף בביקורת חסרת תקדים.
- רכילויות והשמצות במישור הפוליטי יגיעו לשיא חדש.

דגים (19.2–20.3): בימים אלה אתם זוכים להישגים מרשימים בכל הקשור לביצוע של תכנית אישית או לשינוי אישי שחיכיתם לו זמן רב. על אף חוסר השקט הפוקד אתכם, זה הזמן להשלים את הפיגורים בעבודה, ולארגן מחדש את הקשרים האישיים. טוב תעשו אם תחדשו קשרים ישנים. דמויות מהעבר חוזרות אליכם ותופסות מקום כשוב. הרגשות חזקים מאוד בתקופה זו אך בלתי י ציבים. בשטח הרומנטי מוטב השבוע להזהר ממשבר או מפגיעה רגשית העלולה לגרור אתכם למצב רוח עצוב.

טלה (21.3–20.4): בימים אלה חשוב מכל לשמור על סודיות ולא לחשוף תוכניות ומידע לאף אחד. מאחורי חקלעים מתארגנת נגדכם התנגדות חריפה או מסע השמצות ורכילות. מוטב לא להגיב שהן האמת תצא מאליה לאור. נסיעה בלתי צפויה או ביקור בלתי צפוי מעלה לכם את המורל ומרגיע אתכם לאחר תקופת לחץ ארוכה. יוזמה חדשה אותה אתם מתכננים לא תוכל לבוא לידי ביטוי בתקופה הקרובה על כן מוטב לגנוז אותה השבוע לתקופה יותר מאוחרת. עם זאת, זה הזמן ללמוד או לרכוש מידע חדש שעשוי לעזור לכם בעתיד.

שור (21.4–20.5): בשבוע זה הולך ומתהדק שיתוף הפעולה ביניכם לבין בני זוגכם או שותפיכם לעסקים או לעבודה. הקשרים החברתיים מתהדקים. אל תסרבו להזמנה לארוע חברתי שכן חבל להפסיד ארוע בו אתם תהיו במרכז הבמה. עם זאת, חוסר סבלנותכם עלול להיות בעוכריכם. אין זה הזמן להעביר ביקורת על ידידים או חברים לעבודה. בעניני כספים חל שיפור, על אף הדאגות הכבדות נראה שכבר יש אור בקצה המנהרה.

תאומים (21.5–21.6): בימים אלה, על אף רגישותכם הגבוהה, אתם מתחילים לראות את התוצאות של המאמץ שהשקעתם בעניני עבודתכם או עיסוקכם בתקופה האחרונה. עם זאת, מהלך של הרגע האחרון עשוי לשנות את כיוון המחשבה שלכם ולאפשר לכם להשיג יתהזנות חשובים באופן בלתי צפוי. זה הזמן לדרוש ללא חשש את תרומתכם ועזרתכם במסגרת העבודה או העיסוק שלכם.

סרטן (22.6–22.7): תוכנית לנסיעה מתבטלת או נדחית עקב עומס עבודה או מהוייבות לסיום תפקיד. זה הזמן להתארגן לקראת שינויים בעסקים, בלימודים או בעבודה, שכן התנאים בשלים למפנה חד במהלך החיים המקצועיים שלכם. שותפים לעסקים או לעבודה מכבידים ואינם תורמים ומוטב לערוך עמם השבוע חשבון־נפש. מכתב שהתעכב יגיע ויעלה את המורל. צפו לביקור מפתיע מצד בני משפחה או מידידים הבאים מרחוק.

אריה (23.7–22.8): השבוע אתם צפויים להגדיל את הכנסותיכם ולגלות מקור כספים חדש עבורכם. טיפול ברכוש וכספים של בני משפחה או של שותפים דורש זהירות רבה, אחרת ההפסד הגדול יהיה בלתי נמנע. מוטב לפנות ליועצים מקצועיים בכל הקשור לדרך הטיפול בכספיהם של אחרים. זה הזמן לארגן מחדש את יחסיכם עם בני או בנות זוגכם. הרומנטיקה, על אף היותה סוערת, מפנה מקום להגיון ולחשיבה מסודרת בכל הקשור לתכניות. אישיות הקשורות בחיי הרגש: [illegible] המשפחה דורשים יותר תשומת [illegible]

האישיות בחדשות

אנטולי שצ'רנסקי -- יליד מזל גדי (על גבול מזל דלי). במפת לידתו השמימית הירח (המסמל את הכריזמה והפרסום) נמצא ברום השמיים במזל שור בהיבט שלילי לכוכבים פלוטו, שבתאי וכוכב חמה. מצב כוכבים זה מצביע על כך שפרסומו של אנטולי בא על רקע של מאבק על אידיאה ועקרונות ולא על רקע של כשרון אמנותי למשל.
מאידך, כוכב שבתאי (המסמל את המשמעת העצמית, כושר הסבל והעמידה על עקרונות, אך גם את השלטון והכפייה הנוקשת כדי ליישם את השלטון על הנתינים הכפופים לו), כוכב זה ממוקם במפה של אנטולי באופק המזרחי, במזל אריה. ואמנם, כאשר עבר שם כוכב זה בתקופה 1977–1978, נאסר אנטולי לתקופה ממושכת על רקע הכפייה השלטונית של הרוסים כנגד העמידה על עקרונות שהציג אנטולי נגדם.
בל נשכח כי גם במפת הלידה השמימית של הרפובליקה הסובייטית כוכב שבתאי נמצא במזל אריה, כך שטבעי הדבר שההתמודדות בין אנטולי לבין השלטון הרוסי היתה בלתי נמנעת. מאידך, תוצאת ההתמודדות עד כה היא תיקו. אנטולי שוחרר אך שערי רוסיה עדיין סגורים. שחרורו של אנטולי בא באופן בלתי צפוי, בעקבות השפעתו של כוכב אוראנוס במעברו הנוכחי במזל קשת (המסמל את החופש ואת השחרור משעבוד), בקרינה חיובית מאוד לכוכב צדק במעברו במזל דלי; שני כוכבים אלה יצרו קרינה טובה על מפת לידתו של אנטולי (בה כוכב צדק נמצא במזל קשת) מצד אחד, ומאידך יצרו ביניהם לבין עצמם היבט חיובי שנמשך ברציפות במשך החודשים דצמבר 1985 וינואר 1986.
אנטולי אינו אדם השוקט על שמריו. עבורו המאבק הרעיוני והאידאי הוא סם החיים. על כן עוד נשמע עליו הרבה בעתיד. מאידך, 1986, שהיא שנת החופש הראשונה שלו. לא תהיה קלה עבורו בכל הקשור להסתגלות חברתית ולחיים האישיים. יתכן שעל אף הפרסום שקיבל יעדיף הוא לרדת באופן זמני מהבמה אל האלמוניות למשך כשנתיים.

מפת השמיים השבוע - מראה על קרינה שלילית בין השמש, הנמצאת במזל דגים לבין כוכב שבתאי הנמצא במזל קשת, וכן בין כוכב נוגה לבין כוכב אורנוס. מצב כוכבים זה מקשה להוכיח את מלוא יכולתו ומאלץ אותנו להתמודד עם המגבלות שלנו. תוך מאבק עם הגורמים החיצוניים קשים, ומנסה להצליחו במצב כזה הוא לגבש אמון כלפי עצמנו כתנאי לפריצת דרך חדשה. עם זאת, זה הזמן לערוך שינויים בתוכניות האישיות, גם כאשר המחיר יקר.
כוכב חמה עובר למזל טלה ביום 6.3.86 תוך שהוא נושא את קצב התקדמותו לקראת מהלכו הנסיגתי שיתחיל בשבוע הקרוב. עלינו, על כן, לבדוק שוב את המנעולים, הדלתות והחלונות ואל פריצה אורח הקוראת לגנב וכן לאחסן מסמכים חשובים [illegible] במקום בטוח.

לוידי השבוע - [illegible]

בתולה (23.8–22.9): בימים אלה הרגשות הרומנטיים סוערים במיוחד. הפנויים והפנויות שמביניכם מחדשים קשרים ישנים או יוצרים קשר חדש המעורר אתכם ליצירת קשר נישואין. הצעת נישואין שתוצג בפניכם תגרום לכם התרגשות גדולה. מאידך, כדאי לבדוק את הצד המעשי של הצעה מסוג כזה. שותפויות עסקיות עשויות להצליח בתקופה זו ובלבד שלא תפגינו כלפי חוץ את עצבנותכם וחוסר סבלנותכם.

מאזניים (23.9–23.10): בימים אלה אתם מתפנים לטפל בענייני בריאותכם ובכלל זה דיאטה, וביקורת רפואית. מומלץ לקחת בחשבון עיסוק בספורט. בעיות עבודה ועניינים הכרוכים בשינוי מקום, אף הם תופסים חלק ניכר מזמנם. אין זה הזמן המתאים לצפות לעזרה בענייני עיסוקכם ועבודתכם ועליכם יהיה להתמודד לבד עם בעיות בשטח זה. הנסיעות הקשורות בעניני עבודתכם מתישות אתכם אך אין בשלב זה פתרונות אחרים.

עקרב (23.10–22.11): השבוע אתם מוצאים את ההזדמנות להפגין את היכולת המקצועית שלכם או את הכשרון היצירתי הטמון בכם. כל הסובבים אתכם עומדים לצדכם ומעודדים אתכם. על אף הדאגות או התסכול בכל הקשור לענייני כספים אתם מוצאים זמן גם לרגשות. הרומנטיקה בימים אלה אוחזת בכם בעוצמה רבה ואף וורת אתכם להוצאות גדולות. אין זה הזמן לקחת סיכונים בהשקעות בהן הימור כלשהו.

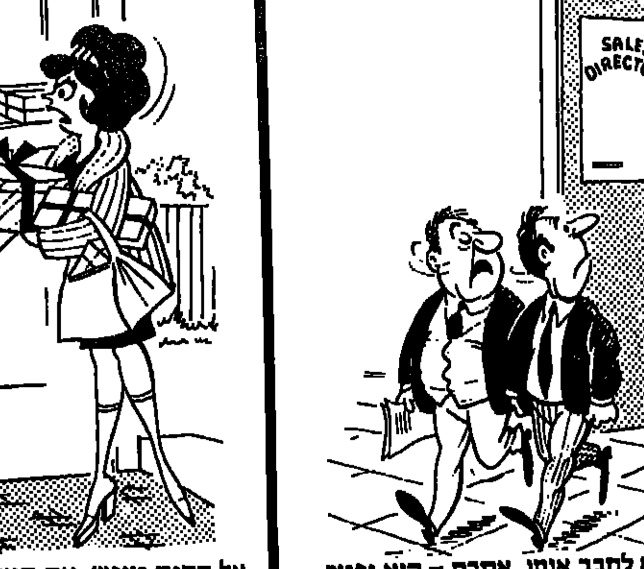
קשת (23.11–21.12): על אף הדאגות הכספיות המעיבות על חייכם בתקופה זו, אתם מוצאים זמן לארגן מחדש את חיי הבית והמשפחה. הגדלת המשפחה נלקחת על ידכם כמטרה והיא תהיה גם בקשר להרחבת מקום המגורים או לשיפורים בתוכו. הרגשות הרומנטיים חזקים אך אינם יציבים, מכאן שעליכם להזהר מלהקלע לקשר רומנטי שאינו רצוי או שעשוי לגרום לכם אכזבה מאוחר יותר. דאגות לבני משפחה מבוגרים תופסות חלק ניכר מזמנכם.

גדי (21.12–19.1): על הפרק נסיעה לפרוזים או ביקור מצד בני משפחה המגיעים ממרחקים. עם זאת, שמש ונוגה [illegible] מעיקים עליכם ואינם מאפשרים לכם להתפנות ולטפל בענייניכם האישיים. קרובי משפחה יתמכו בכם ויעודדו אתכם בכל הקשור לשוויון, שכן אתם מתכוננים לבצע צעד [illegible]. חוסר ידיעות מדריכם עלול לגרום לכם להפסיד הזדמנות [illegible] בענייני קריירה או מקצוע. על כן מוטב שתקפידו לקבל מידע מכל הגורמים האפשריים.

דלי (20.1–19.2): בימים אלה אתם חשים באופן חריף את המחסור [illegible] באווירה [illegible]. על אף זאת אתם מוצאים דרך ליצירת קשרים חברתיים חדשים [illegible] [illegible]

„ההאפצ'י..."

„אי אפשר שלא לחבב אותו. אחרת – הוא יפטר אותך..."

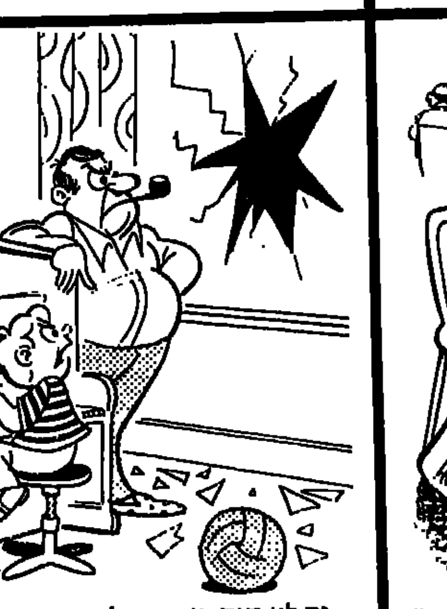
„אל תהיה טיפש, אם הייתי מנסה לחיות לפי התקציב שלנו, לעולם לא היינו מסתדרים..."

„אבא, אתה יכול להחליף לי 5 ש"ח ב־10 ש"ח?..."

"אני מוכרחה להודות, שנהניתי מכל פרוטה הערב..."

„זה לא היה קורה, אילו שיחקתי איתם כדורגל..."

„הוא תמיד מתנהג כך לאור הזרקורים..."

„חכה רגע, נדמה לי ששומעים אותו..."

„שוב איבדת את הסבון, יקירי..."

„שב, והרגש נוח...

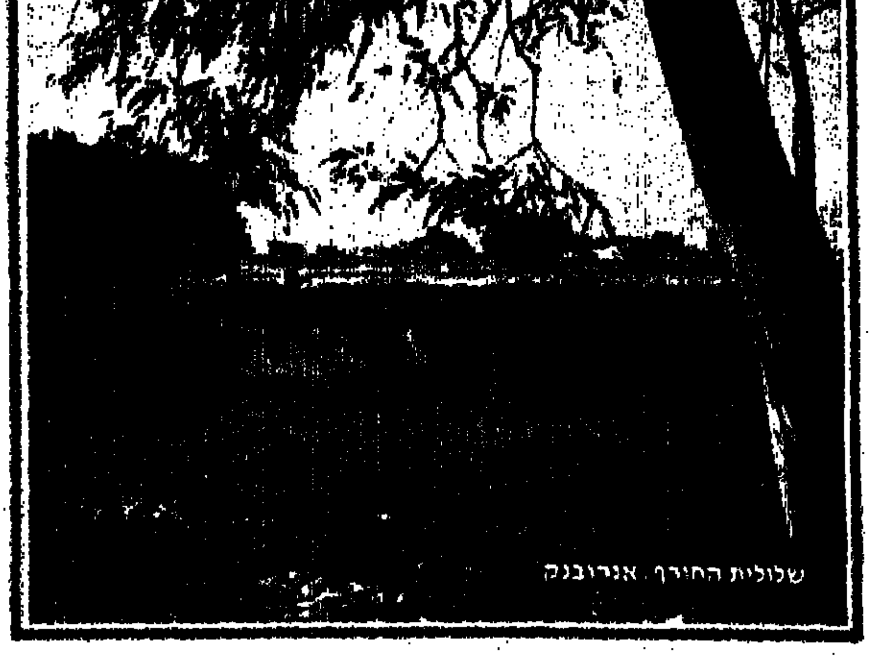
„במחיר הזה יכלו להרשות לעצמם אור חשמל..."

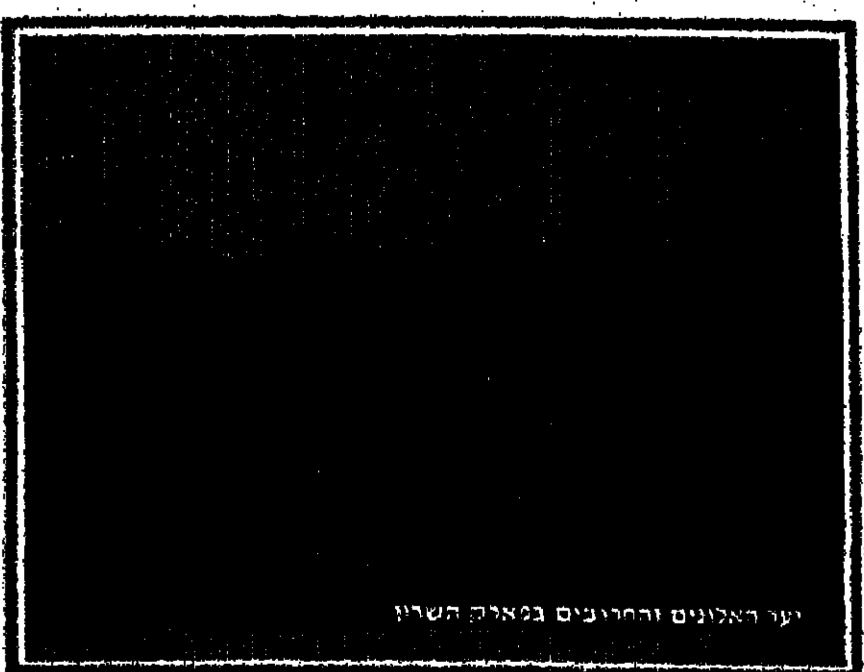
„זה יהיה ארוך ובוחי, תאלצו להמתין..."

אומרים ישנה ארץ

מרכז השדה ביער חדרה

מסלול טיול
יער חדרה

שלולית החורף, אגרובנק

יער האלונים והחרובים בפארק השרון

בוציץ

עוד לא יבשו הביצות

חורשות האקליפטוסים, שאת זרעיהם הביאו מאוסטרליה הרחוקה לפני יותר ממאה שנה, הפכו את נופה השומם של ארץ־ישראל בסוף המאה ה־19, לנוף מגוון בירק העצים הגבוהים הללו.

היום נראה את נופי יער האקליפטוסים, שהוא היער הראשון בארץ, שניטע על־ידי יהודים – יער חדרה. יער זה, הטומן בחובו פרק חשוב בתולדות הציונות, משתרע על כ־1300 דונם. למראית עין היער הזה חד־גוני, אך החודר אליו מתבשם בריח פרחי העונה, וממיגוון של צמחי חורש וביצה. שנים רבות נוצל היער הזה לכריתה מסחרית, אך הפסקתה הפכה את היער ההיסטורי למרכז טיולים, אותו פוקדים אלפי בני נוער ומטיילים, הנהנים מערכי הטבע הנדירים שבו.

כיצד מגיעים?

הבאים בכביש המהיר, פונים בצומת אולגה מזרחה לכיוון מרכז חדרה. כעבור קילומטר אחד, במחסום הרכבת, חוצים את המסילה ומיד פונים ימינה (דרומה). מכאן נוסעים בכביש לתחנת הרכבת של חדרה־מערב, כשממזרח לכביש נראה קצהו הצפוני של יער חדרה, וממערב לו שדרת אקליפטוסים עבי גזע, המעידים על עוצמתו של העץ העיקרי ביער.

נחנה את הרכב במגרש החניה (מס' 1 במפה) ונצא לסיור רגלי ולפיקניק בצל האילנות.

קודם כל כדאי לשים לב לשני עצים מיוחדים, הנטועים ליד תחנת הרכבת. האחד, הגדל ליד מדרגות הבית, הוא עץ גדול, שפירותיו התלויים מרשימים במיוחד. שמו הרשמי הוא „קיגליה מנוצה", וכינויו „עץ הנקניקים". מוצאו ממזרח אפריקה, ובארץ הוא נדיר ביותר. כאן הוא נישתל במסגרת ניסויי איקלום של עצים חדשים.

העץ השני, שהוא קוצני מאוד, ניקרא „מקלורה זהובה", ובגלל קוציו הוא משמש כגדר חיה. הפרי שלו גדול מאשכולית וצהוב בהבשלתו, אך אינו אכיל.

עכשיו נצא בדרך הכורכר דרומה, וניכנס ליער מהגשר שמעל תעלת הניקוז. ניפנה דרומה, אל מרכזי הפעילות של הנופש הפעיל ו„מרכז השדה". כאן נימצא מיתקני שעשועים לילדים ושולחנות עליהם נוכל לסעוד את ארוחת הבוקר, אך זיכרו שלא מבעירים אש ביער.

המסלול הקצר
(סיור של שעה)

נצא מהחניון (מס' 2 במפה) מזרחה, אל שולי היער, ונלך כ־300 מ' דרומה בדרך העפר. כאן ניפנה בחזרה אל היער ונגיע אל שזה הפרחים (מס' 3 במפה): רתמות, כלניות ועיריונו יוצרות כאן מרבדים נהדרים. הירוק הרענן הפזור כאן הם כרי חמציצים, המאיימים על צמחי העונה בהתפשטותם המהירה.

נמשיך מערבה, אל לב היער, בצל האקליפטוסים, שביניהם בולטים גדמים של גזעים „עתיקים", שיחי קידה שעירה, הממלאים את המירווחים שבין העצים, וחוסמים את המעבר בקוציהם השלופים. ייתכן שהרעיה השיטתית של הצאן ביער עודדה את ריבוי הצמחים הקוצניים כאן בשנים האחרונות.

ליד גיזעי העצים משתרגים מטפסי־ חורש אופייניים, כגון פרסיון, אספרג ופואה.

יער חדרה הוא כיום בן 90 שנה. כל עציו ניכרתו לפחות 12 פעמים, וסופקו לתעשיות שונות. הגדמים שנותרו מוקפים גזעים דקים וגבוהים, היוצרים סבך קשה למעבר. באחרונה התבשרנו ממינהל הקק"ל כי הוחלט לשקם את היער, לדלל את הנצרים ולהשאיר לכל אך רק גזע אחד, שיתעבה ויפתח צמרת ענפה.

נעבור שוב מעל הגשר ונפנה דרומה בדרך המקיפה את היער ממערב. (מס' 10 במפה). השדה הפתוח שלפנינו הוא אחו אמיתי של דגנים ודשא טבעי. נמשיך דרומה, עד לאוהל הבדואי של שומר היער (מס' 10 במפה), המתגורר כאן עם משפחתו.

השומר, המועסק על־ידי הקק"ל, ישמח לתת למבקרים הסברים על אורח החיים הבדואי. מטיילות יוכלו לגשת לאגף הנשים, כדי לחזות באפיית פיתות, ואילו המטיילים יוזמנו לאגף האורחים, שם יראו וישמעו על נוהגים המזכירים את אורח חיי אבותינו במדבר.

נמשיך דרומה כ־100 מ', אל שמורת בריכת הסמר (מס' 9 במפה). זוהי בריכת חורף יפהפייה, המתמלאת במי גשמים, ומי התהום הגבוהים מאפשרים לצמחי הנחל והביצה להתפתח כאן יפה. במיוחד רואים כאן את צמח הסמר הימי – ומכאן גם שם הבריכה, אבל יש כאן גם קנה, נורית המים, כריך, מיני גומא ועוד.

מומחי רשות שמורות הטבע קיבלו את הצעתנו לעשות אתר זה לשמורת טבע.

המסלול הארוך
כ־5 ק"מ ב־3 שעות הליכה

כאשר נגיע לאתר הפרחים (מס' 3 במפה), נצא מהיער אל הדרך המקיפה אותו ממזרח, ונלך בה, אך כדאי מדי פעם לחזור שוב ליער. כך נלך עד שנגיע לקבוצת אקליפטוסים גבוהים ויפים מצידה המזרחי של הדרך (מס' 4 במפה). כאן נפנה מזרחה, נעזוב את הדרך וניכנס לשדה בור פתוח המכוסה במרבדי פריחת כלניות ושיחי אלת מסטיק ענקיים.

בדרכנו נוכל להתבשם מריח פרחי ה„אקציה", היא „שיטת המשוכות", שניטעה בעבר כגדר חיה בגבול הפרדסים, וכיום אינה נפוצה ביותר. בשנות ה־30 נאספו הפרחים הצהובים למפעל הבשמים של הברון בבנימינה, שם עיבדו אותם לבושם. דרכנו מביאה אותנו אל קצה התעלה (מס' 5 במפה), המנקזת את היער לכיוון „ביצת עתה", ששמה במפה הוא „בריכת יער". נחצה את התעלה, החסומה זמנית ומונעת את זרימת המים אל הביצה הגדולה בדרום. נעבור ליד פרדסים אך לא נפגע ביבול וברכושם של החקלאים.

נמשיך ליהנות מריח פריחת הפרדסים, עד שנגיע לקצה הדרומי של היער, הנקרא „אתר האלונים" (מס' 6 במפה). בכך הגענו אל „פארק השרון" – אך במסלולנו הנוכחי לא ניכנס אליו. ננוח בצל אחד מאלוני התבור המרשימים ונהנה ממראה הכתמים הצבעוניים של הכלניות והרקפות.

החרובים והאלונים של „פארק השרון" מהווים שריד ליער הענק שהשתרע ממרגלות הכרמל ורמות מנשה בצפון, עד לירקון בדרום.

נמשיך להקיף את היער. בשוליו המערביים, נפנה בחזרה צפונה ונלך עד שנגיע לשטח פתוח, רחב ידיים, שבין היער למסילת הברזל. ממערב לנו מתרוממת גבעת כורכר (מס' 7 במפה), שפתחי מערות קבורה עתיקות נראים בה. בתקופה הביזנטית שכן כאן יישוב ויש סבורים שהיה זה כפר יהודי, המוזכר במישנה בשם בירכתא. מכאן גם שם הביצה „בירכת עתה". במקום נמצאו שרידי תעשיית זכוכית, קולומבריום ועוד, אך רוב השרידים הללו נמחקו עם חציבת הכורכר מהגבעה שעליה נמצא היישוב העתיק.

במכתש הצפוני של המחצבה ניקווים מי תהום היוצרים נוף ביצתי של אשלים.

נמשיך צפונה בדרך העפר, עד שנגיע לתעלת הניקוז (מס' 8 במפה), היוצרת תפנית וחוצה את היער מזרחה. הכניסה ליער מכאן מחייבת „שייט או שחיה".

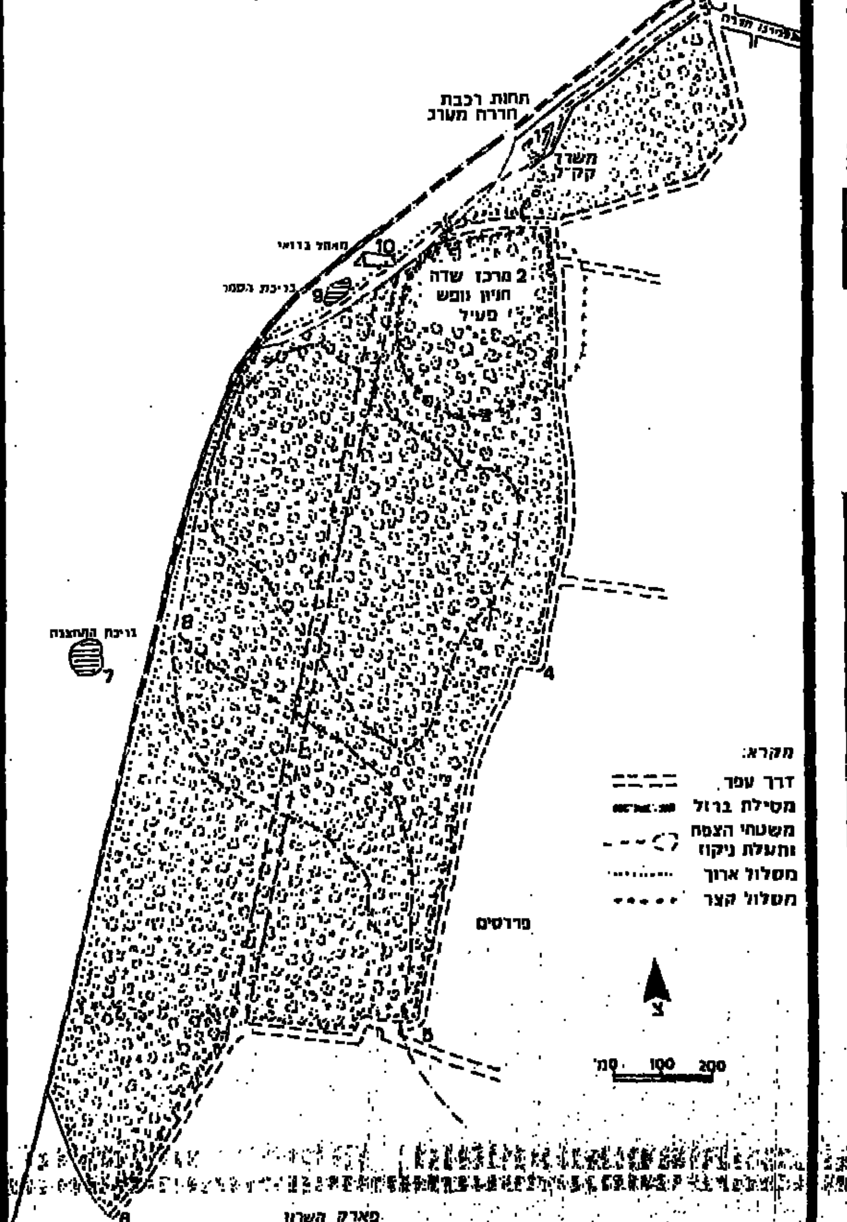
נלך לאורך התעלה הזורמת בשולי היער. בגדותיה צומחים צמחים נדירים כגון בוציץ סוככני, כף צפרדע, גומא וכו'. לאחר הליכה של חצי ק"מ נגיע אל „בריכת הסמר", ואל האוהל הבדואי, המתוארים לעיל בפרק המסלול הקצר.

■ **יחיאל מדוד חיים**

אתר מראשית ההתיישבות
היער הראשון שנטעו יהודים בארץ־ישראל

כאשר ניקנו אדמות חדרה לפני 95 שנה, בט"ו בשבט תרנ"א (1891), היו בהן ביצות גדולות. בימי קדם נוצלו הביצות כמקור לצמחי הסוף והקנה, מהם יצרו סלים ומחצלות. בביצות גם גידלו ג'מוסים (תאו חצי־מבויית), והן שרצו דגים שדגו אותם למאכל. אבל שבי־ציון שרכשו את אדמות חדרה ראו בביצות את מוקד הקדחת שהפילה בהם חללים וכך הפכו הביצות לסמל של רוע. משום כך עשו תושבי חדרה הראשונים את הכל, כדי לייבש את הביצות בהקדם. אבל עבודות הניקוז נתקלו בקשיים, והתנהלו בכבדות. הביצה הגדולה בירכת־אס, היא יער חדרה כיום, היתה הקשה ביותר לייבוש, כי היה צריך לחפור תעלות ניקוז ארוכות ממנה אל נחל חדרה או נחל אלכסנדר, המרוחקים כ־4 ק"מ מהביצה. מייסדי חדרה ביקשו מהברון רוטשילד עזרה בייבוש הביצה, ובתמורה לסיועו העבירו לרשותו את האדמות שנוקזו. יועצי הברון החליטו לכסות את הביצות בנטיעות אקליפטוסים, מתוך סברה, שהעצים הללו יינקו את המים ביתר מהירות מתעלת הניקוז. הדבר נעשה – אך לאחר חמש שנים, כאשר צמרות האקליפטוסים כבר הגיעו לגובה של 5–6 מ', התברר שהביצה ממשיכה להתקיים וכי הדרך היחידה לייבושה היא תפירת תעלות ניקוז אל הנחלים הקרובים. רק לאחר שעשו זאת, אכן יובשה הביצה.

בימי מלחמת העולם הראשונה, הצילו העצים את בני חדרה: הם כרתו עצים וסיפקו אותם לתורכים, במקום להתגייס לצבא.

תחנת מידע
בשבת 1.3.86

ליד תחנת הרכבת המערבית של חדרה, תוצב השבת תחנת מידע, בין השעות 10–13. התחנה תופעל על־ידי פעילי סניף חדרה של החברה להגנת הטבע. סיורים מודרכים, בהנחיית מדריכי „המרכז להכרת הסביבה" וחוגי הסיורים של החברה, ייצאו מתחנת הרכבת בין השעות 10.00–11.30 (מספר המקומות מוגבל). הסיורים מיועדים לחברי החברה להגנת הטבע (נא להצטייד בכרטיס חבר), אבל המעוניינים להצטרף לחברה יוכלו לעשות זאת בתחנת הרשמה במקום.

מודיעין טבע

בכל יום ה' בשבוע, בין השעות 18.00–20.00, מוזמן הציבור לטלפן אל 03-352501 (שלושה קווים), כדי לברר לאן לטייל השבת.

העורכת: דפנה מרוז
צילומים: יחיאל מדור־חיים

ידיעות אחרונות

החברה להגנת הטבע

מידע כללי

משך הטיול: מסלול קצר (בצפון היער ובמערבו) – שעה אחת. מסלול ארוך (הקפת היער, כ־5 ק"מ) – שלוש שעות.

עונה מומלצת: כל השנה. אבל בחורף יש אזורים מוצפים.

גיל המטיילים: משפחות.

ציוד מומלץ: מגפיים או נעלי הליכה בבוץ, מימיה, משקפת, מגדירי צמחים וציפורים, חוברת „יער חדרה – מרכז שדה", בהוצאת „החברה להגנת הטבע".

מפות: מפת חדרה 1:50.000 מחלקת המדידות גליון 1–5.

מפת עירונית של חדרה, הכוללת סימון שבילי טיולים ותמונות (להשיג בעיריית חדרה).

„100 שנה לאקליפטוס", טבע וארץ – כז/5, יולי־אוגוסט 1985 – מאת יחיאל מדור־חיים.

מידע נוסף: „המרכז להכרת הסביבה" של עיריית חדרה, רח' הגיבורים 41 ...
... מודיעין ... טל. 063-22380.

קריאה מהירה – ללימודים, לעבודה ו...לפנאי

דחק, עומס המוטל עלינו היום – בלימודים ובעבודה, גורם לנו להיות לחוצים.

כולנו מכירים את תופעת „לא הספקתי" או במילים אחרות: „אינני מתגבר על החומר". איננו מספיקים בלימודים, איננו מספיקים בעבודה, והתוצאה: אנו מתפקדים פחות טוב. יתרה מזאת, כבר שכחנו את הטעם והמתוק של שעות הפנאי. להיות חופשי ופנוי ובלי מחשבות מטרידות? מי עוד זוכר את ההרגשה?

קריאה מהירה באה בדיוק בשביל לפתור בעיות אלה.

בלימודים

אנו קוראים בדרך כלל כ-½ עמוד בדקה, אולם טכניקת הקריאה המהירה מלמדת את עינינו ומוחנו לתפקד טוב יותר. אנו מסוגלים להגיע, מסתבר, למהירות קריאה הגבוהה פי שניים, פי שלושה ויותר מכך. אחרים מבוגרי הקורסים לקריאה מהירה קוראים היום 10 עמודים(!) בדקה.

מתברר גם, כי הקריאה המהירה משפרת מאוד את רמת ההבנה של החומר וזכירתו. כך, ביונן להתגבר על כמויות עצומות של חומר כתוב – ללא קושי. להתכונן ביעילות ובמהירות לבחינות. לגמוע כמויות ענק של חומר ביבליוגרפי. להיות מוכן וערוך בלימודים וגם, למרבה ההפתעה, לגלות כי נשאר זמן פנוי ליהנות – ובלי נקיפות מצפון.

יצחק סיטי – מנהל מכון מיל"ה

בעבודה

בימינו, כל מי ששואף להתקדם ולהצליח בעבודתו חייב להקדיש שעות ארוכות לקריאה. בכירים מקדישים עד כ-6 שעות ביום לקריאה: אולם כיצד קוראים? כיצד מבדילים בין טפל ועיקר? כיצד קוראים ביעילות? כיצד מבינים וזוכרים טוב יותר? ובקיצור, כיצד מספיקים יותר בעבודה, עם תוצאות טובות יותר וגם נהנים משעות של פנאי לאחר העבודה?

ד"ר עמירם לנדמן מתל-אביב כותב: „שינוי מהפכני ומהותי מדהים בקליטת האינפורמציה הכתובה הנדרשת לעבודתי, עיסוקי האחרים וכתיבתי הפובליציסטית".

ואמנם, מספר עצום של משפטנים, מהנדסים, מנהלים שיכרו ללא הכר את הרגלי עבודתו ואת התוצאות המושגות.

קריאה מהירה, מאפשרת להתמודד ביעילות לפגישות חשובות. לסרוק במהירות חומר רב תוך ימי ידיעות, לחסל פיגורים בעבודה, להרחיב את הידע ולזכור טוב יותר. קצב העבודה של ימינו מחייב אותנו להיעזר בקריאה מהירה. אם זמן הוא כסף, כמאמר האמריקאים, (אגב, קוראים מהירים מושבעים) הרי שקריאה מהירה היא גם כלכלית ביותר.

יש לך פנאי?

מי שסובל מחוסר פנאי וזמנו דחוק, כל השואף לשפר ללא הכר את הישגיו בלימודים ובעבודה, קורס קריאה מהירה הוא בדיוק בשבילו. כדאי מאוד להקדיש פעמיים בשבוע (9 פגישות) לקריאה מהירה. אפשר, מסתבר, לשפר במאוד את ההישגים בלימודים ובעבודה וגם... לגלות מחדש את שעות הפנאי.

קריאה מהירה בבני-ברק

מוחדות לימודיות והשקילה המעוניינים לקיים קורסי קריאה מהירה בתחומם יוכו לסיוע מירבי ושיתוף פעולה נרחב. באיזורי ווייטה, ירושלים, גוש דן. המעוניינים נא לפנות למכון מיל"ה, 03-912093, 03-916185.

מפעלים, מוסדות, ארגונים וקיבוצים

קורסים מיוחדים רבים נערכים לאחרונה על פי הזמנה מיוחדת. בין השאר בתדיראן, טלרד, צה"ל, מסו"ת, וישובים רבים. נוכח הביקוש הרב ניתן לקיים קורסים בשבועות הקרובים אך ורק באיזורים הבאים: חיפה, ירושלים, גוש דן, איזור השרון, אזור רחובות–ראשל"צ. המעוניינים, נא לפנות אל מכון מיל"ה: 03-912093, 03-916185.

הקורסים מתקיימים במקומות שונים בארץ

בתל-אביב, בבית ציוני אמריקה, אבן גבירול 26, ביום א' 2.3 וביום ד' 5.3, בשעה 7.00 בערב.

בתל-אביב, בסמינר הקיבוצים, דרך חיפה 149, ביום ב' 3.3 וביום ה' 6.3, בשעה 7.00 בערב.

בירושלים, בבית מיטשל, סוקולוב 15 (מאחורי מלון „הנשיא"), ביום א' 2.3 וביום ד' 5.3, בשעה 7.00 בערב.

בחיפה, בבית ארדשטיין, פרץ 20, ביום א' 2.3 וביום ד' 5.3, בשעה 7.00 בערב.

בקרית-חיים (מזרחית), בבית ההסתדרות, שרת 75, ביום ב' 3.3 וביום ה' 6.3, בשעה 7.00 בערב.

בכפר-סבא, בחטיבת הביניים ע"ש אלון, רחוב גלר 6, ביום ב' 3.3 וביום ה' 6.3, בשעה 7.00 בערב.

ברמת-גן, בבית התרבות, קריניצי 6, ביום א' 2.3 וביום ד' 5.3, בשעה 7.00 בערב.

בהרצליה, בביה"ס התיכון העירוני, הרב קוק 30, ביום א' 2.3 וביום ד' 5.3, בשעה 7.00 בערב.

ברחובות, בבית החמישה, גולדברג 6 (ע"י הרבנות), ביום א' 2.3 וביום ד' 5.3, בשעה 7.00 בערב.

בפתח-תקוה, בית נטע, מונטיפיורי 38, ביום א' 2.3 וביום ד' 5.3, בשעה 7.00 בערב.

בראשון-לציון, בית יד לבנים, אחד העם 20, ביום ב' 3.3 וביום ד' 5.3, בשעה 6.00 בערב.

בנתניה, בית ליגת נשים, מקדונלד 5, יום א' 2.3 וביום ד' 5.3, בשעה 7.00 בערב.

בבאר-שבע, מתנ"ס ע"ש לוין, מרכז גילת שכונה ד', ביום ב' 3.3 וביום ה' 6.3, בשעה 7.00 בערב.

כדי להצטרף לקורס, הקדם ובוא 30 דקות לפני פתיחת הקורס, על מנת לעשות את כל סידורי ההרשמה. שכר הלימוד למשתתף – 112 שקלים חדשים.

יונה בגוש

(המשך מעמ' 27)

מאיתנו בגלל הקיצוניות. הבקיעים מתרחבים מיום ליום.

„בגוש אמונים יש שחושבים, שהכל יוכרע לפי מספר המשפחות המתגוררות בחברון, ולא לפי מידת ההסכמה הלאומית והקטנת הקיטוב והמתחים. יש מחברי שחושבים, שעתיד יהודה ושומרון יוכרע רק אם נתיישב במרכזן של ערים ערביות. בית יהודי מול בית ערבי. הם חושבים שאם יבנו בכל פינה, הערבים יקבלו אותם. לדעתי, הם טועים. צריך למקד את עיקר המאמץ ההתיישבותי במרחבים הפתוחים, ולא בתוך הערים.

„אינני שולל את הזכות לשבת בכל מקום, אבל השאלה היא מה עדיף. בחברון, למשל, יש לנו זכות להתיישב, אבל מה קורה, באים לשם טיפ-טיפין, ובכך משלמים מחיר כבד, תמורת הישגים מעטים. גם מקטינים בזה את היכולת ליצור הכרעה היסטורית. בית הדסה זה דבר חשוב. מערת המכפלה – דבר חשוב. אבל שם לא יוכרע עתיד יו"ש. באותם מאמצים ניתן להביא מספר כפול של אנשים להר חברון, או לכל שטח פתוח אחר. רק שם תיפול ההכרעה.

„צריך סדר עדיפויות נכון. היום החזית הראשית היא חזית העליה. כל מה שעשינו ביהודה ושומרון תלוי בעליה ובהסכמה הלאומית. כל עתיד יו"ש תלוי בזה. איננו מקימים מדינת יש"ע, ומי שחולם על זה מטורף".

קל לו לדבר עם העם, הוא אומר; קשה לו יותר לדבר עם חבריו: אחדים מהם יושבים בכלא, ומחבלי ג'יבריל מתהלכים חופשי. הוא כועס על הממשלה שכך נהגה: „37 שנה בלי חוקה יצרו כאן מיבנה של 30 קומות ללא יסודות. עכשיו הוא קורס לנגד עינינו, והממשלה בעצמה הורסת אותו. מי שנכנע לסחיטה של ג'יבריל בענייני חוק ומשפט – מי לידינו יתקע שלא ימנה מחר איזה 'קאנצלר ברזל' תחת איום של סחיטה?"

הוא חושב שעונשים מרתיעים אינם ערובה מפני מחתרת חדשה. רק חינוך יכול לבלום את הטירוף.

שעות, ימים הוא מתהלך עם הרעיונות. מתלבט הרבה. לפעמים הססן גדול. כותב קשה. יש לו עמוד קבוע ב„כותרת ראשית". מעת לעת הוא כותב ב„נקודה". הוא מבקר את הממשלה כמו את בית-המשפט העליון. ללא מורא: „אני נבוך כשאומרים לי שאני אמיץ. אני לא מרגיש שאני עושה משהו אמיץ במיוחד".

בן-נון על חנינה לאנשי המחתרת: „השחרור הזה לא יפתור, כמובן, את הבעיות העיקריות – אווירת המחתרת ואובדן השליטה יחד עם הפגיעה באושיות החוק והדימוקרטיה על-ידי הממשלה – ואף ייצור בעיות חדשות שניאלץ להתמודד עימן. אבל אי שיחרורם יקבור את שארית האמון כלפי בתי-המשפט והתביעה, ישטוף אנשים מתונים מן הדרך וירדף את דרכו של הפאשיזם לשלטון. מבין כל הרעות, מה עדיף?"

על „כך": „לא ייסלח לבית-המשפט העליון, על שביטל לפני כשנה את החלטתה של ועדת הבחירות המרכזית, ופתח את שערי הכנסת לפני רשימת 'כך' והרשימה המתקדמת. בכך פעל בית המשפט למען הלגיטימיות של הגיזענות והטירוף עשרת מונים יותר מעסקני קרית ארבע. בית המשפט סיכן בכך את המדינה, בעוד עסקני הקריה מסכנים בעיקר את עירם".

בשבוע שעבר נרעש מהמחשבה, שצה"ל עלול לצאת מהערים הערביות בגדה. הוא אמר שאינו יודע בדיוק למה פרס מתכוון. אוטונומיה חד-צדדית, אמר, טובה רק אם נותנים לערבים לנהל לבד את ענייניהם: „אבל אם הכוונה להוציא את צה"ל, אני נגד. זה הוליד את פסיכולוגית המחתרת. במרץ 79' הוציא וייצמן את צה"ל משכם ומרמאללה, במיסב הסגנון הפויז שלו והבלתי אחראי. אנחנו למדנו מכך מה פירוש אוטונומיה. אוטונומיה זה לבנון.

„היהירות הצברית של וייצמן היא אחד החטאים הגדולים שלנו אחרי ששת-הימים. הוא אינו מבין את העולם הערבי. הוא שטחי בעניין הזה.

„אם מישהו חושב להוציא את צה"ל, הוא צריך להבין שאין ואקום. בואקום יגדלו אירגוני טרור, כנראה לא רק ערבים. במקום שצה"ל אינו שולט, יכולים לפעול רק ערבים, ואילו במקום שצה"ל שולט יכולים יהודים וערבים לחיות באופן חופשי".

הוא חרד מפני הבאות. פתאום, בעיני רוחו, הוא רואה ברית מוזרה בין רץ להתחיה, על הפיכת ישראל למדינה דו-לאומית. הוא מתנגד לסיפות. הוא מתנגד לחוזה שלום עם חוסיין.

„חוזים לא נתנו לנו שום דבר. החתירה לחוזה שלום בכל מחיר היא שגיאה חמורה שתעלה לנו ביוקר. הנה, בסוף מלחמת העולם הראשונה היה לאירופה חוזה שלום יוצא מהכלל, ולמרות זאת מלחמה חדשה פרצה. אחרי המלחמה השניה אין חוזה שלום באירופה כבר 40 שנה, ובכל זאת היציבות טובה יותר מכל מה שחוזה יכול היה להבטיח. עם חוסיין אפשר להגיע להסדר מעשי, שלא יחייב אותנו לוויתורים מפליגים – והאוכלוסיה הערבית תשמור על זהות ערבית וניהול עצמי של חייה. זה המקסימום האפשרי עכשיו".

יואל בן-נון, איש אופטימי. זהיר מאוד בניסוחיו. המאבק על ארץ ישראל עניין לדורות, הוא יודע. בעוד 20–30 שנה, הכף תוכרע. יבואו הרבה יהודים, צה"ל ישלוט בשטח וכל אחד ינהל את חייו. אם יהיה שקט. אם לא תפרוץ מלחמה. לפעמים הוא מאוד פסימי: חושש שעוד נצטרך להתעמת עם הסורים במחיר יקר מאוד.

הוא אומר שלהיות אינטלקטואל דתי זה דבר מחייב. להיות אינטלקטואל דתי ביהודה ושומרון – זו כבר אחריות רבה: „דברים שאתה אומר פה, למחרת בבוקר יש להם השלכה על התנהגות האנשים. לעתים אני חש שאחריות היסטורית מוטלת על כתפי. כל הכרעה שתפול כאן היא בעלת משמעות היסטורית. זה מחייב אותי לכובד ראש".

עוף מוזר? מתנחל בתחפושת השמאל עוד לא עמד על טיבו. מכריו יאמרו ששינה את הראיה להרבה אנשים ביהודה ושומרון. יש שנעשו מפוכחים יותר, יש שנהיו פחות מיליטאנטיים. יואל בן-נון, אומרים, עורר תסיסה ומחשבה בגוש אמונים.

שעשועי פנאי

תשבץ מאת הלל הרשושנים

מספר 1359

21 פרסים יחולקו בתגרולת בין הפותרים נכונה. פרס א': הספר „אל תשאלי אם אני אוהב" מאת עמוס קולק ועוד 20 פרסי ספרים שונים. המען למשלוח פתרונות: „הלל", תשבץ השבוע מס' 1359, ת.ד. 20227, ת"א (61201).

במאוזן – מימין לשמאל: 1) מין פרפר גדול 4) אוייב 6) אחד מטעמי המקרא 10) כרך בשווייץ 11) סוכן מסחרי 13) מבדיל בין חדר לחדר 14) דבר קיים 15) שר בממשלת ישראל 17) שפל־רוח 18) „תרדיף" (שם נרדף) ל„כעס" 19) קרש דק 21) פקיד הכותב במישרד 23) אבי הבעל 25) שולט ביד חזקה – „דיקטטור" בלעז – מתחדישי הלשונאי חלל הרשושנים 27) חסר־כוח 28) כיסוי גומי לנעל 30) שלמונים 31) נכרי 32) עיירה מתפתחת בגליל התחתון: נבנתה בשנת 1965; 33) בהמה גסה טהורה 34) אחת המגילות בתנ"ך 36) בעל־חיים שמגוריו בין גדרי עצים וענפים 37) חסרון גופני 38) ישוב עברי על שפת הים: נוסד בשנת 1923 40) „סנה" ללא „צמרת" 41) יועצו של משה רבנו 42) עוף ים 44) מקום מנוחתו של ישראל גלילי ז"ל 45) שבט סופרים 47) שיר אהבה ל־3 – 13 חרוזים – ביטוי איטלקי 50) שנון 51) עושה ציפוי אריג לרהיטים 53) גמול בעד מעשה רע 54) מאבני החושן 55) בליטה לאורך בנין 56) ביטוי של צער 57) חצי אי בדרום־מזרח אירופה.

במאונך – מלמעלה למטה: 1) אחד מתלמידיו של רבי יוחנן בן זכאי; לדעתו, לב טוב היא התכונה הרצויה ביותר לאדם (אבות ב'); 2) כלי באישקוקה (שחמט); 3) זימרה 4) „תרדיף" ל„מתלפה" 5) חסר־תוכן 7) צעיר בשנים 8) לכב 9) מלך מקדוניה (356–323 לפני הספירה); 11) הצד המחודד בקרדום 12) מתלוצץ על דברים רציניים 15) רצועת יבשה בין שני ימים 16) פרי בלתי בשל 18) עליו נכתבים ספרי תורה, תפילין ומזוזות 20) „תרדיף" ל„רגל" 22) בירת מדינה ערבית־נוצרית 23) הר מכוסה תמיד שלג – „שניר" 24) שטח נתון לשלטון מחוקק ועצמאי 26) מכונה המפנה את העפר הצידה 28) עוברים לרוחב האויב 29) אשת יעקב אבינו 35) קופץ תמיד בראש 37) נמצא בין הצלעות ובין חירך 39) כלי לחימום מים 41) אשת חבר הקיני שהרגה את סיסרא 43) שטח של שדה 44) שמו העברי של כוכב הלכת „ווס" 46) ציפורן חדה באצבע חיות־טרף 48) „תרדיף" ל„צדע" 49) אגם גדול 50) רצועה להידוק הגרביים 52) עשוק; מיסכן 54) „תרדיף" ל„שגגה".

הציור השבועי לילד

לאן אבי נעלם?

תשבץ תרתי משמע ©

מאת נדיב אבידן

תשבץ מס. 117

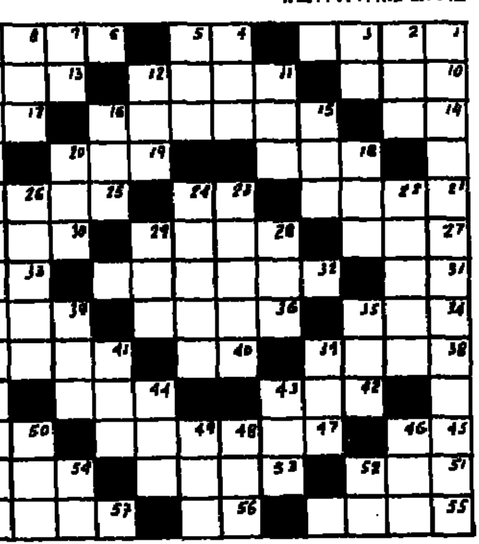
מאוזן
1. פארו, פארו בשקט (5)
4. בינג ג'נריישן ימצא את מקומו בסולם (מ) (5)
7. לכלוך התולצה שווה מבט (מ) (5)
8. אלוף האלופים לפחות עפ"י עדרתו (5)
9. נ.ב. אם יעז זה לא מבשר טובות (3,4)
11. תמיכה מסוג ב' (2)
13. לך בחזרה לשער (2)
14. כתוב בעיתון: מי שמחליף את הכסף, מרזה (7)
18. התואר: מלך המכון (2, 3)
19. הפרות תקועים בגרון (5)
20. בנה לא חסר דבר אבל היא כבר גמורה (5) (עפ"י אילן גולדהירש)
21. כששומרים עליה המכונית באה בזמן (5)

מאונך
1. אם את בת־אדם תגישי כבר קפה (4)
2. אשף הבטוי ממש משגע (5)
3. מספיקו מהבקר צריך לעלות (3)
4. אבימלך, עפ"י הצהרתו, הוא סימן ההיכר שלו (3,4)
5. גם הוא רוטן שיש לו ותק (4)
6. בצרפת חי אביו של פרס (6) (עפ"י פנחס ארונס)
10. האם זה אושר אמיתי או שהיא מסוגלת ללדת (7)
12. הראשון שהבחין בו היה סופר שגעון (6)
15. הוא מת על הפרופסור עם הזקן (5)
16. לקראת האוניברסיטה הוא רכש מעריצים (4)
17. ספר החורבן (4)
19. המספר הזה מסרב לאכול (3) (עפ"י מנחם יצחקי)

בין הפותרים יוגרל סך 12 ש"ח.

את הפתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע "ידיעות אחרונות ת.ד. 9177 מיקוד 61091 ת"א.

חכמים ברבוע

הקוראים המעוניינים להשתתף בחיבור הגדרות ברוח תשבץ תרתי משמע, מוזמנים לשלוח הגדרות למלים עד תשע אותיות (על גבי גלויות בלבד).

המערכת שומרת לעצמה זכות שיבוש בהגדרות. בין המשתתפים תערכנה הגרלות־פרסים יקרי־ערך אחת לחודש.

הכתובת למשלוח הגדרות: חכמים בריבוע ידיעות אחרונות ת.ד. 9177 מיקוד 61091 תל־אביב

צופן

	1	2	3	4	5	6
א	כ	ל	מ	ע	ש	ה
ב	ד	ג	ד	ג	ר	ב
ג	כ	נ	ו	ל	א	ש
ד	ל	ש	ש	ה	ש	י
ה	ו	ק	מ	ו	ל	ת

לפניכם אימרה מתוך מידרש רבא. האימרה מתחילה באות ג' (4–ב). ניתן לנוע ממשבצת אחת לשניה בכיוון מטה ומעלה ולצדדים.

בין הפותרים יוגרל עט יקר ערך.

אותיות ומיספרים

מספר 1106

לפניכם חידת „אותיות ומספרים". בפעולת החילוק הוחלפו הספרות באותיות. יש לשחזר את פעולת החשבון, ולמצוא את הספרה שאינה משתתפת בה ● 12 פרסי ספרים יחולקו בתגרולת בין הפותרים נכונה ● המען למשלוח הפתרון: „אותיות ומספרים מס' 1106", ת"ד 20227, ת"א.

פתרון חידת „אותיות ומספרים" מספר 1072

א. שיחזור פעולת החילוק בספרות.

הפתרונות והזוכים

שמות 5 חיילי צה"ל, שזכו כ"א בספר, בתגרולת „אותיות ומספרים" 1101/2

1) רס"ל נחמיה מינטאורנו, מ.א. 3365441, ד.צ. 01970, צה"ל. 2) במ"ר אילן בונן, מ.א. 3712339, ד.צ. 02335, צה"ל. 3) סרן אבי סער, ד.צ. 02158, ב"ט, צה"ל. 94 סגן מאיר קליין, ד.צ. 01465, צה"ל. 5) רס"ל שמעון שריק, מ.א. 3341605, ד.צ. ת"א/01625, צה"ל (כתובת אזרחית: 5102/5, אילת 88000).

גל' 1144

תשבץ תרתי־משמע: ב־10 ש"ח זכה: גוצי שפיר, החדר 15, נחלת־יהודה 75910.
כתב־צורים: בתיק גב זכה: מגווי אורן, החייל 28 א', רעננה 43000.
חשבון קטן: במחשב כיס זכה: דוון אילן, ר"ג, רחוב אילת 39.
חכמים בריבוע לחודש דצמבר: מוטי ולחויז, רחוב שפירא 41, פ"ת 49491.

גל' 1145

תשבץ תרתי־משמע: ב־10 ש"ח זכתה: טליה סיון, בצלאל 3, ת"א.
עושים חושבים: בתיק צד זכתה: אסתר שלזינגר, קיבוץ רפנה ד.נ. ג.ע. 12235.
מי אני: במחשב כיס זכתה: אורה גולדפרב, הנשיא הראשון 21 ב', רחובות 76302.

גל' 1146

תשבץ תרתי־משמע: ב־10 ש"ח זכתה: עתליה

פתרון גליון 1148

● עושים חושבים: 43, 25, 34, 58, 37.
● מי אני: סקרלטי אלסנדרו ודומניקו.

פתרון תשבץ תרתי משמע מס' 112

שחמט מאת אורי צחור

נצחון רומני בבאר־שבע

רב האמן הרומני מיהאי שובה זכה במקום הראשון בתחרות הבינלאומית בשחמט שנערכה בבאר־שבע. שובה ניצח בעיקר בזכות הידע התיאורטי הרב שלו ונסיונו העשיר. השחמטאי הרומני, כסוף השיעור, הצטיין כבר בתחרות שנערכה בבאר־שבע לפני שנתיים בה ניצח את אחד משני הזוכים במקום הראשון – ויקטור קורצ'נוי. אלוף ישראל בשחמט אלון גרינפלד „רץ" עם שובה בראש כסיבובים הראשונים אך הפסד לרב האמן דימיטרי גורביץ' מארצות הברית בסיבוב התשיעי מנע ממנו את הסיכוי לזכות במקום ראשון.

שני מנצחים – בסוף שבוע

אורן שחר מבאר־שבע ואורי לק מתל־אביב צברו – 4.5 נקודות בחמשה משחקים, כל אחד, כתחרות סוף שבוע שנערכה בבאר־שבע. כראשון הוכרז שחר בשל איכות נקודות עדיפה. אחריהם סיימו: יעקב סטיסים מחיפה, משה סיירניק, גדי מרקביץ, אייל קורן, גיא רוזנברג ויובל מינסטר, כולם מבאר־שבע – 4 כ"א. 55 שחמטאים השתתפו בתחרות שנוהלה בידי ליעד גרינפלד.

נצחון לשורט „הגדול"

ברידג' מאת רחל שמיר

הברידג' באופנה

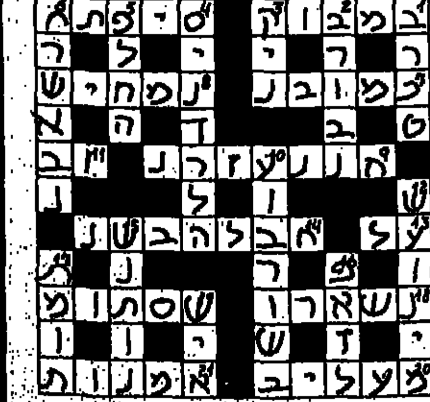
„מי שמשחק ברידג' כיום הוא IN, ומי שאינו משחק הוא OUT", כך הצהירה עירנה, תוך כדי שיחה במיפגש שבועי של תגע חברות.

„אני IN אם כך", אמרה חבירה בצהלה, כשהיא נוגעת בעיגיה בגודל אצבעה. היא כריאנה מתמדת. „רוצה בלבוש שלך איגר IN".

	צפון	
	♠ A ♥ 10 7 ♦ A 9 8 6 4 ♣ A 8 7 4 3	
מערב ♠ J 10 9 7 ♥ 6 5 4 ♦ K 10 2 ♣ Q 9 6		**מזרח** ♠ 8 6 5 4 3 2 ♥ 3 2 ♦ Q ♣ J 10 5 2
	דרום ♠ K Q ♥ A K Q J 9 8 ♦ J 7 5 3 ♣ K	

מטבעות ומדליות מאת חיים לנגלבן

המטבע החמישי של ג'רסי

המיטבעה הבריטית המלכותית הודיעה על הנפקת מטבע נוסף בסדרת המטבעות בני 1 לישט"ש של ג'רסי. המטבע, בתגמיר קשוט, מייצג את המחוז הכנייסתי (פאריש) של סט. לורנס. הכמויות מוגבלות ביותר: 250 בזהב 22 קרט ו־2,500 יחידות בכסף סטרלינג בטוהר 925/000.

מטבעות זיכרון בציכוסלובקיה

על בולים ובולאים מאת שלמה שמגר

100 לארתור רובינשטיין

מלאת מאה שנה להולדת המנצח הנודע הפסנתרן ארתור רובינשטיין, מנפיקה „ישראל" בחודש הבא בול בן ששים אגורות – דשפים מילימטר. האורך נבעך מן הצורך לתת מקום בבול לשלושה רישומים של פאבלו פיקאסו, בהם הנציח הצייר הגדול את ידידו, משנת ב־1963. מעצב הבול הוא יצחק גרנות.

יובל ל„קול ישראל"

מוזיאון בקפריסין

עצמאות לארובה

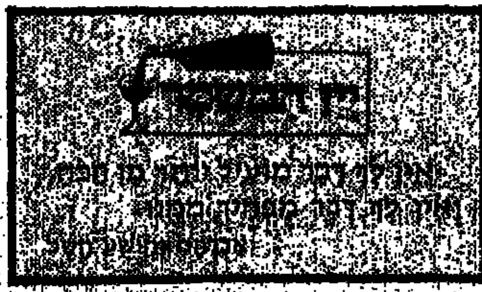
סקירת הספרים

כל כך מתוקים – לאכול אותם!

שתי סדרות של תמונות לפעוטות בהוצאת "יבנה/כתר"

שתי הסדרות מכילות שמונה ספרונים צבעוניים (15×15 ס"מ) בעלי 8 דפים פלסטיים לא־רעילים: ארבעה עם דמויות של וולט דיסני – מיקי מאוס, מיני, פינוקיו ובמבי, המופיעים על עטיפותיהם בשמם, וארבעת האחרים הם "הצבעים שלי", "החיות שלי", "החדר שלי", "היום שלי". כולם ללא טקסט, ואת כולם אפשר לרחוץ ולהכניס לפה ללא חשש: הספר לא יתקלקל וגם לא התינוק. בעניין וולט דיסני, אמי מנחשת כי למו"ל היו כמה תמונות של האמן המנוח, שגוייסו לספרונים אלה (כדי להכין את התינוקות לתרבות הדיסנית?). בכל ספרון מככבות בערבוביה כל מיני דמויות, בלי קשר לזו שעל העטיפה (למשל: פו הדב, פיטר פן, שלגיה וכו'), בהנחה שלזאטוטים לא יהיה איכפת.

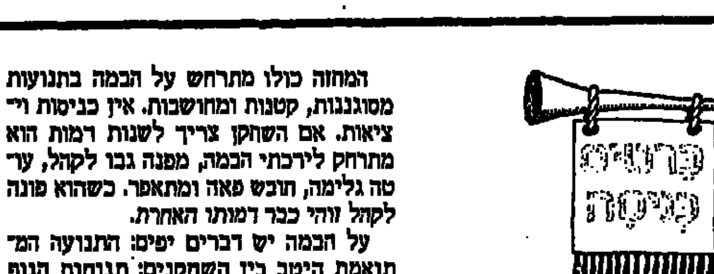
לשמח לב הורים

היום נדבר על הורים עצובים. יש דבר כזה. לפעמים אבא חוזר מהעבודה עייף ומעוצבן, או שאמא פתאום מקבלת מצב רוח, כי שמעה שהדוד שלה חולה. יש אלף גורמים בעולם להורים עצובים, אבל יש רק דבר אחד שמוציא מהם את העצבות בן רגע. תאמינו לי, זה בדוק.

אז ככה: ברגע שאתם מבחינים שאבא־אמא במצב רוח, אתם נכנסים למטבח ומוציאים מן המקרר שקית של שמנת מתוקה. מבקשים מן האח או האחות (ילדים יחידים תמיד סובלים, כי הם צריכים לעבוד יותר קשה) להקציף את השמנת עם כף סוכר. בינתיים אתם מכינים ספלים גדולים ושמים בתוך כל ספל שתי כפיות גדושות של שוקולית, או אבקה לעשיית שוקו. על השוקולית אתם שופכים חלב חם. מיד אחר כך אתם מחפשים בארון המשקאות ליקר "סברה", או כל ליקר אחר שכתוב עליו שהוא עשוי מתפוזים. מביאים את בקבוק הליקר למטבח, מוסיפים לכל כוס שוקו חם שתי כפות ליקר, ועל זה מנה הגונה של קצפת מתוקה. מניחים על מגש את כל הספלים, נכנסים לחדר שבו יושבים ההורים העצובים, וכעבור דקה יש לכם הורים שמחים וגאים. אם נשאר קצת בספל – תטעמו גם אתם.

דניאלה שמי

משפט האלמנה עם הרוח

מחזה מאת י.ל.פרץ. עיבוד ובימוי – נטע פלוצקי; עיצוב במה ותלבושות – עופרה צדיק

פת לחם, רק זאת ביקשה שונמית, אלמנה ענייה שחיה בימיו של המלך שלמה. על אף הרעב הכבד ועונייה המרוד לא איבדה שונמית את מידת הרחמים, והאכילה את מי שחשבה לרעב ממנה. רוח סערה חטפה ממנה את כיכר הלחם שאפתה מצרור הקמח האחרון ולזאת לא יכלה לסלוח. שלמה המלך, היושב על כסאו בירושלים הוא שישפוט בינה לבין הרוח. כאן אנו מתוודעים אל הסדר העולמי המפעיל את כל הברואים. על־פי אותו צדק, על הפרט לסמוך על הכוח העליון שמעשיו נעשים בתבונה. השונמית הלכה לברר, כיצד נראה אותו צדק.

נטע פלוצקי שעיבדה וביימה את סיפורו של י.ל. פרץ המבוסס על אגדה עממית, נטעה אותו בנופים אחרים. נטע, שלמדה תיאטרון ביפאן והוקסמה ממנו, מצאה סיפורי אגדה יפאניים העוסקים אף הם בנחיתותו של האדם מול איתני הטבע. האלמנה שונמית והמלך שלמה שלה הם יפאנים.

המחזה כולו מתרחש על הבמה בתנועות מסוגננות, קטנות ומחושבות. אין כניסות ויציאות. אם השחקן צריך לשנות דמות הוא מתרחק לירכתי הבמה, מפנה גבו לקהל, עוטה גלימה, חובש פאה ומתאפר. כשהוא פונה לקהל זוהי כבר דמותו האחרת.

על הבמה יש דברים יפים: התנועה המתואמת היטב בין השחקנים; תנוחות הגוף הבלתי רגילות; החפצים לובשים ופושטים צורה בשימושיהם השונים. וגם הרבה צרימות: סיגריה נדלקת – הומור עכשווי מעורב; הריקלום, הכאילו יפאני; והסקס. המון סקס והרבה דם. הקטנים שהיו עימי התלוננו שמשעממם להם, ושהם לא מבינים שום דבר. המבוגרים היו יותר סבלניים.

בעצם, היתה אגדה והיה מחזה־לחוד. ההצגה על הבמה היתה אופרה יפה ותמונה משהו, מסיפור אחר.

שרה ארנון

יומני של אנק

פתק מהמורה

יום שבו אני מקבלת מהמורה פתק, שבו אני מוזמנת לשיחה, איננו בדיוק יום שכולו טוב. נכון, אני יודעת שבני יניב לא בדיוק טלית שכולה תכלת, אבל כל הגישה הזאת להזמין אותי לשיחה נראית לי מיושנת. מילא, אם גם יניב היה משתתף בשיחה, עוד הייתי מבינה! אבל, לא. הוא טרח שוב ושוב להסביר לי שהמורה רוצה לדבר רק אתי.

מה קרה, האם יניב הוא כל־כך בעייתי, ששיחה אתו בלבד אינה מספקת? נראה שהפעם יניב עולל משהו מיוחד. כששאלתי אותו על כך, ענה לי: "לא עשיתי כלום!"

"אתה בטוח?" הוספתי לחקור.

"אני בטוח," ענה, כשהוא נועץ בי מבט תמים.

מרגיז אותי כשמישהו עושה עצמו צדיק תמים, כאילו זה עתה יצא מתחת נזר!

"תשמע, יניב," אמרתי בכעס, "כל אחד יכול להכשל פעם! אז תספר לי – ומהר!"

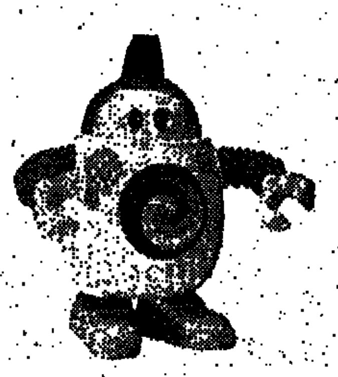
לפעמים אני מרגישה כמו האיש שדבר אל הקיר. יניב שתק.

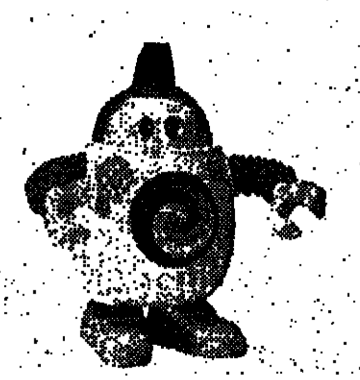
הגעתי לבית־הספר דרוכה כמו קפיץ! ואז הודיעה לי המורה שהיא מבקשת ממני לעזור לה בהכנת תכנית לחגיגה בכתה... אז תגידו בעצמכם: אי אפשר להוסיף עוד שלש מלים בפתק?

גילה מנה פליישר

רובוט פוזל וחבריו היפנים

אחרי שהיפנים כבשו את ענף האלקטרוניקה, הם הולכים על הצעצועים. "המהפכה הצהובה" מתחילה מן העריסה. שני צעצועים של יצרן יפני בשם "קאוואדה" הגיעו אלי לאחרונה. הראשון – רובוט פוזל צבעוני, מיועד לבני שנתיים ומעלה, אם כי גם צעירים יותר הצליחו לגרור אותו על הרצפה, להקים רעש וליהנות. הרובוט מתפקד כמו "מרכז פעילויות" נייד; אפשר למשוך את ידיו, המשמיעות אגב כך חריקות המורטות את עצבי המבוגרים ומשמחות ילדים; אפשר לסובב את ראשו, להסיעו הלוך ושוב כמכונית בעזרת גלגליו האדומים, וגם להצעידו על זוג רגליים צהובות. הייתי מוותרת על מדבקות הנייר הצבעוניות,

שהדביק עליו היצרן, כי אחרי טיפול או שניים של זאטוט נמרץ הן הופכות לכתמים דביקים, הפוגעים ביופיו של הרובוט. זה מוכרח לחיות יפה במחיר כזה: 44.72 שקלים חדשים (נכון לראשית ינואר).

עוד מתוצרת "קאוואדה" היפני הוא משחק הרכבה צבעוני ויפהפה. יתרונו: הוא מתאים לקשת רחבה מאוד של גילים, יחסית למשחקי הרכבה. כבר בגיל חצי שנה יכולים הפעוטות לשלוף מתוכו את האטבות הצהוב, הפילון התכול והפטיש האדום, לכרסם, להכות ולהתייחס אליהם כמו אל צעצועי פלסטיק לכל דבר. ככל שעולה הגיל מתרחב מיגוון אפשרויות השימוש, מהרכבות פשוטות ועד לבניית חיות ודמויות, שגם בני חמש נהנו מהם. איכות הביצוע מעולה, וכל הכבודה הזאת מאוחסנת בקופסה גדולה ומרשימה. אם תביאו אותה כמתנה, איש לא יחשוד בכם שקניתם אותה בפרוטות: 44.72 שקלים חדשים (נכון לראשית ינואר).

משחק הרכבה אחר, מעולה לא פחות, הוא מערך לבני ההרכבה מתוצרת "קולי", המתאים לבני 2–5. העקרון דומה לזה של "לגו", אך בגלל צורתם השונה ומעוגלת של הלבנים והגלילות ניתן להפיק מהן תוצאות שהן בלתי אפשריות [illegible]

המכון להשתלמות מקצועית משולבת

מהנדס, הנדסאי, טכנאי

נמשכת ההרשמה להשתלמויות הבאות:

☆ מיקרופרוססורים.
☆ רובוטיקה ובקרה ממוחשבת.
☆ תוכניתן מחשבים – סוג 1

פרטים והרשמה – כל יום משעה 08.00 – 19.00 ביום ו' עד 13.00.

תל־אביב שד' דוד המלך 39 מיקוד 64954 טל: 234507 233231/293	חיפה שמריהו לוין 30 מיקוד 33103 טל': 664671 666182
ירושלים: רח' דורות ראשונים 8 (סמטה מהמדרחוב) טל': 223033 221979	נתניה: ירושלים 1 מיקוד 42437 טל': 32727

המכון לשפה **ספרדית**

19 שנות נסיון • מורים בעלי נסיון רב • כתות מצומצמות
7 רמות • בוקר צהריים וערב • קורס אינטנסיבי
• קורס לשיחה שוטפת • ספריה בספרדית קלה
• קסטות ללימוד.
הקורס למתחילים מאפשר לדבר תוך 4 חודשים
דיזנגוף 184, 03-481539, 03-220223

גם את יכולה להרוויח 800 ש"ח לחודש כתמלילנית

אנו נכשיר אותך תוך חודש חודשיים כתמלילנית על גבי מחשב משוכלל ללא תלות בגילך והשכלתך. לבחירתך לימודי בוקר, צהריים או ערב.
■ קורס רגיל כולל כתבנות ■ קורס מזורז לכתבניות. הכוונה תעסוקתית למסיימות

תל־אביב	חיפה	ירושלים	רמת־גן	ראשל"צ
בן יהודה 28 טל' 297421	ביאליק 17 פינת הרצל טל' 664505	יפו 36 221933	ביאליק 47 טל' 726132 (מול אורדע)	רוטשילד 35 טל' 958801
פתח־תקוה עכילוב 13 טל' 913665	בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל' 531161	הרצליה סוקולוב 35 פינת בן גוריון טל' 87682	נתניה הרצל 24 טל' 22404	חולון סוקולוב 48 טל' 880889
רחובות הרצל 163 טל' 453532	רמלה הרצל 84 טל' 242386	באר־שבע החלוץ 86 טל' 32872	אשדוד בית פאן־לון מרכז א' טל' 35624	כפר סבא עמרמי 3 מול פינגווין טל' 44206

פנו לסניפינו הקרוב אליך בין השעות 9.00-19.30 רצוף

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

הכנה לבחינה הפסיכומטרית

● קורס מקיף לבחינת הפסיכומטרית הכולל: צורות; מתמטיקה; עברית; לוגיקה.
● קורס מיוחד להבנת באנגלית.
● קורס עזר מיוחד למתקשים במתמטיקה.
● חומר לימוד ותרגול מסורט ביותר וברמות גבוהות.
● מבחנים בהתאם למועד הבחינה האחרון.
● צוות מרצים מעולה ומנוסה.

מועד פתיחה: 6.3

HIGH Q ליד בי"ס אנקורי

בי"ס אנקורי, רח' טרומפלדור 32, טל' 297180, בשעות 08.00-20.00

כמה שווה לך לשלוט באנגלית...

1986

ידיעת השפה האנגלית מהווה כיום הכרח המציאות לכל אדם בישראל. על מנת למצוא את הדרך בסבך המודעות והפירסומים המוצעים מידי בוקר וערב בעיתונות היומית, החלטנו להבהיר באמת מה קורה בתחום זה.

מסתבר כי מעל 75% מכל לומדי האנגלית בארץ לומדים באחד מ־16 הסניפים של המכונים האמריקאים.

עובדה מעניינת נוספת היא שהמוסדות והגופים הגדולים במדינה שולחים את עובדיהם ומנהליהם ללמוד אנגלית במכונים האמריקאים: צה"ל, משרד החינוך, נציבות שירות המדינה, כל משרדי הממשלה, הבנקים הגדולים, קואופרטיב אגד, חברות ביטוח ועשרות מוסדות ומפעלים אחרים.

המכונים האמריקאים לשפות מהווים מזה 15 שנה את המוסד הגדול והחשוב ביותר בארץ להוראת האנגלית, וזכו 7 פעמים ברציפות בתואר "השירות הנבחר" כולל 1985-1986 במישאל שערך "ידיעות אחרונות".

המכונים האמריקאים מציעים מגוון רחב של נושאים ואפשרויות לימוד הכוללים קורסים רגילים לקבוצות או לבודדים, שיעורים פרטיים, קורסים בשפה המקצועית על כל גווניה, קורסים בשפה מדוברת, קורסים לילדים ונוער ועוד רבות האפשרויות.

לרשות הלומדים שיטות ועזרי לימוד חדשים ומשוכללים. צוות ההוראה במכונים האמריקאים מונה כ־200 מורים ואנשי פדגוגיה מקצועיים ומנוסים, בעלי הכשרה אקדמאית אשר רובם מוצאם מארץ דוברת אנגלית.

רק המכונים האמריקאים מאפשרים לכל לומד ללמוד במסלול אישי המותאם לרמתו על ידי הכוונת הלומד לאחר מ־12 רמות הלימוד. דבר המבטיח אחידות בכיתה והתקדמות מהירה.

הלימודים נעשים בקבוצות קטנות של 15 עד 18 לומדים בקבוצה, דבר המאפשר יחס אישי ומעקב צמוד ואינדיבידואלי אחר התקדמות הלומד.

האוירה בשיעור היא חברתית ונינוחה על כוס משקה חם כאשר כל לומד יכול לדבר ולהשתתף באופן פעיל בשיעור.

רבים משתחררים מהפחד "לפתוח את הפה" ומתחילים לדבר אנגלית לא רק בבית הספר.

חלק ניכר מהלומדים מגיעים בעקבות המלצות מחברים ורוב הלומדים ממשיכים ללמוד בקורסים נוספים ברמות גבוהות יותר.

שכר הלימוד במכונים האמריקאים לשפות נמוך ב־30%-50% מבתי ספר אחרים: 110 ש"ח עבור 50 שיעורים (במקום 220 ש"ח).

הפונים למכונים האמריקאים עוברים שיחת ייעוץ ומבחן התאמת רמה חינם.

כמו כן מוזמנים הפונים לבקר בשיעור לדוגמא ללא כל התחייבות מצידם.

לרשות הלומדים קורסי בוקר וערב או שיעורים פרטיים בהתאם לבחירתם.

היועצת המקצועית והמורים המסורים מזמינים אותך לשיחת ייעוץ, מבחן התאמה ושיעור לדוגמא ללא כל התחייבות מצידך.

המכונים האמריקאים לשפות פתוחים כל יום בין השעות 9.00-13.00 16.00-19.30.

תל־אביב דיזנגוף 115 ליד סופר רוול, טל. 228545
רמת־גן ביאליק 47 מול אורדע, טל. 726132
הרצליה סוקולוב 35 פ. בן גוריון טל. 87682
אשדוד מרכז א' בנין פאן־לון, טל. 35624
חיפה בלפור 5 פינת נורדאו, טל. 669041
חולון סוקולוב 48 בנין הסופר, טל. 880889
פתח־תקוה איכילוב 13, טל. 913665
ירושלים יפו 36 מול בית יואל, טל. 221933
בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור, טל. 584161
באר־שבע החלוץ 86 מול ק. שביט, טל. 32872
נתניה הרצל 24 כיכר ציון, טל. 22404
ראשל"צ רוטשילד 35 פסג' חיים, טל. 958801
רחובות הרצל 163 טל. 453532
ק. חיים וביאליק העמקים 3, טל. 740410
כפר־סבא עמרמי 3 מול פינגווין, טל. 444206
רמלה הרצל 84 בפסג' מעל בנק לאומי, טל. 242386
קרית אונו — מרכז קהילתי רח' צה"ל 104 טל: 716647

מישלב – מכון ישראלי להשכלה | קשרים – שרותי תקשורת

עכשיו הזמן ללמוד מיקצוע תכליתי

קורס ליחסי ציבור ולפירסום
כולל שיווק ויחסי אנוש – מחזור קיץ 86

הרצאות ✱ סדנאות ✱ סיורים ✱ יעוץ מקצועי ✱ לעומדים בבחינות תוענק תעודת גמר
פרטים והרשמה: מישלב, רח' ויצמן 53 תל־אביב, טלפון 263185-9, 03-265861
בשעות 8-13 לפני־הצהרים, 4.30-20.30 אחר־הצהרים. הפתיחה ב־31.3.86

משרד החינוך והתרבות — המחלקה להכשרת עובדי הוראה

הסמינר למורי מלאכה ולאומנויות

רחוב פטאי 14 גבעתיים 53203, טל' 321308, 322408 *

החלה ההרשמה לשנה"ל תשמ"ז

מתקבלים:
תלמידים ותלמידות שעמדו: בבחינות בגרות עיוניות או מקצועיות. הנדסאים והנדסאיות. מורים מוסמכים ואקדמאים המבקשים להסב מקצועם. מורים משתלמים.

מקצועות הלימוד:
לתלמידים סדירים: לימודים עבריים ופדגוגיים ולימודי מלאכות:
עץ, עבודות נוי, שרטוט, מתכת, אריגה, כתב אומנותי, קרמיקה, רישום, מלאכת מחשבת, צורה וצבע, תפירה, עיצוב תלת־ממדי, חשמלטרוניקה, ועוד.

למורים משתלמים: רקימת עמים, מקרמה פיסולי, תחרה ומסרגת קרושה, גילוף עץ, רקימה יצירתית, אריגה, תפירה, מלאכת מחשבת, תכשיטנות, חומרים לגיל הרך, הדפסות, פיסול רך, טלאים ועוד.
* הלימודים עשויים להתקיים בבית ברל.

ההרשמה:
כל יום בין השעות 8.00-14.00 לפנה"צ.
הנרשמים מתבקשים להביא עמם: תעודת השכלה, 3 תמונות ודמי הרשמה בסך 50 ש"ח.

סדנא לעיצוב. פנים. אדריכלות.

קריאה מהנה בשבועון "לאשה"

השקע בעצמך!!! לימוד מקצוע או שפה – השקעה לכל החיים...

הנהלת חשבונות

נפתחים קורסים סוג 1+2; 3 ב 4.3.86
• קורסי ערב מזורזים פעמיים בשבוע במשך 5 חודשים
• קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות.

כולל לימוד הנה"ח ממוחשבת.

השיטה המשולבת מקצרת את תקופת הלימודים לחצי ומוזילה את שכר הלימוד בשליש.

קורס כתבנות או אנגלית חינם לכל נרשם — למד במוסד מוכר

• הכנה לבחינות סיום ממשלתיות • קבוצות לימוד קטנות • מרצים מנוסים / לימוד אינטנסיבי • תירגול בעבודה מעשית • השתלמות במכון

מכון ישראלי למינהל

תכנות מחשבים

10 סיבות טובות ללמוד במכון להכשרה מקצועית

1) 5 שפות תכנות במקום 3
2) הכנה לסוג ממשלתי
3) 25 שנות נסיון בהכשרה מקצועית
4) הכוונה לעבודה למסיימים
5) השתלמות באנגלית או בהנה"ח חשבונות למעוניינים ללא תשלום נוסף
6) שעות נוספות רבות של תרגול על גבי מחשבים
7) סידור מיוחד למשרתים במילואים
8) תנאים מיוחדים לחיילים משוחררים
9) בית הספר היחיד בארץ החותם עם הלומדים על הסכם מאושר
10) שכר הלימוד הנמוך ביותר בארץ

נפתחים קורסי בוקר וערב
• קורסי ערב שנתיים – 2 פגישות שבועיות
• קורסי בוקר חצי שנתיים – 3-4 פגישות שבועיות

התחלת לימודים בחודשים פברואר מרץ

לימוד 3+2 שפות התיכנות הנפוצות
★ 3 שפות תיכנות: BASIC, COBOL, FORTRAN
★ 2 שפות נוספות: PASCAL, R.P.G.II

תעודת המכון להכשרה מקצועית מוכרת
בחינות הסמכה של משרד העבודה לקראת התואר תכניתן 1

קורסים לעובדי מוסדות

תואר ראשון במדעי המחשב תוך שנתיים נוספות בארה"ב

קורסים למפעילי מחשב

תרגול ועבודה מעשית על גבי מחשבים

סידור מיוחד למשרתים במילואים

יעוץ תעסוקתי לבוגרים

לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים

המכון להכשרה מקצועית
25 שנות נסיון יותר מ־100,000 בוגרים.

למדי מקצוע תוך חודש

● תמלילנות
● נקבנות
● מפעילות מחשבים
● כתבנות
● מזכירות

לימודי בוקר, צהריים או ערב לפי בחירה

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

אנו מציעים לך להיות מזכירה רפואית

פעמיים בשבוע בזמנך הפנוי בשעות הערב או הבוקר תוכלי לסיים קורס להכשרת מזכירות רפואיות. הקורסים כוללים לימוד כל הנושאים הקשורים למזכירות כללית ורפואית. הלומדות תעבורנה השתלמות בבתי חולים שונים ברחבי הארץ. הקורסים בפיקוח משרד הבריאות.

חינם! 24 שעות ביממה.

תל־אביב	חיפה	ירושלים	ראשל"צ	רחובות	רמת־גן	פתח תקוה	באר שבע
בן יהודה 32 בנין אל־על טל' 291818	בלפור 5 פינת נורדאו טל' 665501	יפו 36 מול בית יואל טל' 221933	רוטשילד 35 פסג' חיים טל' 958801	הרצל 163 טל' 453532	ביאליק 47 טל' 726132 (מול אורדע)	איכילוב 13 טל' 913665	החלוץ 86 טל' 32872
ק. חיים וביאליק העמקים 3 בנין אלקמיון טל' 740410	נתניה הרצל 42 טל' 22404	הרצליה סוקולוב 35 פ' בן גוריון טל' 87682	כפר סבא רח' עמרמי 3 מול פינגווין טל' 44206	רמלה הרצל 84 טל' 242386	חולון סוקולוב 48 טל' 890889	בת ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל' 554161	אשדוד מרכז א' בנין פאן לון טל' 35624

מכון ישראלי למינהל

אנו מציעים לך להיות טכנאי שרות ווידאו טלוויזיה

הכנסה גבוהה. עבודה מעניינת
● מסלול שנתי למחוסרי ידע באלקטרוניקה
● מסלול חצי שנתי לאלקטרונאים
● לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים

חינם, 24 שעות ביממה.

תל־אביב: ריינס 48 | חיפה: ביאליק 17 פינת הרצל

יועצי מס

בעקבות הביקוש הרב

נפתחים קורסי ערב

• קורסים רגילים למחוסרי ידע

מכון ישראלי למינהל

גרפיקה

נפתחים קורסי בוקר וערב בתל אביב

לכ' המדרשה לגרפיקה וציור ת.ד. 38239 תל אביב מיקוד 61381

למד תכנות מחשבים בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט חינם כולל מבחן פסיכוטכני עצמי
גזור ושלח: לכבוד המכונים האמריקאיים ת.ד. 28124 ת"א מיקוד 61281 למס' 7
שם: ______ גיל ______
כתובת: ______ טלפון ______

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

למד הנהלת חשבונות בביתך בזמנך הפנוי

לכבוד ת.ד. 28124 ת"א מיקוד 61281 (למס' 64)
אבקשכם לשלוח אלי חוברת הסברה על קורסים בכתב להנהלת חשבונות סוג 1 + 2
שמי ______ גיל ______
כתובתי ______ טלפון ______

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב בשיתוף עם המכון הישראלי למינהל

למד גרפיקה וציור בביתך בזמנך הפנוי

האם אתה מעוניין בגרפיקה וציור? האם אתה מוכן ללמוד את אמנות הגרפיקה והציור בביתך בזמנך הפנוי? ללא תלות בגיל ובהשכלה

לכבוד "המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב" ת.ד. 28124 תל־אביב, למס' 77 מיקוד 61281

אבקשכם לשלוח אלי ללא כל התחייבות מצידי חוברת הסברה ומבחן התאמת כשרון לגרפיקה ולציור.
שם: ______ גיל ______
כתובת: ______ טלפון: ______

למד בגרות בקלות וחסוך $1,000

נפתחים קורסים מזורזים לקראת מועדי יוני 86 וינואר 87 — לימוד בכתב; לימודי ערב או משולב לפי בחירה.

אנו גאים בהישגי תלמידנו

כיתות קטנות, טיפול אישי

ערבות להצלחה

שיטת הלימוד המשולב

שכר הלימוד זול להפליא

קל יותר, זול יותר ומהנה יותר ללמוד בשיטה המשולבת בביתך! או בסניפנו הקרוב אליך

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב בשיתוף המכונים העבריים — 35 שנות נסיון — 95% הצלחה

כל שעה יפה ללימודים אך יפה שעה אחת קודם.

סע איתו לעבודה, הבא אותו הביתה
קח אותו לאכול, שמור על קשר-
עם הלקוחות, עם המשרד
עם הספקים ועם כל העולם.

לזמן שלך יש ערך בכל דרך
אתה, היודע כמה זמנך יקר וחשוב, תוכל להעריך את מהפכת הפלא־פון, הטלפון הנייד שהולך איתך לכל מקום.
מעכשיו, יש לך משרד גם במכונית, גם במסעדה, גם בהמתנה ברמזור וגם בשדה.
לך-המנהל ואיש העסקים, למענך- המהנדס והארכיטקט, עבורך- הרופא והמדען, לשמושך - הקבלן ואיש השדה, בצמוד אליך רואה החשבון ועורך־הדין, יחד איתך - המושבניק והקיבוצניק. לכולכם- פלא־פון.

אתה מנוי על רשת הטלפונים הארצית והבינלאומית
פלא־פון מעניק לך באופן בלבדי את שרות הרדיו טלפון הסלולרי שיופעל מטעם חברת בזק ע"י שני ענקי התקשורת מוטורולה ותדיראן:

מספר טלפון מיוחד לכל מנוי, חיוג ישיר וקבלת שיחות אוטומטית ללא תיווך מרכזנית בארץ ובעולם, קשר טלפוני מעולה קבוע וזמין תוך שמירה על רצף תקשורתי באזורי הכיסוי של השיטה הסלולרית החדישה- השיטה הרב־תאית (בשלב זה כוסה איזור המרכז ובקרוב איזורים נוספים).

אין שותפים לתדר שלך
השיטה הסלולרית מבטיחה לך פרטיות, כך שאתה יכול לדבר באופן חופשי מבלי שיפריעו לך.

הטלפון הסלולרי הנמכר ביותר בתבל
פלא־פון- פיתוח של מוטורולה ארה"ב, כובש את ארה"ב בהצלחה מסחררת ויש בו מיטב השכלולים של עולם התקשורת המודרני - שמיעה ודיבור כמו בטלפון רגיל, אפשרות להעברת שיחות אוטומטית למספר טלפון אחר כאשר אתה עוזב את המכונית, עשרות זכרונות, מונה שיחות ועוד.

פלא־פון להתקנה ברכב ולנשיאה ביד
לבחירתך דגמים שונים עפ"י הצורך שלך להתקנה ברכב או לנשיאה ביד וגם שילוב של השנים.

פרטים והרשמה
פלא־פון ניתן להזמין כבר היום.

מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ,
רח' קרמינצקי 16, תל־אביב 67899
טל. 03־388307־8־9־10.

מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ

Roam

1 2 3
4 5 6
7 8 9
* 0 #
Rcl Clr
Sto Lock End

MOTOROLA
DYNA T-A-C 8000S

VOLVO

פלא-פון
טלפון מהפכני נייד-בחיוג ישיר

